

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra biblických věd

Diplomová práce

Ποjetí κόσμος v Janově evangeliu

Autor práce: Mgr. Jan Liška

Studijní obor: učitelství náboženství a etiky

Forma studia: prezenční

Ročník: šestý

Vedoucí práce: ThLic. Július Pavelčík

Rok odevzdání: 2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Chtěl bych poděkovat především ThLic. Júliu Pavelčíkovi za vedení mé již druhé diplomové práce, za jeho cenné rady a všechnu podporu během psaní obou diplomových prací. Děkuji Kristýně Daňhové za podporu a pochopení nejen při psaní této práce a za její pomoc při jazykové korektuře. Děkuji svým rodičům, celé rodině a všem přátelům za jejich podporu během mého dosavadního studia.

Obsah

Obsah	4
Úvod	7
1. Prolog a „svědectví“ Jana Křtitele (1,1-34)	10
1.1. Přicházení do „světa“ (1,9); nepřijetí „světem“ (1,10).....	10
1.2. „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa“ (1,29).....	11
1.3. Shrnutí	13
2. „Rozhovor“ s Nikodémem (3,1-21)	14
2.1. Boží láska ke „světu“ (3,16); „Bůh neposlal svého Syna na svět, aby soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.“ (3,17)	14
2.2. „Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo, protože jejich skutky byly zlé.“ (3,19)	16
2.3. Shrnutí	17
3. Ježíšovo působení v Samařsku (4,1-42)	18
3.1. „Toto je opravdu Spasitel světa“ (4,42)	18
3.2. Shrnutí	21
4. Zázračné nasycení pěti tisíců a řeč o chlebu života (6,1-59)	22
4.1. „Opravdu je to ten Prorok, který má přijít na svět!“ (6,14).....	22
4.2. „Neboť Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu.“ (6,33)	23
4.3. „Chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa.“ (6,51c)	24
4.4. Shrnutí	25
5. Nevíra Ježíšových příbuzných a jejich vztah ke „světu“ (7,1-13)	26
5.1. „Činíš-li takové věci, ukaž se světu!“ (7,4).....	26
5.2. „Vás nemůže svět nenávidět, mne však nenávidí, protože ho usvědčuji z jeho zlých skutků.“ (7,7).....	27
5.3. Shrnutí	28
6. „Spor o Ježíšův původ“ (8,12-29)	29
6.1. „Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života.“ (8,12).....	29
6.2. „Vy jste zdola, ale já jsem shůry. Vy jste z tohoto světa.“ (8,23)	30
6.3. „Já oznamuji světu to, co jsem slyšel od něho.“ (8,26).....	30
6.4. Shrnutí	31
7. Uzdravení slepého od narození (9,1-41)	32
7.1. „Pokud jsem na světě, jsem světlo světa.“ (9,5).....	32
7.2. „Přišel jsem na tento svět k soudu“ (9,39)	33
7.3. Shrnutí	33
8. Ježíš, Otcův Syn a Vyslanec (10,32-39)	35
8.1. „Jak můžete obviňovat mne, kterého Otec posvětil a poslal do světa“ (10,36)	35
8.2. Shrnutí	36
9. Vzkříšení Lazara (11,1-27)	37

9.1. „Kdo chodí ve dne, neklopýtne, neboť vidí světlo tohoto světa.“ (11,9).....	37
9.2. „Mesiáš, Syn Boží, který má přijít na svět.“ (11,27).....	38
9.3. Shrnutí	39
10. Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (12,12-19) a dvě Ježíšovy řeči (12,20-36; 12,37-50).	40
10.1. „Vidíte, že nic nezmůžete! Celý svět se dal za ním.“ (12,19).....	40
10.2. „Kdo nenávidí svůj život v tomto světě, uchrání jej pro život věčný.“ (12,25).....	41
10.3. „Nyní je soud nad tímto světem, nyní bude vládce tohoto světa vyvržen ven.“ (12,31)	44
10.4. „Já jsem přišel na svět jako světlo.“ (12,46); „Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych svět spasil.“ (12,47)	45
10.5. Shrnutí	47
11. Ježíšova „hodina“ a jeho láska ke „svým“ ve „světě“ (13,1).....	48
11.1. „Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa šel k Otci; miloval své, kteří jsou ve světě.“ (13,1).....	48
11.2. Shrnutí	50
12. „První řeč na rozloučenou“ (14,1-31).....	51
12.1. „Ducha pravdy, kterého svět nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná.“ (14,17)	51
12.2. „Ještě malou chvíli a svět mne už neužít.“ (14,19).....	52
12.3. „Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?“ (14,22)	53
12.4. „Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám.“ (14,27)	54
12.5. „Již s vámi nebudu mnoho mluvit, neboť přichází vládce tohoto světa.“ (14,30)	54
12.6. „Svět má poznat, že miluji Otce a jedním, jak mi přikázal.“(14,31).....	55
12.7. Shrnutí	55
13. Nenávist „světa“ vůči učedníkům (15,18-16,4a).....	57
13.1. „Nenávidí-li vás svět“ (15,18); „nejste ze světa, ale já jsem vás ze světa vyvolil, proto vás svět nenávidí“ (15,19).....	57
13.2. Shrnutí	58
14. Ježíšova druhá řeč na rozloučenou (16,4b-33)	59
14.1. Přímluvce, který „ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud“ (16,8); „vládce tohoto světa je již odsouzen“ (16,11)	59
14.2. „Vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude radovat“ (16,20)	60
14.3. Když žena porodí, má „radost, že na svět přišel člověk“ (16,21)	61
14.4. „Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět. Teď svět opouštím a navracím se k Otci.“ (16,28)	61
14.5. „Ve světě máte soužení. Ale vzchopte se, já jsem přemohl svět.“ (16,33)	62
14.6. Shrnutí	62
15. Ježíšova „velekněžská“ modlitba (17,1-26).....	64
15.1. „Dříve než byl svět“ (17,5).....	64
15.2. „Lidem, které jsi mi ze světa dal“ (17,6).....	64
15.3. „Ne za svět prosím“ (17,9)	65
15.4. „Již nejsem ve světě, ale oni jsou ve světě“ (17,11); „toto mluvím ještě na světě“ (17,13)	66

15.5. „Svět k nim pojal nenávisť, poněvadž nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa“ (17,14); „Nějsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa“ (17,16); „Neprosím, abys je vzal ze světa“ (17,15)	67
15.6. „Jako ty jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal do světa“ (17,18).....	67
15.7. „Aby tak svět uvěřil, že jsi mě poslal“ (17,21); „Svět aby poznal, že ty jsi mě poslal“ (17,23)	68
15.8. „Nebot' jsi mě miloval již před založením světa“ (17,24).....	68
15.9. „Spravedlivý Otče, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal“ (17,25)	69
15.10. Shrnutí	69
16. Výslech před Annášem a před Pilátem (18,13-19,16)	71
16.1. „Já jsem mluvil k světu veřejně.“ (18,20)	71
16.2. „Moje království není z tohoto světa“ (18,36)	72
16.3. „Proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě.“ (18,37)	74
16.4. Shrnutí	75
17. Druhý dovětek evangelia (21,24.25).....	76
17.1. „Celý svět (by) neměl dost místa pro knihy o tom napsané“ (21,25)	76
17.2. Shrnutí	76
Závěr	77
Seznam použité literatury.....	79
Abstrakt.....	82
Abstract	83

Úvod

κόσμος se v Novém zákoně a v helénistickém židovství používá ve významu „svět“. V celém NZ je pouze na jednom místě κόσμος použit pro „ozdobu“ (srov. 1 Petr 3,3). Přesto není správné pochopení pojmu κόσμος snadné, neboť může konotovat různé další pojmy např. stvoření, lidstvo, „svět“ odpadlý od Boha.¹

„Svět“² je pojmem, který je i v dnešním křesťanství spojen s různými (často velmi negativními) představami. Přemýšlel jsem, jak mám „svět“ vnímat, a proto mě zajímalo, jaký pohled je na „svět“ v NZ. Když jsem si ve třetím ročníku vybíral téma pro seminární práci z exegeze NZ, vybral jsem si úryvek z 1. listu Janova (1 Jan 2,12-17), ve kterém se hovoří „světě“ velmi negativně. Při psaní seminární práce jsem měl možnost poznat, že náhled na „svět“ není v janovské teologii vůbec černobílý (i když to tak může podle některých veršů na první pohled vypadat).

Když jsem si vybíral téma své diplomové práce, rozhodl jsem se, že bych se chtěl stejně jako ve své předchozí diplomové práci³ zabývat evangeliem podle Jana. A protože mě pojetí „světa“ zajímalo, vybral jsem si právě toto téma. **Cílem práce je věnovat se pojetí „světa“ (κόσμος) v Janově evangeliu.** V Janově evangeliu je na všech místech (alespoň podle ČEP) κόσμος překládán shodně „svět“, ale může označovat různé pojmy. V celé práci je užíváno pojmů κόσμος a „svět“ jako synonym.

Abych mohl přispět k objasnění toho, jak evangelista pojem κόσμος chápe, bylo nejprve nutné vyhledat pomocí počítačového programu BibleWorks 6 všechna místa v Janově evangeliu, na kterých se zkoumaný pojem κόσμος nachází (samozřejmě včetně jeho gramatických tvarů). Podařilo se mi zjistit, že se κόσμος nalézá v Janově evangeliu celkem na 78 místech⁴, která lze rozdělit do 57 veršů⁵ a 17 kapitol. Všechny výskyty jsou v této práci zařazeny.

Určitý problém představovalo celkové členění práce. Zvažoval jsem, že nejprve budu analyzovat všechny verše a poté práci rozčlením do jednotlivých skupin (např. pozitivní,

---

¹ Srov. BALZ, H., SCHNEIDER, G. *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Band II)*, s. 768. Dále srov. KITTEL, G. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Band III)*, s. 882. TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny*, s. 99.

² V celé práci uvádím „svět“ v uvozovkách jako teologický pojem, jehož smysl se snažím určit.

³ Srov. LIŠKA, J. *Pojetí moci v Janově evangeliu*.

⁴ Stejný počet uvádějí i studovaní autoři. Srov. KITTEL, G. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Band III)*, s. 882. Dále srov. BALZ, H., SCHNEIDER, G. *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Band II)*, s. 766.

⁵ Seznam veršů obsahujících κόσμος: 1,9.10.29; 3,16.17.19; 4,42; 6,14.33.51; 7,4.7; 8,12.23.26; 9,5.39; 10,36; 11,9.27; 12,19.25.31.46.47; 13,1; 14,17.19.22.27.30.31; 15,18.19; 16,8.11.20.21.28.33; 17,5.6.9.11.13.14.15.16.18.21.23.24.25; 18,20.36.37; 21,25.

negativní, neutrální, ...),⁶ ale podobné členění by nebylo vhodné. Hlavním důvodem je, že κόσμος může mít odlišný význam nejen v určitém úryvku (srov. 17,14 a 17,18), ale i ve stejném verši (srov. 1,10a, 1,10b a 1,10c). Proto jsem všechny výskyty pojmu rozčlenil nejprve podle kapitoly evangelia, ve které se nalézají, a potom jsem se pokusil je rozdělit podle jejich kontextu do smysluplných úryvků.⁷ **Diplomová práce má proto charakter exegeticko-teologické studie, která se zabývá postupně všemi verši, ve kterých se κόσμος vyskytuje.** Pokud by čtenáře zajímalo pojetí κόσμος v konkrétním úryvku, může si jej nalézt v obsahu.⁸

Pro úplnost bych rád ještě na závěr podotkl, že jsou mi známy práce různých autorů, kteří se věnují pojmu κόσμος a jeho různým významům.⁹ Mají však většinou charakter lexikonu (Kittel) nebo exkurzu (Pružinský), ve kterém je sice κόσμος rozdělen podle významu do jednotlivých skupin, ale dále jej už nerozpracovávají. Proto je cílem práce vytvořit exegeticko-teologickou studii, která použití pojmu κόσμος více rozpracovává.

Základní pojmy

Pojem „Židé“ uvádím v uvozovkách, protože jej evangelista používá jako teologický pojem. I když „Židé“ vystupují poměrně často jako protivníci Ježíše a jeho učedníků, přesto je použití pojmu „Židé“ v celém evangeliu daleko pestřejší.¹⁰ V žádném případě se tím nechci dotknout příslušníků židovského národa nebo náboženství. Pokud používám pojem Žid nebo Židé bez uvozovek, myslím tím příslušníky židovského národa.

Podobně i pojem „nevěřící“ užívám raději v uvozovkách. „Nevěřící“ jsou u Jana někdy ztotožněni s nepřátelským „světem“, ale za tím je nutné vidět především historickou zkušenost janovské obce, která byla „nevěřícím světem“ ohrožována a pronásledována. Proto janovská obec chápe sama sebe jako vyvolenou skupinu, tuto „předurčenost“ je ale nutné chápat nikoliv jako teologickou spekulaci, nýbrž jako historickou zkušenost obce. Vymezení proti „nevěřícím“ je velmi patrné např. v 17. kapitole.¹¹

⁶ Podobné členění používá např. P. Pokorný. Srov. POKORNÝ, P. *Židé v Janově evangeliu*.

⁷ Odpovídá tomu i členění kapitol. Hlavní kapitola vymezuje úryvek v rámci kapitoly Janova evangelia (např. „Rozhovor“ s Nikodémem (3,1-21); Ježíš, Otcův Syn a Vyslanec (10,32-39)) a vedlejší kapitoly se věnují přímo jednotlivým veršům obsahujícím κόσμος (např. „Toto je opravdu Spasitel světa“ (4,42); „Dříve, než byl svět“ (17,5)). Hledaný verš, který hovoří o κόσμος, je proto možné snadno vyhledat v obsahu pomocí nadpisu vedlejší kapitoly.

⁸ Viz předchozí poznámka.

⁹ Srov. např. PRUŽINSKÝ, Š. *První list svätého apoštola Jána Teológa*, s. 147-151. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*, s. 43-45. KITTEL, G. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Band III)*, s. 894-896. BALZ, H., SCHNEIDER, G. *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament (Band II)*, s. 722-723.

¹⁰ Tématu „Židé v Janově evangeliu“ se věnuje P. Pokorný ve své diplomové práci, kde ukazuje, že ani v Janově evangeliu, které bývá někdy dokonce označováno jako „antisemitské“, není tento pojem možné chápat černobíle. Srov. POKORNÝ, *Židé*.

¹¹ Srov. PORSCH, F. *Evangelium sv. Jana*, s. 171-172.

Když hovořím o „Janovi“ nebo o „evangelistovi“, chci tím pouze označit autora (či autory) čtvrtého evangelia. V žádném případě za tím nestojí snaha určit autora evangelia nebo jeho pozdější redaktory.

Úvodní poznámky

V předchozí práci, která se zabývala pojmem ἐξουσία (moc) jsem se celému kontextu věnoval velmi důkladně, a tak jsem v ní rozebral některá místa, o kterých pojednává i tato práce. To je důvodem stručnosti některých kapitol, které už byly probrány v minulé práci, neboť by nemělo smysl vše opakovat znovu. Týká se to především Prologu (1,1-18), 9., 10. a 17. kapitoly a procesu před Pilátem (18,28-19,16). Snažil jsem se spíše o shrnutí nejdůležitějších poznatků, zvláště těch, které se týkají užití pojmu „svět“ v janovské teologii nebo přímo v Janově evangeliu.

Abych nemusel při odkazech na Janovo evangelium stále opakovat označení „Jan“ (např. Jan 3,16), používám pravidlo, že kdykoliv jsou biblické odkazy bez označení (např. 3,16), je vždy myšleno Janovo evangelium. Aby u jiných biblických veršů, které nejsou z Janova evangelia, nedošlo k omylu, uvádím jejich označení i přesto, že vyplývá z kontextu.¹²

Řecký text cituji v celé práci z počítačového programu BibleWorks 6, konkrétně se jedná o verzi BibleWorks NT (NA27; zkratka BNT). Pro citaci českých překladů jsem použil počítačový program Theophilos 3. Pokud není uvedeno jinak, je citace podle Českého ekumenického překladu (ČEP). Pokud se mi to jevílo jako vhodnější, použil jsem překlad Nové Bible Kralické (NBK).

---

¹² Např. v kapitole 1.2. „... byla ovlivněna i představou Izajášova trpícího „Hospodinova služebníka“, který byl „jako beránek vedený na porážku“ (Iz 53,7)“

1. Prolog a „svědectví“ Jana Křtitele (1,1-34)

V 1. kapitole nalezneme „svět“ na třech místech (1,9.10.29). První dvě jsou v Prologu (1,1-18) a třetí místo je ve druhé části „svědectví“ Jana Křtitele (1,29-34). Co se týče kontextu zkoumaných veršů, po Prologu (1,1-18) následuje první část „svědectví“ Jana Křtitele (1,19-28) a druhá část tohoto „svědectví“ (1,29-34)¹³ následovaná částí pojednávající o prvních učednících (1,35-51).¹⁴

1.1. Přicházení do „světa“ (1,9); nepřijetí „světem“ (1,10)

Celému Prologu (1,-18) jsme se již zevrubně věnovali, proto bychom chtěli pouze krátce shrnout důležité informace, které se týkají užití pojmu „svět“.¹⁵

Protože se zabýváme pojmem „svět“, musíme si hned na začátku ujasnit, co se myslí „přicházením do světa“ (1,9; ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον), neboť je to podstatné pro pochopení studovaného pojmu.¹⁶ Jak vyplývá z předchozí poznámky pod čarou, přikláníme se k názoru, že zmínku o „přicházení do světa“ je nutno vztahovat ke slovu „člověk“ a nikoliv ke slovu „světlo“.¹⁷ Navíc obrat „každý, který přichází do světa“ je běžně užívaným semitským popisem pro člověka.¹⁸ **Tím je myšleno, že světlo má univerzální význam a osvětluje každého člověka, který přichází do světa. „Světem“ (1,9) je myšlen dějinný svět lidí.**¹⁹

Označení světla jako „pravého“ (ἀληθινόν; 1,9a) je odlišením od falešných a nepravých světél. Ale nejen to, ukazuje i „kvalitu“ světla, která pramení z jeho božství (srov. 1,1c).²⁰ Cílem mohla být také antignostická myšlenka nebo starozákonní myšlenka touhy po Božím světle (srov. Ž 4,7; 119,105), která se naplní nejvíce příchodem Mesiáše (srov. Iz 9,1).²¹ Přikláníme se k názoru, že lze ztotožnit „světlo“ s dějinným Slovem a s osobou Ježíše Krista. Pouze on jako Otcův Zjevovatel je pravým světlem, na rozdíl od jiných „zjevovatelů“

¹³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 26.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 28.

¹⁵ Čerpáme z naší diplomové práce, ve které jsme se zabývali pojmem ἐξουσία (srov. 1,12), a také jsme se věnovali podrobné exegezi celého Prologu. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 8-22.

¹⁶ Překlad ČEP je nepřesný: „Bylo tu pravé světlo, které osvětluje každého člověka; to přicházelo do světa.“ (1,9) přesnější je překlad Nové Bible Kralické: „Tento byl to pravé Světlo, jež osvětluje **každého člověka přicházejícího na svět.**“ Daleko více odpovídá řeckému textu: Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

¹⁷ Mezi komentátory není v této otázce jasná shoda. Pro různé možnosti překladu srov. SCHNACKENBURG, R. *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 230-231. Dále srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, 9-10.

¹⁸ Srov. WIKENHAUSER, A. *Das Evangelium nach Johannes*, s. 45.

¹⁹ Srov. SCHULZ, S. *Das Evangelium nach Johannes*, s. 23-24.

²⁰ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 229-230.

²¹ Srov. FARKAŠ, P. *Vybrané perikopy z evanjelia podľa Jána*, s. 28. Dále srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 14.

starověku, kterých bylo až do Janovy doby velmi mnoho. Proto je Ježíšovo zjevení exkluzivní a dokonalé.²²

Zajímavé je v tomto smyslu přirovnání k Moudrosti – jako Moudrost osvěcovala všechny lidi, tak i „Slovo“ přichází naproti každému člověku a naplňuje očekávání Moudrosti (Mdr 6,12n). Přesto Moudrost přesahuje, neboť Ježíš Kristus není na rozdíl od Moudrosti Božím stvořením, ale Božím Synem. Podobně jako si Moudrost učinila příbytek mezi lidmi, učinilo si mezi „svými“ příbytek i Slovo (srov. 1,14).²³

Podobně jako Moudrost, bylo i ono odmítnuto (1,10n). „Svět“ (1,10) je myšleno místo, kde žijí lidé a „svět“ můžeme ztotožnit s lidstvem.²⁴ **Proto už není „svět“ (10,10) pozitivní hodnotou, protože byl stvořen Bohem. Rozhodnutím lidí proti víře se stává Bohu nepřátelským prostorem, který je naplněn temnotou. Tím však nebyl od počátku, protože i on byl stvořen skrze Slovo (10,10b), ale stal se tím až rozhodnutím lidí (10,10c).**²⁵

1.2. „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa“ (1,29)

Jana Křtitel²⁶ o něm říká: „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa.“ (1,29). Ježíš však zatím nebyl v evangeliu představen, proto Jan nechává Jana Křtitele, aby představil Ježíše, čtenář evangelia si tak uvědomí, že tento Ježíš je očekávaným Spasitelem.²⁷ Je možné, že existoval spor mezi janovskou obcí a učedníky Jana Křtitele, protože Křtitelovi učedníci považovali svého mistra za Mesiáše. Nyní se mají dozvědět, že Jan Křtitel má pouze svědčit o Ježíši.²⁸ Není vůbec řečeno, ke komu se Jan Křtitel obrací ani odkud Ježíš přichází. Zmíněná věta (1,29) mohla také pocházet z liturgie janovských obcí a je nepravděpodobné, že by mohla být historickým výrokiem Jana Křtitele.²⁹

²² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 23.

²³ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 14.

²⁴ Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 45. Dále srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 10. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 231. Schnackenburg se věnuje ještě detailnějšímu členění: 10a.c by mohly být ztotožněny s historickým „světem“ lidí a „světem“ v 10b by mohl být myšlen souhrn všech stvořených věcí (srov. 1,3). Zmiňuje i jiné možnosti interpretace. Srov. tamtéž, s. 232.

²⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 24. Dále srov. GNILKA, *J. Johannesevangelium*, s. 15. Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 45.

²⁶ Aby nedošlo k nedorozumění, chtěli bychom poznamenat, že když hovoříme o „Janovi“, máme na mysli evangelistu. Pokud máme na mysli Jana Křtitele, uvádíme jej celým jménem nebo pouze „Křtitel“.

²⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 38.

²⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 26-27.

²⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 18-19.

Pro Jana je důležitý především titul „beránek Boží“,³⁰ který je ale pro něj poněkud nezvyklý a v celém evangeliu se vyskytuje pouze dvakrát (1,29; 1,36). Představa obětního beránka pochází ze SZ (srov. Iz 53,4nn)³¹ a byla ovlivněna i představou Izajášova trpícího „Hospodinova služebníka“, který byl „jako beránek vedený na porážku“ (Iz 53,7) a „nesl hřích mnohých“ (Iz 53,12). Velmi brzy byly tyto obrazy vztahovány na Ježíšovu smrt.³²

Pro nás je zásadní otázkou, co je myšleno „hříchem světa“ (1,29b). V Janově evangeliu je „hříchem“ myšlena především nevíra. Rozhodnutí mezi vírou a nevírou zároveň určuje, jestli člověk patří do sféry světla nebo temnoty. „Hřích“ nelze chápat jak jednotlivé hříšné skutky, ale jde spíše o základní postoj. Proto se přikláníme k názoru, že v tomto verši je „hříchem světa“ míněna nevíra a Ježíš přichází proto, aby ji odstranil.³³ „Hřích světa“ má být sňat skrze Ježíše, obětního beránka, protože jeho smrt má k tomu moc.³⁴ **„Světlem“ (1,29) je celé lidstvo bez rozdílu a Ježíš je univerzálním Spasitelem, který snímá hřích všech.³⁵ Je „svět“ zlý, protože neuvěřil, nebo „svět“ můžeme vnímat i pozitivně, protože má stále možnost uvěřit?** Podle našeho názoru je možné i pozitivní chápání, protože Ježíšova přítomnost je především nabídkou spásy a nevíra je pouze možným následkem jeho přítomnosti (a jistě Bohem nechtěným).

Verš 1,30 navazuje na v. 1,15. Evangelista se vrací k již vyčtenému, aby ukázal, že Ježíš je tím, ve kterém se jeho předpověď naplnila. Stojí za zmínku, že Jan Křtitel říká: „přišel jsem křtít vodou proto, aby byl zjeven Izraeli“³⁶ (NBK; 1,31). Nemluví se o „Židech“, ale o „Izraeli“. Důvodem je, že Izrael byl důležitý v dějinách spásy a právě k němu nejdříve (jako k vyvolenému Božímu lidu) směřovala Boží nabídka.³⁷ Znamením, podle kterého jej Křtitel poznal, byl Duch, který na něj sestoupil (1,32), protože toto znamení mu bylo zjeveno Bohem (1,33). Skutečnost, že Jan Křtitel křtí vodou, má znovu ukázat jeho podřazenost vůči Ježíši, který „křtí Duchem svatým“ (1,33) a je proto větší než on.³⁸ V závěrečném titulu „Syn Boží“

³⁰ K různým chápáním Ježíše jako „Beránka božího“ v tomto verši Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, 58-63.

³¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 38.

³² Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 27. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 285-287.

³³ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 27. Dále srov. BROWN, R. E. *The Gospel according to John (I-XII)*, s. 56.

³⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 38. Může zde být problém s interpretací smyslu Ježíšovy smrti. V souladu s celým evangeliem se domníváme, že Ježíšova smrt je důležitá především proto, že je završením jeho spásného působení a návratem k Otci. Myšlenka Ježíšovy oběti sama o sobě by tak působila poněkud cize.

³⁵ Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 62.

³⁶ Používáme překlad Nové Bible Kralické (NBK), který lépe odpovídá řeckému textu ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τῷ Ἰσραὴλ διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων. ČEP překládá: „přišel jsem křtít vodou proto, aby ho poznal Izrael.“

³⁷ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 19. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 39.

³⁸ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 28.

(1,34) jsou překonány všechny představy a očekávání, která jsou spojena s příchodem proroků či Mesiáše, a svědectví Jana Křtitele je završeno.³⁹

1.3. Shrnutí

„Svět“ (1,9) je dějinným světem, kde žijí lidé, kteří jsou za něj odpovědní, a kam přichází vtělené „světlo“. Sám o sobě není zlý, protože i on byl stvořen skrze Slovo a je tedy Božím dílem. Ale rozhodnutím lidí a odmítnutím nabídky víry se stává pro Boha nepřátelským prostorem (1,10).

Co je však myšleno „hříchem světa“ (1,29)? **Dospěli jsme k závěru, že hříchem je myšlena nevíra, která má být odstraněna skrze Ježíše. „Světlem“ rozumíme celé lidstvo.** Pokud se začteme do Janova evangelia, zjistíme, že Ježíšova přítomnost vyvolává mezi lidmi rozdělení, které je založené na tom, jaký zaujmou postoj k nabídce víry (zda ji přijmou nebo odmítnou). Máme „svět“ vnímat jako zlý, protože nevěří, nebo jej můžeme vnímat i pozitivně, protože má pořád ještě možnost uvěřit? Přikláníme se spíše k tomu, že je možné vnímat ho i pozitivně, protože hlavním cílem, proč Ježíš přišel, je nabídnout lidstvu spásu.

---

³⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 39.

2. „Rozhovor“ s Nikodémem (3,1-21)

Ve 3. kapitole bychom se chtěli věnovat „rozhovoru“ s Nikodémem (3,1-21), ve kterém se „svět“ nachází na třech místech (3,16.17.19). Příběhu předchází „očistění Chrámu“ (2,13-22)⁴⁰ a následná krátká zmínka o Ježíšově činnosti (2,23-25) a následuje „poslední svědectví Jana Křtitele“ (3,22-36).⁴¹

Celý úryvek (3,1-21) bývá označován jako rozhovor s Nikodémem, ale toto označení není úplně výstižné. V první části se jedná o skutečný dialog mezi janovským Ježíšem a Nikodémem (ve formě otázka-odpověď),⁴² ale brzy (srov. 3,11) se objevuje řeč ve formě plurálu („my“)⁴³ a zřetelný zlom v celém rozhovoru nastává ve 12. verši. 13. verš je přechodem, kdy evangelista opouští předchozí téma rozhovoru s Nikodémem a dialog se mění v monolog, ve kterém Ježíš nemluví v první ale ve třetí osobě. Postava Nikodéma mizí v pozadí, a tak se ani nedozvídáme o jeho reakci na Ježíšova slova.⁴⁴ Verše 14-21 obsahují sled různých výroků, které se od sebe navzájem odlišují a zdají se být propojeny pouze pomocí slovních asociací. Hovoří se zde o vyvýšení Syna člověka (3,14n), Synově oběti (3,16), poslání Syna (3,17) a o víře a soudu (3,18), na který navazuje část, která rozvíjí myšlenku soudu ve smyslu janovské přítomnostní eschatologie (3,19-21).⁴⁵ „Rozhovor“ s Nikodémem je pro evangelistu teologickým prostředkem k Ježíšově sebezjevitelské řeči,⁴⁶ ve které se hlavním tématem stává otázka víry a jejího základu, s čímž je také neoddělitelně spojena otázka spásy člověka (v židovském způsobu řeči „spatřit království Boží“; srov. 3,3).⁴⁷

2.1. Boží láska ke „světu“ (3,16); „Bůh neposlal svého Syna na svět, aby soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.“ (3,17)

Evangelista opouští téma „pozemských věcí“ (3,12), o kterých se mluvilo předtím. Nyní začíná hovořit o něčem, co je ještě méně pochopitelné (o „nebeských věcech“), tedy o

⁴⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 33.

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 41.

⁴² Dalo by se říci, že v dialogu s Nikodémem uděluje Ježíš Nikodémovi jakousi „soukromou hodinu“, ve které se třikrát objevuje schéma Nikodémova otázka – Ježíšova odpověď, a poučuje ho o zásadních teologických otázkách. Srov. POKORNÝ, *Židé*, s. 31.

⁴³ Změnu od singuláru k plurálu ve v. 11 označuje Gnilka jako „konfrontaci skupin“. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 26.

⁴⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 26. Srov. také SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 53.

⁴⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 28-29.

⁴⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 53.

⁴⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 35.

Ježíšově smrti na kříži – nebo řečeno s ohledem na janovskou teologii výstižněji – o Ježíšově „vyvýšení“ (3,14).⁴⁸ „Nebeské věci“ hovoří o způsobu, jakým je lidem zprostředkována spása. Motiv „vyvýšení Syna člověka“ (3,14) připomíná Nm 21,8n, kde se mluví o bronzovém hadovi, kterého zhotovil Mojžíš na poušti a který zachránil toho, koho uštkl jedovatý had. A stejně jako bronzový had musí být vyvýšen i Ježíš.⁴⁹ Pro „pozemského člověka“ jako představitele „nevěřících“ je nepochopitelné, že Ukřižovaný by mohl být právě tímto Spasitelem a Soudcem světa, který přišel od Boha.⁵⁰ Takový člověk nedokáže vidět v Ježíšově ukřižování něco daleko většího, co přesahuje lidské chápání, které není osvíceno vírou – Ježíšovo ukřižování je pro Jana především jeho „vyvýšením“, nikoliv jeho definitivním nezdarem, ale integrální součástí jeho poslání jako Božího Vyslance a současně návratem do Otcovy slávy.

Oba verše „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (3,16) a „Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.“ (3,17) jsou úžasným vyjádřením Boží lásky ke „světu“. Bůh miluje tento „svět“ (3,16.17) a chce, aby „svět“ měl život, protože jej sám stvořil.⁵¹ **„Svět“ (3,16.17) je myšleno především celé lidstvo, kterému je určeno Boží zjevení.**⁵² Cílem poslání Syna je spása všech, které Bůh přijal skrze víru za své. Zůstává zde však možnost tuto nabídku odmítnout a zůstat v nevěře, závažnost takového rozhodnutí je zdůrazněna v dalších větách, které hovoří o soudu, kdy ti, kteří v něj neuvěřili, odsuzují sami sebe.⁵³ Jednoznačnou Otcovou vůlí je spása člověka a ne jeho odsouzení, ke kterému vlastně dochází proti Boží vůli (3,16n) a je mu nutno rozumět spíše jako odsouzení sebe sama kvůli nevěře (3,18n).⁵⁴ Láska Boha ke všem lidem (3,16) a poslání Syna, aby je spasil (3,17) ukazují univerzální spásnou vůli Boží. Navzdory Janovu dualismu Bůh nikoho nepředurčuje k zavržení a jeho nabídka spásy je určená všem. Tím se také Jan odlišuje od gnostiků, podle kterých je spása vyhrazena pouze jim; to ale pro Jana neplatí.⁵⁵

⁴⁸ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 37. Tomu, jak evangelista chápe „vyvýšení“, jsme se věnovali na různých místech v naší předchozí diplomové práci. Zde bychom pouze chtěli zmínit, že tento pojem je v Janově evangeliu dvojznačný a znamená jak návrat do slávy u Otce tak i smrt na kříži, která je jedinou cestou ke slávě a se kterou janovský Ježíš počítá a přijímá ji. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 79, dále např. s. 57 a 88.

⁴⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 59. Schulz dále také tvrdí, že v. 3,15 nám ukazuje hlavní rys janovské eschatologie, kdy víra znamená až jakési „vlastnění“ věčného života. Srov. tamtéž, s. 60.

⁵⁰ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 28.

⁵¹ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 37-38.

⁵² Srov. PRUŽINSKÝ, *Prvý list*, s. 148. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 423. Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 90.

⁵³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 29. Dále srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 147.

⁵⁴ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 38. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 61. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 29. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 425-426.

⁵⁵ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 426.

Na závěr bychom chtěli podotknout, že motiv Boží lásky ke „světu“ a dvojnásobný motiv „dání Syna“⁵⁶ nemusí být původně janovské, protože nikde jinde v Janově evangeliu podobnou zmínku o Boží lásce ke „světu“ nenajdeme. Na druhou stranu ale můžeme nalézt zmínky o tom, že příchodem Zjevitel nastalo ohlašování nabídky spásy pro „svět“ (srov. 1,9; 3,19; 4,42; 11,27; 16,28).⁵⁷ Posláním svého Syna z Božího světa plného světla a života do pozemského světa smrti má každý možnost podílet se na Božím životě. Jedinou podmínkou je přijetí (skrže víru) této spásné Boží nabídky, kterou Bůh dává skrže svého Syna.⁵⁸

2.2. „Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo, protože jejich skutky byly zlé.“ (3,19)

„Kdo v něho věří, není souzen. Kdo nevěří, je již odsouzen, neboť neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího.“ (3,18) jasně ukazuje, že je řeč o „janovské přítomnostní eschatologii.“⁵⁹ Příchod Syna („světla“; 3,19) na „svět“ se stává zároveň eschatologickým soudem pro tento „svět“ (3,18n). Zmínkou o „světle“ navazuje evangelista na Prolog evangelia (srov. 1,1nn).⁶⁰ Ježíšův příchod vyvolává rozdělení mezi lidmi, protože dosud se podle Jana nacházeli všichni v moci temnoty, a proto se musí rozhodnout, zda uvěří (a tím přijmou nabídku spásy a získají svůj nový původ ve světle) či nikoliv. Rozhodnutí pro nevíru učiní jejich vinu definitivní. **„Světlem“ (3,19) jsou opět míněni lidé, z nichž velká část Ježíše nepřijala.**⁶¹ Rozhodnutím o víře nebo nevíře se děje soud již nyní a ne v budoucnosti (srov. 11,23-26). Věřící může už nyní získat život a nemusí se obávat budoucího soudu. Rozhodnutí pro víru má i konkrétní dopad na život člověka a na jeho skutky, jak se dozvídáme později (3,19nn).⁶²

Pokud je přesto někdo odsouzen (srov. 3,19), je to pouze na základě jeho vlastního rozhodnutí. Není to vůle Boží, protože pro Boha má spása člověka jednoznačnou přednost

---

⁵⁶ „Dát“ se neváže pouze k příchodu Syna na svět, ale i k jeho smrti na kříži. Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 134.

⁵⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 60-61.

⁵⁸ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 38.

⁵⁹ Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 147. Janovské přítomnostní eschatologii se věnujeme ve své předchozí diplomové práci, proto ji nebudeme na tomto místě více rozebírat. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 32-34. Téma je také rozpracováno různými autory ve zvláštních exkurzech. Srov. např.: PORSCHE, *Evangelium*, s. 68-69. PORSCHE, F. *Mnoho hlasů jedna víra*, s. 120-121. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 220-223.

⁶⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 61-62.

⁶¹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 29-30. Dále srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 91.

⁶² Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 38.

před jeho odsouzením (3,16n).⁶³ Poslání Syna k Božímu stvoření (3,17) může paradoxně způsobit nepřátelství a temnotu „světa“ (3,19n). Odpovídá to Janově pojetí soudu, který nastal tím, že Boží Syn přišel na „svět“ a lidé se museli rozhodnout, zda jej ve víře přijmou či nikoliv. Všechna zázračná činnost Ježíše tak vede k největšímu zázraku, který mohou pochopit pouze ti, „kdo se narodili znovu z Ducha“ (srov. 3,3). Vlastním zázrakem je umožnění víry v Ježíše, jeho nebeský původ a jeho „vyvýšení“ na kříž, které je návratem k Otcí. Kdo věří, má již věčný život.⁶⁴

2.3. Shrnutí

Domníváme se, že „světem“ (3,16.17.19) jsou myšleni všichni lidé, protože jim všem je určeno Boží zjevení. „Svět“ můžeme chápat spíše pozitivně, neboť je Božím stvořením, které je dobré a je předmětem Boží lásky (3,16). Je mu nabízena spása skrze víru v Ježíše jako Otcova Vyslance (3,17). Na druhou stranu Ježíšovým příchodem nastává soud, který každého nutí zaujmout postoj k víře (3,18). „Svět“ se může stát kvůli odmítnutí Boží nabídky spásy skrze víru místem, kde vládne temnota a smrt (3,19n). „Svět“ přesto chápeme jako dobrý, protože je stvořený Bohem a směřuje k němu Boží nabídka spásy, pokud by se přesto stal špatným, je to pouze vina lidského odmítnutí této nabídky. Touha Boha spasit člověka má jednoznačně přednost před jeho odsouzením.

---

⁶³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 38.

⁶⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 60-61.

3. Ježíšovo působení v Samařsku (4,1-42)

Ve 4. kapitole se budeme zabývat rozhovorem Ježíše se Samařankou (4,1-42), ve kterém nakonec Samařané vyznávají Ježíše jako „Spasitele světa“ (4,42). Úryvku předchází „poslední svědectví Jana Křtitele“ (3,22-36)⁶⁵ a následuje po něm uzdravení u rybníka Bethesda (5,1-15).⁶⁶ Chtěli bychom se alespoň stručně věnovat celému příběhu, protože téma Ježíšova sebezjevení je důležité pro pochopení pojmu „svět“, který se v celé kapitole nalézá pouze jednou („Spasitel světa; 4,42).

3.1. „Toto je opravdu Spasitel světa“ (4,42)

Na začátku vyprávění se dozvídáme, že se Ježíš kvůli svým úspěchům v Jeruzalémě a v Judsku stal terčem nenávisti farizeům, a proto odchází přes Samaří do Galileje. V poněkud neobvyklém čase kolem poledne přichází samařská žena, aby u studny načerpala vodu, a Ježíš se s ní dává do řeči. Žádá ji o vodu, což ženu velmi překvapilo, neboť nebylo společensky přijatelné, aby muž (a navíc Žid) takto hovořil se ženou (a ještě k tomu Samařankou). Žena dává velmi jasně najevo svůj údiv „Jak ty jako Žid můžeš chtít ode mne, Samařanky, abych ti dala napít?“ (4,9). Ježíš ve své odpovědi začíná hovořit o „živé vodě“ (4,10). Celý rozhovor se hned na začátku obrací a prosící se stává dárce. **Od této chvíle v rozhovoru převládá otázka po „daru Božím“ a po dárci tohoto daru a hlavním tématem celého vyprávění se stává sebezjevení Ježíše jako dárce pravého a nepomíjivého života a víra jako odpověď na tuto nabídku.**⁶⁷ Můžeme sledovat zvláštnost Janova evangelia, která se označuje jako „janovské nedorozumění“⁶⁸ či „janovský dualismus“ (zde dualismus mezi „Božím“ a „pozemským“ darem).⁶⁹ Úryvek patří mezi příběhy, které mají oslovit čtenáře, kteří jsou pouze na „základním“ nebo problematickém stupni víry, a měly by je vést k lepšímu pochopení a ke skutečné víře.⁷⁰

Mohlo by se zdát, že později (4,16) končí rozhovor o „živé vodě“ a začíná rozhovor o ženině minulosti a přítomnosti. Změna je jen zdánlivá, neboť tímto tématem se Ježíš dotýká neutěšenosti života této ženy a odhaluje její žízeň po skutečném životě, který se marně snažila

⁶⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 41.

⁶⁶ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 23.

⁶⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 44-45.

⁶⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 40. Tématům „janovský dualismus“ a „janovská nedorozumění“ se věnuje Porsch ve zvláštním exkurzu. Srov. tamtéž, s. 39-41.

⁶⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 74.

⁷⁰ Srov. ZUMSTEIN, J. *Slovo v setmělém světě*, s. 53-54.

naplnit „pozemskými věcmi.“⁷¹ Ježíš se v očích samařské ženy osvědčuje jako vševědoucí a ona jej přímo označuje za „proroka“ (4,19), čímž dochází k dalšímu kroku Ježíšova sebezjevení. A jak uvidíme později, Samařané nazývají nakonec Ježíše „Spasitelem světa“ (4,42).⁷² Podobně jako jinde v Janově evangeliu (např. 9,17) můžeme i zde považovat titul „prorok“ za určité předběžné označení, které evangelista používá u lidí, kteří Ježíše teprve poznávají a jejichž víra v něj se postupně vyvíjí.⁷³ V Janově evangeliu můžeme nalézt podobný příběh uzdravení slepého (srov. 9,1nn), ve kterém dochází k postupnému růstu víry. Posouvá se od prohlášení „člověk jménem Ježíš“ (srov. 9,11) až k závěrečnému vyznání Ježíše jako „Syna člověka“ (srov. 9,35-38).⁷⁴

Když žena zjistila, že Ježíš není obyčejný muž, ale vševědoucí prorok, rozhodla se využít této zvláštní příležitosti k tomu. Předložila mu k řešení starý teologický spor mezi Židy a Samařany o to, zda je pravým místem uctívání Boha Jeruzalém nebo hora Gerazim (4,20). Janovský Ježíš na tuto otázku neodpovídá buď – anebo (Jeruzalém – Gerazim; Židé – Samařané), protože spása se zjevila v osobě Ježíše, a tak již kulty spojené s určitým místem nehrají roli (4,21).⁷⁵ „Uctívat Otce v duchu a v pravdě“ (4,23) je zdůvodněno tím, že „Bůh je Duch“ (4,24) a jakékoliv jiné uctívání není skutečnou a pravou bohoslužbou a bylo příchodem Ježíše překonáno.⁷⁶ V konečném důsledku „v duchu a pravdě“ znamená zjevení Boha v jeho Vyslanci Ježíši.⁷⁷

Žena pochopila, že Ježíš mluví o mesiášské době (4,25a), ale přeslechla ono „přichází hodina a již je zde“ (4,23) a nechápe, že v Ježíši tato doba přišla. Místo toho očekává, že Mesiáš při svém příchodu vyřeší všechny sporné teologické otázky a oznámí způsob, jakým chce být Bůh uctíván (4,25b).⁷⁸ Ježíš na to odpovídá sebezjevujícím výrokem⁷⁹ ἐγώ εἰμι („já jsem“; 4,26), které je řeckým vyjádřením starozákonní „formule zjevení“ (srov. Ex 3,14⁸⁰). Pomocí ní se Jahve Mojžíšovi ukazuje jako blízký, ochraňující a osvobozující Bůh celého Izraele a janovský Ježíš vznáší tímto výrokem jedinečný, absolutní nárok a dává jím najevo,

⁷¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 46-47. Souhlasíme s tím, že Ježíšovým cílem nebylo usvědčit ženu z hříšného života, ale spíše ukázat Ježíšovu hlubokou znalost její životní situace. Srov. tamtéž s. 47.

⁷² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 75. Označení „pane“ (4,19) musíme chápat pouze jako zdvořilostní oslovení a ne jako kristologický titul. Srov. tamtéž.

⁷³ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 144.

⁷⁴ K tomuto tématu srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 45-50.

⁷⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 75-76.

⁷⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 76.

⁷⁷ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 34.

⁷⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 76.

⁷⁹ V tom, že je nutné toto vyjádření chápat jako Ježíšovo sebezjevení, panuje mezi jednotlivými komentátory konsensus. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 35. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 76. PORSCH, *Evangelium*, s. 48. ZUMSTEIN, *Slovo*, s. 72.

⁸⁰ „Bůh řekl Mojžíšovi: „JSEM, KTERÝ JSEM.“ A pokračoval: „Řekni Izraelcům toto: JSEM posílá mě k vám.““ (Ex 3,14).

že chce být zde pro lidi.⁸¹ Společně s F. Porschem můžeme říci, že „janovská slova „Já jsem“ vyjadřují nejkratší formou, kdo Ježíš svou podstatou je a co znamená pro lidstvo. Současně jsou zhuštěným a souhrnným vyjádřením Ježíšova sebezjevení.“⁸²

Najednou se vrací Ježíšovi učedníci a jsou překvapeni, že Ježíš hovoří se ženou (srov. 4,27). V té době se považovalo za nevhodné, aby židovský znalec Písma (či rabín) hovořil na veřejnosti se ženami. Taková předpojatost vůči ženám je u učedníků janovského Ježíše poněkud neočekávaná.⁸³ Překvapení ženy z celého rozhovoru je tak velké, že zapomíná, proč sem vlastně původně přišla (tj. načerpat vodu), nechává zde svůj džbán a odchází do města, aby o Ježíši řekla lidem (4,28). Vševědoucnost tohoto proroka ji vede k otázce, jestli není právě on Mesiášem, kterého očekávají (4,29). V dalším verši se dozvídáme o tom, že tato zvěst měla u místních obyvatel ohlas, a proto vyšli, aby ho viděli na vlastní oči (4,30). Ježíš reaguje na výzvu učedníků, aby něco snědl (srov. 4,31) tím, že říká, že má jiný pokrm, který oni neznají. Oni stále nerozumí (srov. 4,32nn), protože chápou „pokrm“ doslovně jako prosté jídlo.⁸⁴ Výrokem „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo.“ (4,34) je míněno to, že Ježíšova činnost a jeho vlastní vůle je v naprosté jednotě s Otcem. Ježíš se zde poprvé označuje jako Otcův Vyslanec.⁸⁵ Dílem, k němuž byl poslán, je dát život světu, a toto dílo je možné přijmout skrze víru. Proto také předpokládá misionářské zvěstování.⁸⁶ Obraz žně (4,35-38) ukazuje, že zvěstování Ježíše není stejné jako setba a žeň. Když se zaseje, následuje do žní doba čekání. Tento obraz evangelista překonává a zdůrazňuje, že čas sklizně je zde⁸⁷ a nesnese žádný odklad. Misie již začala a Ježíš jako rozséváč přijímá odměnu, kterou je radost ze sklizně. Tak jsou setba i žeň, misie i radost součástí jednoho děje.⁸⁸

Na závěr se dozvídáme o tom, že v Ježíše uvěřilo díky svědectví ženy mnoho Samařanů (4,39), a tak se ukazuje, že Ježíš je skutečně „Spasitelem světa“ (ὁ σωτήρ τοῦ κόσμου; 4,42).⁸⁹ Titul „Spasitel světa“ byl zřejmě vybrán evangelistou, protože Ježíš je „Spasitelem světa“ z více důvodů: 1) Ježíš je Spasitelem, protože v jeho osobě dochází k naplnění židovských očekávání Mesiáše, které jsou ale překonány a vztahují se i k Samařanům; 2) Ježíš není

⁸¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 58. Viz exkurz s názvem Výroky „Já jsem.“ Srov. tamtéž, s. 58-59.

⁸² PORSCH, *Evangelium*, s. 59.

⁸³ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 76-77. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 36.

⁸⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 77.

⁸⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 36.

⁸⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 49.

⁸⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 77.

⁸⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 49.

⁸⁹ Ve SZ je Jahve spasitelem Izraele. Užití titulu σωτήρ mohlo být způsobeno helénským způsobem řeči. V řečtině se užívalo pro bohy, císaře nebo hrdiny (např. Hadrián byl nazván „spasitelem světa“). Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 175.

„pouze“ Spasitelem, ale „Spasitelem světa“, tj. všech lidí, protože spása, kterou nabízí, směřuje ke všem lidem.⁹⁰ Je to také jediné místo v Janově evangeliu, kde je Ježíš označen tímto výsostným kristologickým titulem. Titul „Spasitel světa“ připomíná jiný verš Janova evangelia, kterému jsme se věnovali v předchozí kapitole, kde se hovoří o Boží lásce ke světu (srov. 3,16⁹¹). Boží zvěstování je vázáno na lidské prostředníky (srov. 4,42), ale nakonec vede k samotnému „Slovu, které se stalo tělem“ (srov. 1,14) a věřící může (spolu se Samařany) sám vyznat, že „toto je opravdu Spasitel světa.“ (4,42).⁹² Ježíšovo slovo vzbudilo a prohloubilo víru Samařanů, kteří poznali Ježíše jako „Spasitele světa“, tedy jako někoho, kdo přesahuje všechny vymezené hranice jakéhokoliv národního kultu.⁹³

Jak bychom měli rozumět pojmu „svět“ („Spasitel světa“; 4,42), o kterém se hovoří? Už sám pojem „Spasitel světa“ vyvolává oprávněně pocit, že svět je vnímán pozitivně, protože k němu směřuje Boží nabídka spásy. V Ježíši jako v Otcovu Vyslanci a v jeho zvěstování přichází k lidem nabídka spásy, kterou mohou přijmout skrze víru. Protože Samařané, o kterých se zde mluví, uvěřili v Ježíše, mohou jej vyznávat jako Spasitele světa. Stejně jako v předchozí kapitole je zdůrazněno téma víry jako odpovědi na Boží nabídku spásy. **„Svět“ (4,42) jsou – stejně jako v předchozí kapitole – míněni všichni lidé, ke kterým směřuje Boží nabídka spásy.**

3.2. Shrnutí

Sám pojem „Spasitel světa“ (4,42) ukazuje, že „svět“ je nutné chápat pozitivně, protože k „světu“ směřuje Boží nabídka spásy skrze víru. Zmínili jsme se, že tento příběh měl vést posluchače, kteří byli na „základním“ stupni víry, k jejímu lepšímu pochopení. Podobně jako v 9. kapitole můžeme i zde sledovat postupný růst víry Samařanky, která se nejprve domnívá, že je Ježíš vševědoucím prorokem (4,19) a nakonec společně s ostatními Samařany může vyznat Ježíše jako „Spasitele světa“ (4,42).

---

⁹⁰ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 490. Dále srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 113.

⁹¹ „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3,16)

⁹² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 78.

⁹³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 37. Je zřejmé, že toto vyprávění nechce podat svědectví o činnosti pozemského Ježíše, jedná se spíše o zkušenost janovské obce z úspěšné misionářské činnosti mezi Samařany, o které se mluví i jinde v NZ (srov. Sk 8,4-25). Tito misionáři si velmi dobře uvědomovali, že jsou pouhými prostředníky toho, co koná Pán. Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 49-50. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (I. Teil)*, s. 490-491.

4. Zázračné nasycení pěti tisíců a řeč o chlebu života (6,1-59)

Znamení nasycení pěti tisíců (6,1-15) a řeč o chlebu života (6,22-59) nelze od sebe oddělovat, protože na sebe přímo navazují. Jsou ještě přerušeny zprávou o chůzi Ježíše po moři (6,16-6,21), který zřejmě evangelista vložil, aby zdůraznil schopnost Ježíše ovládat přírodní živly, a tím zesílil důvěryhodnost znamení nasycení pěti tisíců.⁹⁴ Vybraným úryvkům předchází řeč o Ježíšově činnosti o sabatu (5,16-47)⁹⁵ a následuje úryvek o nevěře učedníků a Petrově vyznání (6,60-71).⁹⁶ O „světě“ se hovoří celkem třikrát (6,14.33.51c).

4.1. „Opravdu je to ten Prorok, který má přijít na svět!“ (6,14)

Verš 6,14⁹⁷ následuje ihned po znamení zázračného nasycení pěti tisíců⁹⁸ a je nepochopením Ježíšovy identity. To je zvláště patrné v 6,15,⁹⁹ kdy se chtějí Ježíše zmocnit a provolat jej králem. Lid nechápe, že zázračné rozmnožení chleba je znamením, které směřuje k něčemu hlubšímu, ale uctívá Ježíše pouze proto, že jej nasýtil, a za jeho jednáním je pouze „světský“ motiv (srov. např. 4,15; 6,26). Ježíše si tyto lidé představují jako Mesiáše-krále, který naplní jejich pozemská přání a potřeby a oni budou žít díky němu v blahobytu.¹⁰⁰ Podobnou představu posilovala i interpretace jednoho textu z Pentateuchu (srov. Dt 18,15). Lidé se zřejmě domnívali, že Ježíš je tím slíbeným prorokem, který má přijít na konci časů a který má ještě překonat událost exodu.¹⁰¹ Řecký výraz ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον (6,14) a následující verš (6,15) svědčí o tom, že lidé považovali Ježíše za skutečného Mesiáše a nikoliv za mesiášského předchůdce.¹⁰² Označení Ježíše jako „Proroka, který má přijít na svět“ je vyjádřením představ o Mesiáši, které byly v jeho době velmi živé. Dochází zde znovu k určitému nedorozumění, protože někteří lidé považovali pravděpodobně Ježíše za nového Mojžíše a Mesiáše, kterého spojovali s tradičními (i politickými) očekáváními.¹⁰³

⁹⁴ Srov. POLÁČEK, M. *Eucharistie v Janově evangeliu*, s. 30.

⁹⁵ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 25-43.

⁹⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 110-112.

⁹⁷ „Když lidé viděli znamení, které Ježíš učinil, říkali: "Opravdu je to ten Prorok, který má přijít na svět!"“ (6,14)

⁹⁸ Nasycení pěti tisíců a následující řeči o chlebu života se velmi podrobně věnuje M. Poláček ve své diplomové práci. Srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 30-83.

⁹⁹ „Když Ježíš poznal, že chtějí přijít a zmocnit se ho, aby ho provolali králem, odešel opět na horu, zcela sám.“ (6,15)

¹⁰⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 99.

¹⁰¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 54.

¹⁰² Srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 39.

¹⁰³ Srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 40. Dále srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 234-235.

Stejně tak i Jan zřejmě považoval Ježíše za takového Proroka (srov. 1,21.25; 7,40), ale pro něj je Ježíš ještě někdo více – o tom však čtenář Janova evangelia, který nepřeskočil četbu Prologu, nemůže pochybovat.¹⁰⁴ Ježíšův odchod na horu (6,15) je protestem a nesouhlasem s falešným pochopením jeho osoby. Ježíš nemá žádné ambice být „mesiášem“, kterého v něm lidé viděli, a proto odchází do ústraní.¹⁰⁵

„Svět“ je součástí pojmu „Prorok, který má přijít na svět“ (6,14). Pokud bychom se přesto snažili tento pojem zařadit, jednalo by se o historický, pozemský svět, ve kterém žijeme a do něhož očekávaný Prorok (Mesiáš) měl přijít.

4.2. „Neboť Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu.“ (6,33)

Úryvek 6,32-47 hovoří o „nebeském chlebu“. Ježíš nejdříve vyvrací lidem jejich chápání many jako „chlebu z nebe“: „Amen, amen, pravím vám, chléb z nebe vám nedal Mojžíš; pravý chléb z nebe vám dává můj Otec.“ (6,32). Proto jim Mojžíš žádný „chléb z nebe“ nemohl dát. Nezůstává však u negativního konstatování (tj. co „chléb z nebe“ není) a pravý význam „chleba z nebe“ vysvětluje pozitivně: „Neboť Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu.“ (6,33). Je to právě on sám, který přichází od Otce a přináší život světu. Čtenáři Janova evangelia, který chápe jeho prostorově orientovaný dualismus, není potřeba vysvětlovat, co se těmito pojmy myslí.¹⁰⁶ „Svět“ nahoře, kde přebývá Bůh, je oblastí, která je plná života, lásky, světla a Ducha, zatímco „svět dole“ je místem, které je ohroženo smrtí a temnotou. „Svět“ dole nemůže mít život sám ze sebe, může jej pouze přijmout od Boha (ze „světa“ nahoře). Život může být zprostředkován skrze Otcova Vyslance, který přichází ze „světa“ nahoře (z „nebe“) do „světa“ dole, aby mu dal život (6,33), proto je u Jana důležitá víra v Ježíšův pravý původ.¹⁰⁷ Otcův Vyslanec nám pouze nezprostředkovává „Boží chléb“, ale sám JE tímto chlebem¹⁰⁸ a přišel, aby „světu“, tedy všem lidem, daroval život (srov. 6,39n.51; 3,15n; 5,24).¹⁰⁹

„Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu“ (6,33) znamená, že Ježíš jako Otcův Vyslanec přichází ze „světa“ nahoře (který je plný života) do „světa“ dole (ve

¹⁰⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 54.

¹⁰⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 47.

¹⁰⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 57. K janovskému prostorově chápanému dualismu srov. tamtéž, s. 39-40 (exkurz „Janovský dualismus“, k probíranému tématu „svět“ nahoře/dole zvláště srov. s. 39).

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 39. Dále srov. tamtéž, s. 57.

¹⁰⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 105. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 51.

¹⁰⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 51. Dále srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 56.

kterém panuje smrt a který nemůže mít život sám ze sebe), aby tomuto „světu“ (všem lidem) dole přinesl život. „Chlebem z nebe“ je samotný Ježíš jako Otcův Vyslanec. Není zde ještě myšlen eucharistický Ježíš, ale Ježíš jako Zjevovatel, skrze nějž je možné uvěřit a přijmout život.¹¹⁰

Z odpovědi lidí (6,34) jasně vyplývá, že nepochopili hlubší smysl Ježíšova výroku. „Chléb života“ chápou povrchně jako něco, po čem už nebudou hladovět, a podobají se tak Samařance, která touží po „živé vodě“, aby si ušetřila úmorné chození pro vodu (srov. 4,15). „Chléb“ chápou stejně jako ona jako prostředek, který utiší navždy jejich přirozené potřeby (hlad/žízeň). Janovský Ježíš (podobně jako v pokračování rozhovoru se Samařankou) využívá tohoto nedorozumění a pokračuje v řeči. Reaguje sebezjevitelskou formulí ἐγώ εἰμι (ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς) a sám sebe tak ukazuje jako toho, kdo může naplnit touhu „světa“ po opravdovém životě.¹¹¹

4.3. „Chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa.“ (6,51c)

Předcházející téma „Božího chleba“, který sestupuje z nebe a dává život „světu“ (srov. 6,32-35) neupadá v zapomnění a opět se objevuje ve verších 6,47-51b.¹¹² Je ještě více teologicky rozpracováno a ve verších 6,51c-58 je chápáno sakramentálním způsobem.¹¹³ Probíraný verš 6,51 si tedy musíme rozdělit, protože 6,51ab navazuje na předchozí řeč, v poslední části verše (6,51c) je tato řeč rozšířena o sakramentální pojetí „chleba“. Nejprve bychom pouze stručně shrnuli nové motivy, které přinášejí verše 6,47-51b, a poté bychom se věnovali verši 6,51c, ve kterém se hovoří o „světě“.

V úryvku 6,47-51b se objevuje dualismus mezi „manou na poušti“ a skutečným „chlebem z nebe“. Mana patří do „pozemské sféry“, sytí pouze tělo, a proto nemá schopnost zprostředkovat (věčný) život (6,49). Avšak skutečný „chléb z nebe“ – na rozdíl od many – tuto schopnost má (6,50; srov. 6,33). Tímto „chlebem“ je (jak už jsme slyšeli předtím) sám Ježíš, Otcův Vyslanec (6,47; srov. 6,35).¹¹⁴ Motiv „jedení chleba“ (tj. Otcova Vyslance) ještě nelze chápat sakramentálně, neboť v této části verše (6,51b) je to „jen“ synonymem pro víru v Ježíše.¹¹⁵ „Jedení“ jako víra v Ježíše se hned v další části verše (6,51c) začíná chápat sakramentálním způsobem.

¹¹⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 57. Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 266.

¹¹¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 105.

¹¹² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 106.

¹¹³ Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 284-285. Dále srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 60.

¹¹⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 52.

¹¹⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 106.

„A chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa.“ (6,51c) přináší nové chápání „chleba“, kterým je myšleno Ježíšovo tělo a krev (srov. 6,51c-58). Dosvědčuje to i reakce „Židů“ (6,52) a dvojí ujištění o nutnosti přijímání jeho těla a krve, které je nejprve formulováno negativně (6,53)¹¹⁶ a hned potom pozitivně (6,54).¹¹⁷ Je zřejmé, že řeč v tomto úryvku je nutné chápat eucharisticky.¹¹⁸ Navíc můžeme zaregistrovat změnu z přítomnosti do budoucnosti, protože teprve v Ježíšově oběti na kříži bude vydáno jeho tělo (a krev) jako oběť za všechny (tj. za „svět“).¹¹⁹ „Chlebem“, který je daný za život „světa“, není myšleno „pouze“ přijímání Otcova Vyslance skrze víru (srov. 6,33), ale také přijímání jeho (Syna člověka) „těla“ (tedy eucharistie). Zmínky o „pravém pokrmu“ a „pravém nápoji“ (6,55) naznačují, že v janovské obci byla i jiná pojetí.¹²⁰

4.4. Shrnutí

„Svět“ (6,14) je myšlen historický, pozemský svět, do kterého měl přijít očekávaný „Prorok“ (Mesiáš). Lidé jeho úlohu chápali špatným způsobem. Mysleli si, že jim přinese „chléb“, který způsobí, že už nikdy nebudou hladovět. Jedná se znovu o „janovské nedorozumění“, protože Ježíš „chlebem“ myslel něco jiného.

Božím chlebem, „který sestupuje z nebe a dává život světu“ (6,33), je sám Ježíš jako Otcův Vyslanec, který přichází ze „světa“ nahoře do „světa“ dole, ve kterém panuje smrt a temnota, aby tomuto „světu“ dole přinesl život. „Božím chlebem“ (6,33) není ještě myšlen eucharistický Ježíš, ale Ježíš jako Otcův Zjevovatel, skrze jehož poselství je možné uvěřit a přijmout život. **„Svět“ (6,33) označuje všechny lidi. Ti jsou ohroženi temnotou a smrtí, ale Otcův Vyslanec přichází, aby jim (skrze víru v něj a Otce) daroval život.**

„A chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa.“ (6,51c) odkazuje na stejnou myšlenku, o které jsme hovořili dříve (srov. 6,33). Ježíš, Otcův Vyslanec, je tím, kdo přináší život „světu“. Jediný – ale podstatný rozdíl – je v tom, že „chlebem“ a jeho „jedením“ není myšlena víra (jako v 6,33), „chléb“ je chápán sakramentálně. **„Svět“ (6,51c) má stejný význam, znamená všechny lidi, a Otcův Vyslanec přichází, aby jim daroval život (nejen skrze víru, ale i skrze své eucharistické tělo).**

¹¹⁶ „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život.“ (6,53)

¹¹⁷ „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den.“ (6,54)

¹¹⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 106-107. Existují však i jiná chápání. M. Poláček pojednává o sporu, jestli se zde hovoří skutečně o eucharistii nebo např. o „trvajícím pokrmu víry“ srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 66-71.

¹¹⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 53.

¹²⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 60.

5. Nevíra Ježíšových příbuzných a jejich vztah ke „světu“ (7,1-13)

V 7. kapitole můžeme nalézt pojem „svět“ pouze na dvou místech (7,4.7). Vybranému úryvku (7,1-13) předchází „krize v kruhu učedníků“ (6,60-71)¹²¹ a následuje po něm „diskuse o Ježíšově původu“ (7,14-30).¹²²

5.1. „Činíš-li takové věci, ukaž se světu!“ (7,4)

Ježíš působil v Galilei a ne v Judsku, protože mu „Židé“ usilovali o život (7,1). Jeho „bratři“ (tj. příbuzní) jej přesvědčují, aby se vydal do Jeruzaléma (7,3). Ježíšovi bratři považují svátek stánků (7,2) za jedinečnou příležitost pro „předvedení“ Ježíšových skutků.¹²³ Ježíš by se měl podle nich zjevit světu (7,4) jako ten, který dokáže konat zázraky, a tím posloužit cti svého rodinného klanu.¹²⁴ Za přáním Ježíšových příbuzných zřejmě můžeme vidět chybné chápání Ježíšova poslání. Příbuzní požadovali zázraky, aby bylo legitimováno Ježíšovo mesiášství, které jeho bratři chápou politicky a „světsky“.¹²⁵ Galilea není podle jejich uvažování tím správným místem, protože Ježíš by měl předložit svůj mesiášský nárok v Jeruzalémě, který byl hlavním městem všech Židů.¹²⁶ Jaký byl motiv jeho příbuzných? Domnívali se snad, že i oni tak dosáhnou slávy a že si jich budou díky Ježíšovi všichni vážit?¹²⁷ Není důležité, jestli v tom oni sami hledali svůj osobní prospěch, ale to, že celé Ježíšovo poslání chápali nesprávným způsobem: jako pouhé politické mesiášství.

Celým Janovým evangeliem se prolíná otázka správné odpovědi na výzvu k víře, skrze kterou člověk získává již tady a teď život. Odpověď na tuto otázku odděluje sféru světla a života od sféry tmy a smrti. Tím, že Ježíšovi příbuzní nemají skutečnou víru (srov. 7,5), patří i oni ke sféře tmy, která je reprezentována „světem“ (7,7) a jejich bláhová výzva je pouze výrazem jejich nevíry,¹²⁸ protože nedokážou pochopit, že pouze Ježíš je tím, kdo zjevuje

---

¹²¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 61.

¹²² Srov. tamtéž, s. 73.

¹²³ „Skutky“ jsou míněny Ježíšovy zázraky. Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 113.

¹²⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 56.

¹²⁵ Slovo „světsky“ používáme v negativním významu, protože, jak si ukážeme později, je „svět“ chápán jako Bohu nepřátelský. Gnilka chápe požadavek příbuzných jako jasný výraz jejich nevíry. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 56-57.

¹²⁶ Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 153. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 113. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 306.

¹²⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 73.

¹²⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 113.

Otce.¹²⁹ Protože chápou jeho poslání v „pozemském“ smyslu, naprosto se mýjí s jeho smyslem.

Jak ale rozumět pojmu „svět“ (7,4)? **Domníváme se, že „svět“ lze interpretovat v rámci janovské dvojznačnosti dvěma způsoby.** Ježíšovi příbuzní používají obratu „ukázat se světu“ k vyjádření pro „otevřené“ zjevení všem lidem,¹³⁰ čímž může být myšleno především politické mesiášství. A za druhé lze „svět“ v kontextu celého úryvku chápat jako negativní sféru nevíry, která nemůže pochopit Ježíše a jeho poslání a skutečně v něj uvěřit. Použití pojmu „svět“ (7,4) je podobné jako v Judově otázce „Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?“ (14,22). Ježíš se po svém zmrtvýchvstání zjevuje pouze učedníkům a nikoliv „světu“, protože ten ho nemůže pochopit.¹³¹ Domníváme se, že mohou platit oba významy současně. **„Svět“ (7,4) proto chápeme jako sféru nevíry, do které patří dokonce i Ježíšovi příbuzní, kteří jej nechápou.**

5.2. „Vás nemůže svět nenávidět, mne však nenávidí, protože ho usvědčuji z jeho zlých skutků.“ (7,7)

Verš 7,6 je jen jakýmsi nutným důsledkem výše zmíněné nevíry. Je jím protiklad mezi Ježíšem a jeho příbuznými, který můžeme zvláště spatřovat v termínech „můj čas“ a „váš čas“ (7,6) a v dalším verši „vás nemůže svět nenávidět“ a „mne však nenávidí“ (7,7). Ježíšovým časem je míněna hodina jeho smrti,¹³² která je zároveň jeho návratem k Otci. S řeckým slovem *καρπός* je spojen apokalyptický význam, ve kterém jej lze najít jak ve SZ (srov. Sof 1,7; Iz 13,6), tak i v NZ (srov. Zj 1,3; 22,10). V původním židovsko-křesťanském významu znamená slovo *καρπός* konec světa, avšak zde je význam odlišný. *καρπός* už neznamena závěrečné kosmické drama, ale označuje Ježíšovo utrpení a jeho smrt, hodinu jeho ukřižování, které jsou zároveň hodinou jeho „vyvýšení“, odchodem ze světa a návratem k Otci (srov. také 7,8¹³³). O tomto čase „svět“, do kterého patří i jeho příbuzní, nic neví.¹³⁴ „Vaším časem“ (tj. časem příbuzných) je míněn čas, který je bezcenný a bez významu. Jejich nevíra se vyhýbá jakémukoliv rozhodnutí,¹³⁵ přizpůsobuje se všem výzvám a zůstává uzavřená vůči rozhodnutí pro víru.

¹²⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 57.

¹³⁰ Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 153.

¹³¹ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (II. Teil)*, s. 194.

¹³² Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 57.

¹³³ V. 7,8 se opět vrací k tématu „Ježíšova času“.

¹³⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 113. Dále srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 308.

¹³⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 57.

Ježíšovi příbuzní patří do Bohu nepřátelského „světa“, přizpůsobili se mu, a proto je ani „svět“ nemůže nenávidět, poněvadž jsou jeho součástí. Ježíše však nenávidí, protože ho usvědčuje ze špatnosti.¹³⁶ Příbuzní si vůbec neuvědomují, že zlý „svět“ vede boj proti Ježíši a jeho poslání, které dostal od Otce. Ježíš svým zjevením obžalovává „svět“ z jeho bezbožnosti, a proto ho tento „svět“ nenávidí. **Pojem „svět“ (7,7) představuje od Boha odvrácené a jemu nepřátelské místo nevíry, které je plné zla.**¹³⁷

Ve v. 7,8 se opět objevuje téma „Ježíšova času“, o kterém jsme se zmínili výše. Kvůli nenávisti „světa“, který plánuje Ježíšovu smrt, se Ježíš nevydává na svátky do Jeruzaléma, protože jeho „čas se dosud nenaplnil“. Ježíš se mohl vydat do Jeruzaléma až potom, co nastala Otcem určená hodina.¹³⁸

5.3. Shrnutí

Na začátku úryvku stálo přání Ježíšových příbuzných, aby Ježíš šel do Jeruzaléma a „ukázal se světu“. Bylo tím zřejmě myšleno předvedení zázraků, která by jej legitimizovala jako Mesiáše (srov. 7,1-4). Ani Ježíšovi příbuzní nedokázali pochopit Ježíšovo skutečné poslání, kterým je zjevit lidem Otce, a toto poslání chápali jako politické mesiášství. Motiv jejich snahy zůstává sporný – možná jím je touha po tom, aby i oni mohli těžit z jeho slávy nebo aby se proslavil jejich rod. „Svět“ (7,4) můžeme v rámci janovské dvojznačnosti chápat dvěma způsoby, které se navzájem nevyklučují – jako demonstraci Ježíšovy moci všem (v úvahu připadá zejména politicky chápané mesiášství) a jako nevíru, která nechápe pravou povahu Ježíšova poslání. **„Svět“ (7,4) je proto třeba chápat jako nevíru, která nechápe pravou podstatu Ježíšova poslání, což dosvědčují i následující verše (7,5nn).**

Hned v dalším verši (7,5) můžeme vidět příčinu nepochopení Ježíšových příbuzných, kterým je jejich nevíra v Ježíše. Dokonce i oni se stávají reprezentanty zlého „světa“, který Ježíšovo poslání nepřijímá a nevěří v něj. Nepřekonatelnou propast mezi Ježíšem a jeho příbuznými („světem“) můžeme pozorovat v dualistickém vyjadřování evangelisty („můj/váš čas“, mne svět nenávidí/vás nemůže svět nenávidět). **Pojem „svět“ je i zde (7,7) vnímán výrazně negativně jako místo nevíry, zla, a hříchu, které představuje pro Boha (a jeho Vyslance) nepřátelské místo.**

¹³⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 73.

¹³⁷ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 57. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (II. Teil)*, s. 196.

¹³⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 113-114.

6. „Spor o Ježíšův původ“ (8,12-29)

Vybranému úryvku (8,12-29)¹³⁹ předchází příběh o setkání Ježíše s cizoložnicí (8,1-11) a následuje po něm další řeč o Abrahamově potomstvu (8,30-47). Hovoří se zde o Ježíši jako „světlu světa“ (8,12), což je ihned zpochybněno farizei odkazem na Zákon, ve kterém se mluví o nutnosti svědectví alespoň dvou osob.¹⁴⁰ V pozadí těchto střetů nestojí střet historického Ježíše s představiteli soudobého židovství, ale spíše střet křesťanství (reprezentovaného janovskou obcí) a židovství. Evangelistovi jde o to, aby ukázal pravdivost této zvěsti, a tak svými argumenty přesvědčil oponenty a posílil své bratry a sestry ve víře. Můžeme mít pocit, že vyřčené jsme již slyšeli,¹⁴¹ proto není nutné detailně analyzovat každou jednotlivou výpověď, ale spíše pochopit vlastní podstatu, ke které směřují.¹⁴² Studovaný pojem se v úryvku nachází celkem třikrát (8,12.23.26).

6.1. „Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života.“ (8,12)

Hned na začátku úryvku (8,12) stojí zjevovatelská formule „já jsem světlo světa“, na kterou navazuje příslib k následování „kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života“. Stejně schéma můžeme nalézt i v přirovnání Ježíše k „chlebu života“ (srov. 6,35).¹⁴³ Ježíšův nárok být „světlem světa“ byl (jak můžeme vidět v následující diskusi) zřejmě velmi provokativní.¹⁴⁴ V židovství mohla být jako „světlo světa“ označována např. Tóra, které je spíše prostředníkem, a nikoliv cílem sama o sobě. **Jan pojmu „světlo světa“ užívá pro Ježíše, který tak může být rozpoznán jako Otcův Zjevovatel, ale Ježíš není (na rozdíl od Tóry) pouhým prostředkem „světla“, neboť on sám je „světlem“.**¹⁴⁵ Ježíš si tím nárokuje být „světlem pro život“ pro každého, kdo jej ve víře přijme. Věřícímu pak může darovat skrze víru život věčný (srov. 8,24), „světlo“ tedy znamená spásu, kterou člověk dostává skrze zjevení a víru (ve smyslu osobního vztahu k Ježíši).¹⁴⁶ Podmínkou pro přijetí

¹³⁹ Vybraný úryvek lze rozdělit na 2 části 8,12-20 a 8,21-29. Toto rozdělení však neužíváme, protože se chceme věnovat pouze klíčovým tématům z celého úryvku.

¹⁴⁰ Opět se objevuje myšlenka, která byla rozvíjena již dříve (5,31-40), kdy „Židé“ napadli pravdivost Ježíšova svědectví na základě tohoto právního předpisu. Tomuto tématu jsme se již podrobně věnovali, a proto jej zde pouze zmiňujeme bez další analýzy. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 38-41.

¹⁴¹ Viz předchozí poznámka.

¹⁴² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 83.

¹⁴³ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 125-126.

¹⁴⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 84.

¹⁴⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 66.

¹⁴⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 84.

„světla světa“ je splnění výzvy k jeho následování.¹⁴⁷ Znamení, které dokazuje, že Ježíš je skutečně „světlek světa“, můžeme vidět v 9. kapitole v příběhu uzdravení slepého od narození (9,1-41).¹⁴⁸

6.2. „Vy jste zdola, ale já jsem shůry. Vy jste z tohoto světa.“ (8,23)

Po skončení diskursu, který se týkal Otcova svědectví, pokračuje Ježíšovo sebezjevení. Větou „budete mě hledat, ale umřete ve svém hříchu“ (8,21) není myšleno, že by snad mohli Ježíšovi protivníci změnit názor, chápeme tím hledání Ježíše se zlým úmyslem (8,20).¹⁴⁹ Znovu se objevuje „janovské nedorozumění“, kdy se Ježíšovi protivníci domnívají, že svým „odchodem“ (8,21b) myslí spáchání sebevraždy (8,22), zatímco on mluví o svém návratu k Otci. Větší rozpor už si těžko umíme představit.¹⁵⁰ **Můžeme sledovat striktní dualismus mezi Ježíšem a jeho protivníky, kdy je jasné, že tyto dvě strany nemohou patřit do stejného „světa“.** Vyjádření tohoto dualismu v dalším verši (srov. 8,23) je tak pouze nutným důsledkem již existujícího rozdělení.

Protikladné výrazy zdola/shora a jste z tohoto světa/nejsm z tohoto světa (8,23) velmi dobře ilustrují vzniklou situaci. Evangelista toho využívá a opět rozehrává svou dogmatickou výpověď, že Spasitel přišel z říše shora a že nepochází z tohoto světa, ale že preexistoval u Otce, odkud byl poslán k „cizím“.¹⁵¹ V tomto přirovnání se pokouší evangelista vystihnout nepřekonatelnou propast mezi Ježíšem a jeho protivníky. Přesto jim Ježíš dává nabídku, aby se mohli zachránit z bludného kruhu smrti a uvěřit v něj. Jedinou podmínkou je uvěřit v Ježíšovu pravou podstatu. Řecký výraz ἐγώ εἰμι („já jsem“; 8,24) odkazuje na SZ Boží sebezjevující formuli (srov. Iz 43,10).¹⁵²

6.3. „Já oznamuji světu to, co jsem slyšel od něho.“ (8,26)

Z odpovědi Ježíšových protivníků („Kdo jsi ty?“) můžeme vyčíst, že zůstali nabídkou víry uzavřeni. Jejich odpověď vyjadřuje odcizení, které panuje mezi nimi a Ježíšem, a je

---

¹⁴⁷ Následováním již jistě není myšleno fyzické následování pozemského Ježíše, ale jeho přijetí ve víře, které je možné všude a v každou dobu, a tak následování určitým způsobem přesahuje „pouhou“ historickou událost. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 66.

¹⁴⁸ Srov. ZUMSTEIN, *Slovo*, s. 54-55. Tomuto tématu se budeme ještě věnovat v následující kapitole.

¹⁴⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 68.

¹⁵⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 86.

¹⁵¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 131.

¹⁵² Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 68.

znamením jejich neporozumění a nevíry. Ježíš by je mohl soudit (8,26), ale to není jeho posláním, protože jeho posláním je zjevit Otce a „světu“ nabídnout spásu. **Domníváme se, že se opět mění pojetí světa, protože k tomuto „světu“ směřuje Boží nabídka spásy.** A proto je nutné oddělit tento „svět“ od „světa“ zmíněného výše (8,23).¹⁵³ Na to ještě navazuje nová zjevitelská řeč o Ježíšově „vyvýšení“, kdy se v Ježíšově smrti a vzkříšení nejjasněji zjeví jeho jednota s Otcem.¹⁵⁴

6.4. Shrnutí

Ve vybraném textu se pojem „svět“ nachází na třech místech (ve třech verších). Stejně jako když se Ježíš přirovnává k chlebu života (srov. 6,35) zde můžeme nalézt nejprve zjevitelskou formuli doplněnou obrazem světla, která je doplněna výzvou k následování (tj. víře). Ukázali jsme, že „světlem života“, které se každému nabízí, není myšleno nic menšího než nabídka spásy, která je určena každému (tj. celému „světu“). **„Světlem“ ve v. 8,12 jsou míněni všichni lidé, protože nabídka je určena všem.**

Tuto nabídku však nepřijali všichni, a tak se ve verši 8,23 hovoří o jiném „světě“, o „světě“, který je odlišný od Božího světa a jehož charakteristickým znakem je nevíra v Ježíše a jeho posláním, které dostal od Otce. **„Svět“ ve v. 8,23 je místem temnoty, kde vládne zlo a hřích.**

Pojetí „světa“ ve v. 8,26 se opět vrací k prvnímu (8,12), protože se znovu hovoří o „světě“, kterému je určena Boží nabídka spásy. V tomto verši se prolínají dva „světy“. Na jedné straně je to dozvuk řeči o „světu“ nevíry (8,26a), o kterém se mluvilo předtím a na druhé straně se přece jen hovoří o „světu“, kterému je určena nabídka spásy.

---

¹⁵³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 87.

¹⁵⁴ Srov. tamtéž.

7. Uzdravení slepého od narození (9,1-41)

Celá 9. kapitola (9,1-41) pojednává o uzdravení slepého od narození a o následujících událostech. Úryvku předchází téma, které se týká původu od Abraháma (8,30-59)¹⁵⁵ a následuje po něm „podobnost“ o dobrém pastýři a jeho výklad (10,1-21). 9. kapitole jsme se již podrobně věnovali,¹⁵⁶ a protože se chceme vyhnout opakování již řečeného, pouze shrneme důležitá zjištění, která ještě doplníme o další poznatky, které jsou relevantní k našemu předmětu zkoumání. Chtěli bychom se zabývat především dvěma verši, ve kterých se hovoří o „světě“: 1) co má na mysli janovský Ježíš, když se označuje jako „světlo světa“ (9,5); 2) co znamená věta „přišel jsem na tento svět k soudu“ (9,39).

7.1. „Pokud jsem na světě, jsem světlo světa.“ (9,5)

O Ježíši jako „světlu světa“ jsme již slyšeli v předcházející kapitole (srov. 8,12).¹⁵⁷ Zde (9,5) tomuto označení předchází obecné konstatování, které se týká stavu postiženého (9,1),¹⁵⁸ na které navazuje diskuse učedníků s Ježíšem. Učedníci se zajímají o to, jestli byl příčinou jeho slepoty hřích (ať už jeho vlastní nebo jeho rodičů; 9,2). Ježíš odmítá diskutovat a říká, že nezhřešil nikdo. Mají se na něm zjevit skutky Boží (9,3). Po klíčovém verši 9,5 následuje samotné uzdravení. Domníváme se, že samo umístění verše v kontextu celého příběhu (popis situace – „Ježíš, světlo světa“ – uzdravení a následná diskuse) ukazuje, že „světlo světa“ je v tomto příběhu klíčovým pojmem.¹⁵⁹

Zmínka o dni a o příchodu noci omezuje čas Ježíšových pozemských skutků, které jsou limitovány jeho blížící se smrtí a návratem k Otci, a proto musí využívat svého času.¹⁶⁰ Janova orientace na preexistenci a inkarnaci vysvětluje spojení univerzálního pojmu „světlo světa“ s omezeností času, které by jinak působilo poněkud cize.¹⁶¹ Že se tato doba blíží, dokazuje i rostoucí nenávisť Ježíšových nepřátel.¹⁶²

¹⁵⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 88.

¹⁵⁶ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 45-50.

¹⁵⁷ Tématu jsme se věnovali v kapitole 6.1.

¹⁵⁸ „Cestou uviděl člověka, který byl od narození slepý.“ (9,1)

¹⁵⁹ Zumstein se domnívá, že „... uzdravení slepého od narození vrcholí v objevu, že Ježíš je světlo světa.“ ZUMSTEIN, *Slovo*, s. 55. Označení Ježíše jako „světla světa“ (9,5) je vztahováno u Matouše i na jeho učedníky (srov. Mt 5,14) a může pramenit z Izajášovy představy „trpčícího služebníka“, který je „světlem pronárodů“ (Iz 49,6). Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 372.

¹⁶⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 142. V pozadí této myšlenky stojí orientální představa, že skutky člověka jsou vázány na dobu denního světla. Srov. tamtéž.

¹⁶¹ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 47. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 142.

¹⁶² Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 376.

Omezenost času a varování před příchodem tmy zdůrazňují vážnost rozhodnutí, které musí člověk učinit při setkání s Ježíšovým zjevením. Člověk se může rozhodnout proti víře, a tak zmeškat svoji jedinečnou příležitost.¹⁶³ Následující uzdravení slepého od narození není „pouhým“ vyprávěním o „historickém“ zázraku uzdravení. Má ukázat, že Ježíš dokáže uzdravit fyzicky slepé, ale zároveň je „světlem světa“, které umožňuje lidem přijmout skrze víru pravý a smysluplný život.¹⁶⁴

7.2. „Přišel jsem na tento svět k soudu“ (9,39)

Po výsledích uzdraveného a po jeho vyznání víry (9,38) následuje Ježíšův výrok o tom, že „přišel na svět k soudu“. Ježíšův příchod je eschatologickým soudem, který zbaví lidi náboženských iluzí a přiměje je k rozhodnutí k víře/nevíře. Kdo Ježíše jako „světlo světa“ přijme, stává se postupně vidoucím (podobně jako uzdravený slepec), kdo ho však nepřijme, stává se postupně slepým a temnota a hřích nad ním získává moc. Opět se projevuje janovský dualismus mezi vírou a světlem na jedné straně a nevírou (neboli hříchem; srov. 9,41) na straně druhé. Ježíš člověka nesoudí, člověk soudí sám sebe svým rozhodnutím, které se děje tady a teď.¹⁶⁵ Na tomto soudu se určitým způsobem podílí i obec věřících, když ohlašuje Ježíšovo slovo, a tím nutí lidi k rozhodnutí ohledně víry.¹⁶⁶ Farizeové jsou vidoucí, protože vidí Ježíšovi skutky. Mohli by v něj uvěřit, přesto nevěří a tím se sami činí slepými; mohli by v něj věřit, a přesto nevěří, a proto zůstávají v moci temnoty a hříchu.¹⁶⁷

7.3. Shrnutí

Domníváme se, že pojem „světlo světa“ (9,5) se zde nachází ve stejném významu jako v předcházející kapitole. „Světlem světa“ je míněna Ježíšova úloha jako Otcova zjevovatele, která umožňuje přijmout ve víře spásu, a tak se stát „vidoucím“ nebo naopak tuto nabídku odmítnout, a tím „oslepit“ sám sebe. To dokazuje následující příběh uzdravení, kdy se (fyzicky) uzdravený stává stále více „vidoucím“ (tj. autenticky věřícím), zatímco farizeové se stávají ještě více slepými. **Svět (9,5) je chápán pozitivně, protože Ježíš přišel, aby „světu“ nabídl skrze víru svou spásu.**

---

¹⁶³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 75.

¹⁶⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 96. V předchozí kapitole jsme „světlo světa“ (8,12) identifikovali se spásou, kterou člověk může přijmout skrze zjevení a víru. Dále srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 84.

¹⁶⁵ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 50. Srov. také PORSCH, *Evangelium*, s. 100.

¹⁶⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 147. Srov. také PORSCH, *Evangelium*, s. 100.

¹⁶⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 100. Srov. také GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 80.

Pojem „svět“ ve větě „Přišel jsem na tento svět k soudu.“ (9,39), chápeme spíše neutrálně. Výsledek „soudu“ závisí na rozhodnutí člověka v jeho postoji k víře. Pro věřícího se stává přijetím spásy skrze víru, zatímco nevěřící se uzavírá vůči nabídce spásy, a tak se (stejně jako farizeové) stává stále více slepým.

8. Ježíš, Otcův Syn a Vyslanec (10,32-39)

Vybranému úryvku (10,32-39) předchází spor o to, jestli je Ježíš Mesiáš (10,22-31),¹⁶⁸ a následuje po něm vyprávění o vzkříšení Lazara (10,40-11,57), kterému se budeme věnovat v další kapitole.¹⁶⁹ O „světě“ se Jan zmiňuje pouze jednou (10,36). V tomto úryvku nastává zvláštní situace – poté, co se „Židé“ chopili kamenů, aby Ježíše ukamenovali (10,31) a stojí pořád ještě s kameny v rukou, Ježíš pokračuje v dialogu jako by se nic nedělo.¹⁷⁰

8.1. „Jak můžete obviňovat mne, kterého Otec posvětil a poslal do světa“ (10,36)

Ježíš se na začátku ptá, pro který skutek jej chtějí kamenovat (10,32). Nepřátelství „Židů“ není vyvoláno určitým Ježíšovým skutkem, jako tomu bylo dříve (srov. 5,1nn; 9,1nn), ale Ježíšovým „troufalým“ nárokem být Božím Synem, který „Židé“ považovali za rouhání (10,33).¹⁷¹

Ježíš se obhajuje textem z Písma (10,34) a cituje verš ze žalmů (Ž 82,6),¹⁷² není jisté, s jakým úmyslem to činí. Ž 82 byl zřejmě kritikou vůči nespravedlivým soudcům, kteří jsou ztotožněni s „bohy“, protože pouze Bůh může soudit.¹⁷³ Stejně tak i označení „Boží syn/synové“ není ve SZ výjimečné.¹⁷⁴ Ježíš pravděpodobně využil často používané argumentační metody zvané „od menšího k většímu“ (10,35n).¹⁷⁵ **Když Bůh označuje ve SZ pouhé lidi „bohy“, tím spíše to musí platit o jeho Vyslanci a Synu, kterého Bůh poslal do jím stvořeného „světa“ naplněného temnotou, aby jej vytrhl z moci temnoty¹⁷⁶ a k tomuto úkolu jej také Otec posvětil a naplnil Duchem.**¹⁷⁷ Aby bylo jasné, že Ježíš není „Božím synem“ ve stejném smyslu jako všichni Izraelité, snaží se závěr jeho řeči (10,37n) takové interpretace už dopředu vyvrátit. Opět navazuje na myšlenky, o kterých jsme mluvili

¹⁶⁸ K tomuto tématu srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 60-62. Dále zmiňujeme některé důležité myšlenky z této práce.

¹⁶⁹ Verše 10,40nn jsou považovány za pozdější redakci, která měla spojit vyprávění o Ježíšově pobytu v Jeruzalémě s příběhem o uzdravení Lazara. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 87.

¹⁷⁰ Srov. POKORNÝ, *Židé*, s. 65.

¹⁷¹ Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 408. Dále srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 62.

¹⁷² „Ač jsem řekl: >Jste bohové, všichni jste synové Nejvyššího<, zemřete též jako jiní lidé, padnete tak jako každý vladař.“ (Ž 82,6n)

¹⁷³ Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 409.

¹⁷⁴ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 62. Zvláště poznámka č. 333. Dále srov. LURKER, *Slovník*, s. 261-262.

¹⁷⁵ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 108. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 86.

¹⁷⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 154.

¹⁷⁷ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 86.

předtím (srov. 10,25.¹⁷⁸ Přičemž „věřit Ježíšovým skutkům“ (10,38) je synonymum pro víru v Ježíše.¹⁷⁹

8.2. Shrnutí

O „světu“ (10,36) se hovoří jako o místu, kam byl poslán Ježíš, aby zde splnil svůj spásitelský úkol a opět se vrátil k Otci. Zaujal nás zvláště Schulzův¹⁸⁰ názor, který hovoří o tom, že Syn byl poslán do „světa temnoty“, přesto je Otec Stvořitelem „světa“ a k němu směřuje nabídka spásy. **Proto, i když je „svět“ (10,36) naplněn temnotou, je nutno chápat jej pozitivně, protože k němu směřuje Otcovo zjevení a nabídka spásy.**

---

¹⁷⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 109.

¹⁷⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 86.

¹⁸⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 154.

9. Vzkříšení Lazara (11,1-27)

V prvním vybraném úryvku (11,1-16) se dozvídáme o Lazarově nemoci a nepřímé prosbě, aby mu Ježíš pomohl. Bude nás zajímat především část, kde se hovoří o „světle tohoto světa“ (11,8-10). Úryvku předchází rozhovor o tom, jestli je Ježíš Otcův Syn a Vyslanec (10,32-39), který je doplněn krátkou redakční vsuvkou (10,40-42), která byla použita jako úvod k příběhu o vzkříšení Lazara.¹⁸¹ Po prvním vybraném úryvku následuje rozhovor s Martou (11,17-27), ve kterém se nachází druhý vybraný verš (11,27) následovaný samotným vzkříšením Lazara (11,28-44).¹⁸²

9.1. „Kdo chodí ve dne, neklopýtne, neboť vidí světlo tohoto světa.“ (11,9)

Ježíš se nejprve dozvídá, že je Lazar nemocen (11,1). Vzkaz sester „Pane, ten, kterého máš rád, je nemocen.“ (11,3) je nepřímou prosbou o pomoc ve zlé situaci. Může nás překvapit, že Ježíš nijak nekoná, má k tomu ale teologické důvody a ukazuje smysl celého onemocnění, kterým je oslavení Syna Božího a tím i samotného Otce.¹⁸³ Schulz přichází se závěrem, že tento verš, ve kterém je důvodem nemoci Boží sláva, je velmi podobný verši ve vyprávění o uzdravení slepého od narození (srov. 9,3). Vzkříšení Lazara je od tohoto uzdravení odlišné, neboť se jedná o poslední a největší znamení, které povede k Ježíšovu oslavení skrze jeho ukřižování a návrat k Otci.¹⁸⁴ Proto zřejmě Ježíš váhá s pomocí Lazarovi, aby mohl ukázat větší skutek než jen „pouhé“ uzdravení nemocného.

Po Ježíšově rozhodnutí vydat se na cestu (11,7) učedníci namítají, že jej tam přece chtěli „Židé“ ukamenovat (11,8). Verše 11,9n se vrací ke známému přirovnání (srov. 9,4) o konání během dne. Den má dvanáct hodin a je omezen nástupem noci.¹⁸⁵ Proto musí Ježíš čas, který mu Otec dal, využít.¹⁸⁶ Věta „Což nemá den dvanáct hodin? Kdo chodí ve dne, neklopýtne, neboť vidí světlo tohoto světa. Kdo však chodí v noci, klopýtá, poněvadž v něm není světla.“ (11,9b-10) odkazuje na Ježíšovo vyslání od Otce. Ježíšův pobyt na „cizí“ zemi je omezen,

---

¹⁸¹ Již jsme se zmínili v předchozí kapitole, že tyto verše jsou zřejmě pozdější redakcí, která měla spojit vyprávění o Ježíšově pobytu v Jeruzalémě s následujícím vyprávěním. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 87.

¹⁸² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 157-161.

¹⁸³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 111.

¹⁸⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 156. Dosvědčuje to i skutečnost, že ihned po celém zázraku následuje usnesení synedria o Ježíšově smrti (11,46nn). Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 88.

¹⁸⁵ V židovském pojetí začíná den východem slunce a končí jeho západem. Celý den tak trvá dvanáct hodin. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 88.

¹⁸⁶ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 88.

Ježíš ví o svém návratu k Otci, a proto musí využívat všechnen čas, který mu zbývá.¹⁸⁷ Otcovu vůli musí přijmout i Ježíšovi učedníci a být jí poslušní. Jinak by riskovali, že ztratí světlo, které již v sobě nosí.¹⁸⁸ Tímto přirovnáním chce Ježíš učedníkům naznačit, že ještě nenastala „jeho hodina“¹⁸⁹ (tedy hodina „vyvýšení“ a návratu k Otci). Protože Ježíš plní pouze Otcovu vůli a putuje v jejím světle, nemůže „klopýtnout“, což znamená, že čas jeho smrti (vyvýšení) neurčí „Židé“, ale Otec.¹⁹⁰

Pojem „světlo tohoto světa“ je součástí přirovnání, které na základě analogie s obyčejným dnem (který je časově omezen), ukazuje, že Ježíšova činnost na tomto světě je omezená. Doba je určena Otcem a Ježíš plní pouze jeho vůli. **„Svět“ označuje přirovnání a myslí se jím obyčejný, stvořený svět. Kvůli janovské dvojznačnosti ale nelze vyloučit narážku na Ježíšovu osobu, protože Ježíš sám sebe označuje za „světlo světa“ (srov. 8,12; 9,5).**¹⁹¹

9.2. „Mesiáš, Syn Boží, který má přijít na svět.“ (11,27)

V okamžiku, kdy se Ježíš přiblížil k Betanii, byl už Lazar čtyři dny v hrobě, a tím byla všechna naděje marná. Podle židovského pojetí totiž hledá duše mrtvého tři dny tělo, ale pak už definitivně začíná rozklad těla. Přesto Ježíš nejde ihned k hrobu, aby jej vzkřísil, nýbrž vede „teologický“ rozhovor s Martou, který vysvětluje následující zázrak.¹⁹² V rozhovoru začíná Ježíš mluvit o vzkříšení (11,24), které Marta chápe ve smyslu starozákonní apokalyptiky jako vzkříšení v „poslední den“, tím je myšlen všeobecný soud na konci časů. S Ježíšovým příchodem se přesunul „soud“ do přítomnosti, kde se realizuje v rozhodnutí pro nebo proti víře (tzv. „janovská přítomnostní eschatologie“).¹⁹³ S Ježíšovým příchodem se tak soud přesouvá do přítomnosti, kdy každý rozhoduje o své budoucnosti a již tady a teď může přijmout skrze víru nový život. Vyznání Ježíše jako „Mesiáše, Syna Božího, který má přijít na svět“ (11,27) znamená, že Ježíš není pouhým divotvůrcem, ale že skrze Ježíše a víru v něj

¹⁸⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 156-157.

¹⁸⁸ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 89.

¹⁸⁹ Zde bychom chtěli upozornit na náš exkurz „Ježíšova hodina a jeho svobodné přijetí utrpení u Jana“, ve kterém jsme speciálně toto téma rozebírali. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 75-76.

¹⁹⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 112.

¹⁹¹ V této souvislosti je zajímavé především srovnání s 9,4n, kde je též užit obraz o omezenosti času a Ježíš o sobě říká: „Pokud jsem na světě, jsem světlo světa.“ (9,5). Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 423.

¹⁹² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 113.

¹⁹³ Tématu, jak u Jana sloučit přítomnostní eschatologii s finální eschatologií, jsme se věnovali již dříve. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, např. s. 32-37.

může člověk získat spásu, a tím „vstát z mrtvých“.¹⁹⁴ „Svět“ je opět místem, kterému je určena nabídka spásy skrze víru.

9.3. Shrnutí

Přirovnání „Kdo chodí ve dne, neklopýtne, neboť vidí světlo tohoto světa.“ (11,9) ukazuje omezenost Ježíšova pozemského působení, která je určena Otcem. „Svět“ (11,9) je součástí přirovnání a myslí se jím stvořený svět. Díky janovské dvojznačnosti nelze vyloučit ani narážku na Ježíšovu osobu, protože i Ježíš označuje sám sebe za „světlo světa“ (srov. 8,12; 9,5).

„Mesiáš, Syn Boží, který má přijít na svět.“ (11,27) je Martino vyznání, které je zaměřeno k Ježíši. Ježíš v „teologickém“ rozhovoru s Martou vysvětluje, že s jeho příchodem se soud na konci časů přesouvá do přítomnosti, ve které se člověk rozhoduje o víře. Ježíš přichází na „svět“ (11,27) a „světu“ je určena nabídka spásy skrze víru.

---

¹⁹⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 114-115.

10. Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (12,12-19) a dvě Ježíšovy řeči (12,20-36; 12,37-50).

„Svět“ nalezneme ve 12. kapitole na pěti místech (12,19.25.31.46.47). Proto se musíme zabývat téměř celou kapitolou (tj. 12,12-50). Na začátku je řeč o pomazání v Betanii (12,1-11),¹⁹⁵ následuje Ježíšův vjezd do Jeruzaléma (12,12-19), „poslední slovo světu“ (12,20-36)¹⁹⁶ a kapitola končí „úvahou nad tajemstvím nevíry“ (12,37-50).¹⁹⁷ Následující 13. kapitolou se budeme zabývat později.

10.1. „Vidíte, že nic nezmůžete! Celý svět se dal za ním.“ (12,19)

Když Ježíš přicházel do Jeruzaléma, dozvědělo se o tom mnoho poutníků, kteří již byli ve městě a přišli, aby jej přivítali (12,12). Už zde můžeme nalézt „královský motiv“,¹⁹⁸ který můžeme vidět i později v procesu s Pilátem. Při svém procesu je Ježíš opět nepochopen, neboť nepřišel na svět, aby vládl a stal se králem, ale „aby vydal svědectví pravdě“ (srov. 18,36n).¹⁹⁹ Evangelista hovoří o palmových ratolestech (12,13), které jsou symbolem královské důstojnosti, a volání „Hosanna, požehnaný, jenž přichází ve jménu Hospodinově, král izraelský.“ (12,13) pochází z Ž 118,25n. Bylo vztahováno k očekávanému příchodu Spasitele. Slovo „hosanna“ znamená „zachraň“ a bylo směřováno ke králi jako prosba o slitování.²⁰⁰ Jízda na oslátku (12,14), které je klidným a mírným zvířetem, nám ukazuje povahu Ježíšova království. Ještě více to dokazuje verš z proroka Zachariáše (12,15; srov. Zach 9,9n).²⁰¹ Tím je ihned korigováno chápání Ježíše jako politického mesiáše, protože Ježíš přichází, aby každou válku ukončil, neboť jeho království je královstvím pokoje.²⁰² Protože jeho království nebylo takové, jak jej mnozí lidé chápali, nebylo mnoho lidmi přijato. I jeho učedníci vše úplně pochopili až po Ježíšově vzkříšení a seslání Ducha (12,16).²⁰³

Na závěr (12,19) se dozvídáme, jaký je vlastní důvod toho, proč lid Ježíše vítá a přijímá. Můžeme v něm rozlišit 2 skupiny, ale obě zůstávají pouze na povrchu a nerozumí právě

---

¹⁹⁵ Úryvek není rozebírán, protože se v něm o „světě“ nehovoří.

¹⁹⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 122.

¹⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 127.

¹⁹⁸ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 98. Dále srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 121.

¹⁹⁹ Srov. BROWN, R. E. *Kristus vo veľkom týždni*, s. 60. Dále srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 80-81.

²⁰⁰ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 98. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 165.

²⁰¹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 98.

²⁰² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 165.

²⁰³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 121-122.

podstatě Ježíšova poslání (srov. 6,15).²⁰⁴ Zásadním motivem pro jeho uctívání je Ježíšovo poslední znamení – vzkříšení Lazara – které tito lidé chápou pouze povrchně. První skupinou jsou lidé, kteří byli osobně přítomni při tomto znamení (12,17). Druhou skupinou jsou ti, kteří o tom pouze slyšeli a vydávali o tom v Jeruzalémě svědectví (12,18). Ježíšův mesiášský vjezd do Jeruzaléma a jeho uctívání jako krále se opět vrací k zázraku (znamení) vzkříšení Lazara, a tím se také liší od podání synoptiků.²⁰⁵

Stejně jako po vzkříšení Lazara (srov. 11,46-53), vyvolává připomínka tohoto znamení potvrzení rozsudku smrti nad Ježíšem ze strany farizeů (12,19).²⁰⁶ Farizeové jsou však bezradní, když vidí, že „celý svět se dal za ním“ (12,19). **„Celým světem“ (12,19) je myšleno množství lidí, kteří jdou za Ježíšem, protože se dozvěděli o zázracích (nebo o zázraku vzkříšení Lazara).** Avšak z celého vyprávění již můžeme vytušit obavy z budoucích zlých událostí, protože ani velké množství lidí není zárukou úspěchu Ježíšova poslání.²⁰⁷ Víra založená na zázracích je totiž velmi slabá a nevytrvá během těžkých zkoušek, které měly přijít. Evangelista zde nepřímou připomíná čtenáři, že je nutné se rozhodnout pro „skutečnou víru“,²⁰⁸ protože jenom ta je zárukou dosažení pravého života. Výrok farizeů, že „nic nezmůžou“ (12,19a), lze chápat jako výzvu k rozhodnému zakročení proti Ježíšovi, které vyvrcholilo v jeho smrti.²⁰⁹ Nehovoří se pouze o úspěších pozemského Ježíše, ale i o budoucnosti, ve které se mnoho lidí odvrátí od farizeů. Univerzálnost Ježíšovy nabídky můžeme vidět i v dalších verších (srov. 12,20nn), kde je naznačena úspěšná misie u „Řeků“ (tj. pohanů). Ta je uvedena zmínkou o tom, že „celý svět se dal za ním“ (12,19b).²¹⁰

10.2. „Kdo nenávidí svůj život v tomto světě, uchrání jej pro život věčný.“ (12,25)

Zjistíme, že v Jeruzalémě se nacházeli také poutníci, kteří byli Řekové (12,20). Nebyli to Židé (příslušníci židovského národa), ale ani úplní pohané, protože se přišli účastnit náboženských svátků. Evangelista se o nich dále nezmiňuje, takže nevíme, jestli se jednalo o

²⁰⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 98.

²⁰⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 165.

²⁰⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 165.

²⁰⁷ Aby nedošlo k nedorozumění, musíme vysvětlit, že „úspěchem“ Ježíšova poslání myslíme přijetí (a samozřejmě správné pochopení) tohoto poslání lidmi – tedy opravdovou víru. Pro Jana není Ježíšova smrt v žádném případě jeho neúspěchem, ale integrální součástí jeho poslání, je součástí „jeho hodiny“, „vyvýšení“ a návratu k Otci, a sám Ježíš ji v souladu s Otcovou vůlí očekává.

²⁰⁸ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 122.

²⁰⁹ Srov. POKORNÝ, *Židé*, s. 43-44.

²¹⁰ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium II.*, s. 474. Dále srov. POKORNÝ, *Židé*, s. 44.

proselyty nebo pouze o „bohobojné“ příslušníky jiného národa.²¹¹ Jak ale uvidíme později (srov. 12,23nn), nebyla jejich totožnost důležitá. Důležitá byla řeč, kterou k nim janovský Ježíš pronesl.

S největší pravděpodobností se nejedná o rozhovor historického Ježíše s konkrétními „Řeky“, jde o reminiscenci pozdějších událostí. Situace, která je zde nastíněna, zřejmě ukazuje povelikonoční misii, která byla namířena k pohanům (jinak řečeno k „Řekům“). Dosvědčuje to i zdlouhavé zařizování „setkání“ Ježíše a „Řeků“, které je zprostředkováno Filipem a Ondřejem²¹² (12,21n).²¹³ Je také možné, že tito „Řekové“ nebyli úplnými pohany, ale polovičními proselyty, kteří představovali přechod (nebo most) k misiím u pohanů.²¹⁴

Ježíš s nimi nezačíná přímý dialog, ale na jejich touhu jej poznat reaguje nepřímou a začíná mluvit o příchodu „hodiny“ a o „oslavení“ Syna člověka (12,23). V této řeči je dána do vztahu „Ježíšova hodina“, kterou je myšlena jeho smrt na kříži („oslavení“) a získání věčného života pro všechny lidi.²¹⁵ Pro naše zkoumání je důležité si uvědomit, že pro Jana je přicházející „hodina oslavení“ (tedy hodina smrti na kříži) zároveň odchodem z „cizího světa“ do Kristovy nebeské preexistence u Otce.²¹⁶

Nutnost a smysl Ježíšovy smrti dále objasňuje „podobství“ o pšeničném zrně, které musí zemřít, aby přineslo plody (12,24). Abychom mohli tento obraz správně pochopit, je nutné si uvědomit, že už v předjanovských tradicích byl obraz pšeničného semena, které musí zemřít, protože jen tak přinese plody, spojován s nutností Ježíšovy smrti (srov. např. 1 Kor 15,36n). Jasně z toho vyplývá, že Ježíšova smrt je nutným (a proto dokonce i „žádoucím“) završením jeho spasitelské činnosti na této zemi.²¹⁷ Porsch obraz pšeničného zrna chápe jako určitou „ústavu“ Ježíšova života, Ježíš si nechtěl sobecky uchovat život jen pro sebe, ale chtěl jej obětovat pro život lidí. Na tento obraz navazuje i následující verš (12,25).²¹⁸

Výzva, která se v předcházejícím obrazu týkala především Ježíše, se nyní obrací i k jeho učedníkům (12,25). Mají mít na paměti, že život v „tomto světě“ není hlavním a posledním

---

²¹¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 166.

²¹² Jména obou učedníků jsou řeckého původu, což symbolizuje, že „Řekové“ poznali Ježíše (či křesťanství) skrze ně. Není jisté, zda se tito učedníci osobně misie zúčastnili, může se jednat pouze o symboliku. Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 166. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 100. PORSCH, *Evangelium*, s. 122-123.

²¹³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 100.

²¹⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 122.

²¹⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 100.

²¹⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 166. Schulzovu zmínku o vztahu „cizího světa“, ze kterého se Ježíš vrací do „světa“ u Otce, bychom měli mít na paměti později (12,25).

²¹⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 166.

²¹⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 123.

cílem a ve srovnání s věčným životem má jen malou cenu.²¹⁹ Myšlenka, která je vyjádřena, odpovídá myšlence u synoptiků, ve které nalezneme stejný motiv (srov. Mk 8,35²²⁰ par). Zatímco u Marka se jedná o protikladné pojmy „zachránit svůj život“ a „přijít o život pro mne (Ježíše) a evangelium“, Jan používá protikladné pojmy „život v tomto světě“ a „život věčný“.²²¹ **Člověk může získat pravý (tj. věčný) život tím, že je ochoten svůj pozemský život („život v tomto světě“) obětovat, protože jej „nenávidí“, tj. nevidí v něm konečnou hodnotu, kterou by měl za každou cenu chránit.**²²² Odpovídá to i chápání synoptiků. Ježíš tak chce své učedníky upozornit na to, že nemají vidět v tomto pomíjivém životě absolutní hodnotu, ale mají si uvědomit, že jejich cíl je ve společenství s ním a Otcem. Stejně tak jednal i Ježíš, protože byl schopen sebedarování a toho, aby se vzdal sám sebe.²²³

Proto musí i Ježíšovi učedníci jednat stejně. Jeho učedníkem je pouze ten, kdo mu slouží a následuje jej (12,26) – dokonce až za hranici nebezpečí smrti. Stejně jako u předcházejícího verše, se jedná o paralelu se synoptiky (srov. Mk 8,34 par).²²⁴ Oba verše (12,25n) připomínají Ježíšovým učedníkům, že si nemají vážit svého pozemského života jako absolutní hodnoty, mohli by být totiž postaveni před rozhodnutí, zda si chtějí zachovat pozemský nebo věčný život.²²⁵ Když si uvědomíme situaci janovské obce, která trpěla pronásledováním ze strany „nevěřících“, je poměrně snadné si závažnost takového rozhodnutí (a jeho důsledků) představit.

U Jana nenalezneme různé projevy Ježíšovy „slabosti“, Ježíš nezápasí v Getsemanské zahradě s pokušením, není křtěn v Jordáně ani pokoušen od ďábla, ale klidně a s božskou důstojností kráčí po této zemi a sám rozhoduje (v souhlasu s Otcovou vůlí) o svém osudu a jeho smrt jej vůbec nepřekvapuje.²²⁶ Následující verše (12,27n) jsou někdy nazývány „janovskou hodinou na Olivové hoře“.²²⁷ Je v nich vyjádřena Ježíšova úzkost z blížícího se utrpení. I když v něm blížící se utrpení vyvolává úzkost, neprosí Otce, aby jej od této hodiny zachránil. Janovský Ježíš ví, že skrze tuto hodinu se opět navrací k Otci, a proto jí vychází

---

²¹⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 100.

²²⁰ „Neboť kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde; kdo však přijde o život pro mne a pro evangelium, zachrání jej.“ (Mk 8,35)

²²¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 166-167. Srovnání 12,25 s Mk 8,35 a z toho vyplývající janovským zvláštnostem se věnuje více Schnackenburg. Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (II. Teil)*, s. 482.

²²² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 123. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (II. Teil)*, s. 482.

²²³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 123.

²²⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 166-167.

²²⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 100.

²²⁶ Srov. SOUČEK, J. B. *Bláznovství kříže*, s. 102-103. K tomuto tématu také srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 75-76.

²²⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 124.

vstříc s klidnou důvěrou, protože pro ni přišel (12,27). Jeho prosba o oslavení Otcova jména²²⁸ (12,28) je tak pokorným přijetím Otcovy vůle.²²⁹

10.3. „Nyní je soud nad tímto světem, nyní bude vládce tohoto světa vyvržen ven.“ (12,31)

Přítomný lid²³⁰ nechápe Otcovu odpověď a domnívá se, že buď zahřmělo, nebo k Ježíši promluvil anděl (12,29). Jejich nechápanost ukazuje, jak moc jsou vzdáleni od Ježíše, a protože nevěří, nejsou schopni rozumět pravému významu „Ježíšovy hodiny“.²³¹ Otcův hlas se ozval pouze kvůli lidu. Ježíš jako Otcův Vyslanec žádné podobné ujištění nepotřebuje (12,30), protože je s Otcem v jednotě.²³²

Ježíšova odpověď přináší dva nové motivy: „soud nad tímto světem“ a „vyvržení vládce tohoto světa“ (12,31). Obojí je spojeno s „Ježíšovou hodinou“, hodinou utrpení, smrti a návratu k Otci, která se blíží.²³³ „Ježíšova hodina“ je zároveň hodinou eschatologického soudu, který se děje již v přítomnosti. Tentokrát není soudem myšleno rozdělení lidí kvůli jejich postoji k víře, ale je jím popisován mytologický obraz.²³⁴ Pro jeho pochopení je nutné rozumět správně janovskému prostorově orientovanému dualismu. Sféra „nahore“ je místem Boha a jeho království, která je spojena s pojmy jako život, Duch, světlo apod. **Sféra „dole“ (zde označené pojmy „tento svět“ a jeho „vládce“) je oblast hříchu, smrti, tmy a vládcem této sféry je satan.**²³⁵ Na rozdíl od tradiční apokalyptiky se podle Jana děje tento „soud“ již nyní a to skrze Ježíšovo utrpení, smrt a návrat k Otci, které znamenají přemožení vládce „tohoto světa“, kterým je satan. Nyní je tento vládce poražen a na jeho místo nastupuje Ježíš.²³⁶

„Vyvýšení ze země“ (12,32) je nutnou podmínkou pro dokončení vyslancova poslání. Je to opět dvojnásobný pojem, neboť odkazuje na Ježíšovu smrt (12,33). Zároveň je kříž jeho

---

²²⁸ V semitském chápání je „jméno“ zástupným symbolem pro jeho nositele, proto je „Otcovým jménem“ myšlen Otec sám. Protože v Janově evangeliu je dokonalá jednota mezi Otcem a Synem (a jejich skutky), jedná se současně o oslavení Otce i Syna. Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 124.

²²⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 100.

²³⁰ „Řekové“ mezitím zmizeli a jejich místo zaujal tento lid. Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 167.

²³¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 125.

²³² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 167.

²³³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 125.

²³⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 101.

²³⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 39. K tomuto tématu viz exkurz „Janovský dualismus“. Srov. tamtéž, s. 39-40. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 101.

²³⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 167. Zajímavé je zde porovnání s Markovým evangeliem, neboť zde je pro změnu Ježíšova smrt na kříži chápána jako eschatologický soud nad židovským kultem (srov. Mk 15,38). Srov. tamtéž.

„trůnem“, ze kterého jako vladař kraluje. Tím také zachrání lidi ze zkaženého „světa temnoty“, o kterém byla řeč výše.²³⁷

Zástup znovu namítá, že „Mesiáš má zůstat na věky“ (12,34). Lidé nechápu, proč musí být Syn člověka vyvýšen (12,34). Jejich odkaz na Zákon prozrazuje, že se jedná o „Židy“.²³⁸ Z řeči o „vyvýšení“ zřejmě pochopili, že Ježíš mluví o smrti, čemuž oni nerozumí. Podle jejich chápání má Mesiáš vládnout navždy, a proto nemůže být Ježíš Mesiášem, pokud má zemřít. Ozývají se zde nejspíše teologické neshody se soudobým židovstvím. Ježíš na to reaguje známým obrazem o omezenosti času (12,35n; srov. 11,9). Potom se už před nimi pouze skryje (12,36) a dále už k nim nemluví.²³⁹

10.4. „Já jsem přišel na svět jako světlo.“ (12,46); „Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych svět spasil.“ (12,47)

Úryvek 12,37-43 může být označen jako naplnění „Izajášova proroctví“, a protože se zabývá otázkou nevíry, je důležitý i pro pochopení „světa“ v dalších verších (12,46.47). Pro evangelistu zůstává otázkou, proč i přes Ježíšova znamení a slova v něj většina židovského národa neuvěřila (12,37). Odpovědí na tuto otázku jsou pro něj dva texty z proroka Izajáše. V prvním verši z Izajáše (12,38; srov. Iz 53,1) si učedníci „Hospodinova služebníka“ pokládají otázku, jak je možné, že v něj nikdo neuvěřil. Zdůvodnění této nevíry vidí evangelista v druhém citátu z Izajáše (12,39n; srov. Iz 6,9n), ze kterého si vybírá „zaslepení očí“ (ve vztahu k Ježíšovým znamením) a „zatvrzení srdcí“.²⁴⁰ Zajímavé je, že ne satan, ale Bůh zaslepuje oči lidí a zatvrzuje jejich srdce. Změna osoby na konci v. 12,40 („já je neuzdravím“) odkazuje na Ježíše jako na lékaře. Tato determinace neruší lidskou svobodu, ale představuje určitou výzvu.²⁴¹ V žádném případě to nelze chápat tak, že by se vyvolený židovský národ stal „Augustinovou“ „massa damnata“, která je předurčena k zavržení. V Ježíše uvěřili i někteří přední muži, ale báli se vyloučení ze synagogy (12,42), které hrozilo na konci prvního století vyznavačům křesťanství. Důvodem bylo to, že milovali pomíjivou slávu více než Boha (12,43).²⁴² Domníváme se, že pocit předurčenosti Bohem mohl být u janovské obce ovlivněn jejím postavením, neboť byli malou skupinou, která trpěla

²³⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 126.

²³⁸ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 101.

²³⁹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 126-125.

²⁴⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 127-128.

²⁴¹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 103.

²⁴² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 128-129.

pronásledováním. Vyvozovat z výše uvedeného verše odsouzení židovské víry jako takové je však neudržitelné.

Ježíšovu řeč (12,44-50) můžeme rozdělit na dvě části: o víře, která zachraňuje (12,44-47) a o nevíře, která odmítá věrnost Bohu (12,48-50). To, že hlasitě zvolal či dokonce křičel (12,44) naznačuje, že se jedná o důležitou zjevatelskou řeč, která znovu zdůrazňuje janovský motiv spásné víry, který se prolíná celým evangeliem. Protože je Ježíš Otcovým Synem a Vyslancem, vyplývá z toho, že kdo věří v něj, věří i v Otce, který ho poslal (12,44).²⁴³ Slovo $\theta\epsilon\omega\rho\acute{\epsilon}\omega$ (hledět, vidět, sledovat, dívat se²⁴⁴; 12,45) popisuje přechod mezi viděním, které mají nevěřící a (skutečně) věřící.²⁴⁵ Kdo skutečně „vidí“, přechází ze „tmy“ do „světla“. V tom také spočívá spása, kterou Ježíš přináší.²⁴⁶ Právě proto Ježíš (jako světlo) přišel na svět, aby nabídl lidem spásu (12,46); srov. 8,12). Když porovnáme v. 12,46n s v. 3,17n, na obou místech se vyskytuje podobný motiv poslání Ježíše ke spáse lidí a nikoliv k jejich soudu.²⁴⁷ **„Světlem“ (12,46) je míněn svět lidí, který je sice ohrožován mocí temnoty, ale do kterého přichází Ježíš jako Spasitel se svou nabídkou spásy, kterou může člověk přijmout skrze víru.**

Hlavním cílem Ježíšova příchodu je nabídnout spásu a nikoliv soudit nevěřící. Je to nevěřící člověk, který odsuzuje sám sebe svou nevírou (12,47n).²⁴⁸ **„Světlem“ (12,47) je opět myšlen svět lidí (tedy všichni lidé).** Že Ježíš opravdu nepřišel k soudu, dosvědčuje jeho výrok, že „nepřišel, aby svět soudil, ale aby jej spasil“ (12,47).

Nevěřící má přece někoho, kdo by jej soudil, je to „slovo, které Ježíš mluvil“ (12,48). Zmínka o „posledním dni“ navozuje apokalyptický obraz Posledního soudu a její zařazení má pravděpodobně parenetický význam.²⁴⁹ „Slovo“ vybízí člověka k rozhodnutí pro/proti víře. Kdo víru odmítá, odmítá také svou spásu, a tím v podstatě odsuzuje sám sebe, neboť to není Boží vůlí. Další verše ukazují na jednotu mezi Otcem a Synem a na Synovu poslušnost (12,49n).²⁵⁰

²⁴³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 104. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 170.

²⁴⁴ Srov. TICHÝ, *Slovník*, s. 79. Dále srov. NEWMAN, *Dictionary*, s. 83.

²⁴⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 104. Rozdílné vidění můžeme nalézt např. u Nikodéma ve 3. kapitole nebo u Samařanky ve 4. kapitole. Je zde zřejmě souvislost s „janovskými nedorozuměními“, ve kterých lidé nechápou pravou podstatu tématu hovoru, ale chápou vše pouze povrchně.

²⁴⁶ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 104.

²⁴⁷ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (II. Teil)*, s. 526.

²⁴⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 170. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (II. Teil)*, s. 527.

²⁴⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 103-104. Jedná se zde zřejmě o pozdější redakci. Srov. tamtéž, s. 103.

²⁵⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 129. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 104.

10.5. Shrnutí

„Celým světem“, který se dal za Ježíšem (12,19), je myšleno množství lidí, kteří jej následovali. „Svět“ podle našeho názoru není vysloveně pozitivní, jak by se na první pohled mohlo zdát. „Světem“ jsou chápáni lidé, kteří následují Ježíše, ale jejichž následování je založeno pouze na víře v zázraky,²⁵¹ která je však sama o sobě spíše povrchní a nevydrží těžkosti a pronásledování. **„Světem“ (12,19) je konkrétní skupina lidí, která následovala Ježíše, ale bohužel jejich víra není pravá víra, kterou evangelista požaduje.**

Životem v „tomto světě“ (12,25), který by měl učedník nenávidět, aby získal věčný život, je myšlen pozemský život člověka. Člověk by takový život měl „nenávidět“, tj. uvědomit si, že není nejvyšší hodnotou, o kterou by měl usilovat. Cílem Ježíšova učedníka je věčný život, pro který se vyplatí obětovat dokonce i svůj vlastní pozemský život. Kdo takovéto oběti není schopen, „miluje svůj život“ a nedokáže se ho vzdát, riskuje, že opravdový život ztratí.

„Tímto světem“, který je souzen (12,31a), je podle Janova prostorově orientovaného dualismu myšlen „svět dole“, ve kterém vládne temnota, hřích a smrt. **„Tento svět“ je naprosto špatné a Bohu nepřátelské místo, jehož vládcem je satan, který je souzen společně s ním (12,31b).** Ježíšovou smrtí na kříži a jeho návratem k Otci je moc satana zlomena a eschatologický soud nad „tímto světem“ a jeho vládcem se nebude podle Jana konat na konci časů, ale nastal již Ježíšovou smrtí.

„Světem“ (12,46) je míněn pozemský svět, ve kterém žijí lidé a který je ohrožován temnotou. Ježíš však do „světa“ přišel jako Spasitel, aby nabídl lidem spásu skrze víru v něj a v jeho Otce. Přesto Ježíšův příchod nutí lidi k rozhodnutí a v případě odmítnutí víry v Ježíše a jeho Otce se jedná spíše o sebeodsouzení. Ježíš nepřišel soudit ani „svět“, ani toho, kdo nezachovává jeho slova, ale přišel „svět“ spasit (12,47). **„Svět“ (12,47) zde má stejný význam jako v předchozím verši. Jedná se o pozemský svět lidí, kterému Ježíš přináší spásu.**

---

²⁵¹ Jak napovídají předcházející verše (12,17n), je zde míněno především vzkříšení Lazara.

11. Ježíšova „hodina“ a jeho láska ke „svým“ ve „světě“ (13,1)

Chtěli bychom se věnovat pouze verši 13,1, který hovoří o odchodu Ježíše z „tohoto světa“ k Otci a lásce ke „svým“, kteří zůstávají ve „světě“. Předchází ho „úvaha nad tajemstvím nevíry“²⁵² (12,37-50) a následuje samotné líčení o umývání nohou učedníkům (13,1-20).²⁵³

11.1. „Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa šel k Otci; miloval své, kteří jsou ve světě.“ (13,1)

Veršem 13,1 začíná tzv. „Kniha slávy“ (ang. „Book of Glory“). Místo „jeho vlastních“, o kterých se hovoří v Prologu, převzali jiní „jeho vlastní“.²⁵⁴ V první části Janova evangelia (kap. 1-12) líčil evangelista zjevení Boží slávy „světu“, v této části (kap. 13-21) se jedná o zjevení Ježíšovy slávy především jeho „přátelům“ (a částečně i „světu“).²⁵⁵ Zjevení „světu“ v první části bylo završeno „nejvyšším“ Ježíšovým znamením, kterým bylo vzkříšení Lazara (11,1-44), které však dovršilo rozhodnutí Synedria o nutnosti Ježíšovy smrti (11,45-54). To je zřejmě důvodem, proč se Ježíš obrací od této chvíle pouze ke svým „přátelům“, kterými jsou hlavně jeho učedníci.²⁵⁶ Mytí nohou, které následuje, je spojeno s Poslední večeří a tím i s pašijovými událostmi.²⁵⁷

Prvním veršem 13. kapitoly začíná scéna Ježíšova rozloučení s učedníky. Dříve neměli Ježíšovi protivníci nad Ježíšem žádnou moc, protože ještě nepřišla „jeho hodina“ (srov. 7,30; 8,20). „Ježíšova hodina“ je nyní zde (13,1b), a proto následují „řeči na rozloučenou“ (kap. 13-17), ve kterých Ježíš povzbuzuje své učedníky, které tu zanechává. Příchod této hodiny předznamenává to, že se přiblížily velikonoční svátky (13,1a).²⁵⁸ Pro téma „Ježíšovy hodiny“ je zajímavé soustředit se na synoptiky a na jejich vnímání Ježíšova umučení a smrti. Zatímco v Markově evangeliu se zdá, že Ježíšova smrt na něj dopadla jako téměř až tragické ukončení

²⁵² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 127.

²⁵³ K tomuto tématu srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 84-101.

²⁵⁴ Srov. BROWN, *The Gospel (I-XII)*, s. 29. Dále srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 15. PORSCH, *Evangelium*, s. 131.

²⁵⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 131.

²⁵⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 171.

²⁵⁷ Srov. POLÁČEK, *Eucharistie*, s. 86.

²⁵⁸ U Jana probíhal Ježíšův proces o den dříve než u synoptiků, tedy dopoledne v den přípravy. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 78. Dále srov. SOUČEK, J. B. *Utrpení Páně podle evangelií*, s. 39-40, 144-145. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 172.

jeho působení,²⁵⁹ u Jana je to především Ježíš (samozřejmě v jednotě s Otcem a jeho vůlí), kdo rozhoduje o svém osudu. V Janově evangeliu také nenalezneme různé projevy Ježíšovy „slabosti“ – není pokoušen na poušti, není zde řeč o jeho křtu, nebojuje v Getsemanské zahradě s přijetím utrpení.²⁶⁰ Ježíš ví, že „jeho hodina“, kdy má podstoupit mučení a smrt na kříži, je již blízko a není jí ani trochu zaskočen. Janovský Ježíš si je vědom své preexistence u Otce a ví, že jeho smrt je zároveň dovršením jeho spasitelského díla a návratem k Otci.²⁶¹ Na rozdíl od předchozích míst (srov. např. 7,30; 8,20), kde se hovoří o „Ježíšově hodině“, je zde jeho hodina blíže přiblížena jako odchod z tohoto světa.²⁶²

Tím se dostáváme k další části verše, ve které se hovoří o odchodu z „tohoto světa“ k Otci. Ježíšův pohled nesměřuje ke smrti, ale k návratu ke svému Otci, u kterého byl ještě před svým vtělením.²⁶³ V pojetí janovského dualismu **odchází Ježíš z tohoto světa, který je nešťastným místem, zpět do místa své slávy**, ve které pobýval předtím.²⁶⁴ Pro Jana je Ježíš Otcovým Vyslancem, který měl světu ukázat Boží lásku a nabídnout mu spásu. Tím však jeho úkol nekončí, protože nemůže v tomto „cizím světě“ stále přebývat, proto se po splnění svého pozemského úkolu vrací zpět k Otci. Završením jeho pozemského úkolu je jeho smrt na kříži, skrze kterou se opět vrací do své slávy u Otce,²⁶⁵ proto je janovská kristologie označována jako „kristologie Vyslance“.²⁶⁶ Ježíšova smrt na kříži není triumfem smrti, ale daleko více se stává přechodem ze smutného světa zpět do plnosti slávy u Otce, je vlastně Ježíšovým triumfem, kterým odchází z „nepřátelského“ světa. Smrt na kříži je tak zároveň jeho vyvýšením, oslavením, oddělením od světa a návratem k Otci. Skrze Ducha bude stále se „svými“, které zanechává ve světě.²⁶⁷

K těmto „svým“, kteří patří k němu (tj. k učedníkům), obrací nyní Ježíš svůj pohled a projevuje jim až do krajnosti svou lásku tím, že jim umývá nohy.²⁶⁸ Umývání nohou symbolizuje vrcholný projev lásky a pokory, které budou brzo naplno ukázány v jeho ukřížování. Je to výraz nekonečné lásky, kterou k nim cítí, protože mu je Otec dal (srov. 10,29) a kteří sice zůstávají v tomto cizím světě, ale patří (stejně jako Ježíš) k věčnému, nebeskému světu.²⁶⁹

---

²⁵⁹ Srov. BAUR, *List*, s. 35.

²⁶⁰ Srov. SOUČEK, *Bláznovství*, s. 102-103.

²⁶¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 172.

²⁶² Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 105.

²⁶³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 132.

²⁶⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 105.

²⁶⁵ Srov. ZUMSTEIN, *Slovo*, s. 75.

²⁶⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 39.

²⁶⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 172.

²⁶⁸ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 105.

²⁶⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 172-173.

11.2. Shrnutí

Nastává problém, jak v tomto verši chápat pojem „svět“ (13,1). Svět je místem, kde Ježíš působí a kde ponechává své učedníky, je však jakýmsi cizím či dokonce nepřátelským prostředím, je místem neštěstí a smutku. Domníváme se, že není možno „svět“ chápat pouze negativně, protože do něj byl Ježíš jako Otcův Vyslanec poslán, aby lidem nabídl spásu. Na druhou stranu jej nelze označit za vysloveně pozitivní, protože v tomto „světě“ je Ježíš pouze cizincem, který zde na krátkou chvíli (ve srovnání se svou dřívější preexistencí) přebývá, protože jeho pravým domovem je Otcův „svět“. **Proto se domníváme, že nejbližší pojmu „svět“ (13,1) je pojetí světa jako dějinného světa lidí – se všemi jeho pozitivy (víra) i negativy (nevíra a nepřátelství).** Není cílem ani Ježíše ani jeho učedníků a všech věřících, neboť jejich pravým cílem je bytí u Otce.

12. „První řeč na rozloučenou“ (14,1-31)

Vybraný úryvek 14,1-31 je součástí „první řeči na rozloučenou“ (13,31-14,31). Předchází mu první část této řeči, ve kterém se hovoří o prvním oznámení odchodu (13,31-38)²⁷⁰ a následuje po něm „druhá řeč na rozloučenou“ (15,1-16,33).²⁷¹ „Svět“ se v úryvku nalézá šestkrát (14,17.19.22.27.30.31).

12.1. „Ducha pravdy, kterého svět nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná.“ (14,17)

Když budou učedníci milovat Ježíše a zachovávat jeho přikázání (14,15), požádá Ježíš Otce, aby jim dal jiného Přímluvce (ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν; 14,16), „Ducha pravdy, kterého svět nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná. Vy jej znáte, neboť s vámi zůstává a ve vás bude.“ (14,17). „Zachovávání přikázání“ (14,15) nesmíme chápat v morálním smyslu (např. dobré skutky), protože tím není myšleno nic jiného než postoj víry v Syna a Otce. Takový postoj je totožný se zachováváním Ježíšova slova (srov. 14,23n). Věřícím je slíben „Přímluvce“ (Paraklét či „Duch pravdy“), který převezme roli Ježíše po jeho odchodu k Otci.²⁷²

Působení „Ducha pravdy“ v učednících není vázáno na „zázračné“ působení (např. uzdravování nebo mluvení v jazycích), ale na svědectví, které Duch vydává o Ježíši.²⁷³ Jeho přítomnost „navěky“ (14,16) má zajistit trvání zjevení v obci věřících a má je uvést do celé pravdy (srov. 16,13). Hlavním úkolem „Ducha pravdy“ je udržovat v obci věřících svědectví o zjevení, které společenství přijalo skrze Ježíše, a pomáhat, aby bylo dále předáváno.²⁷⁴

„Duch pravdy“ není dán „světu“, protože ten jej „nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná“ (14,17), je dán pouze společenství věřících. I když je společenství věřících tímto odděleno od „světa“, přece má v tomto „světě“ svou úlohu.²⁷⁵ Působišťem „Ducha pravdy“ proto není „svět“, ale ti, se kterými se Ježíš ve své řeči loučí – společenství věřících. „Svět“ ho není schopen přijmout, protože mezi ním a Duchem leží nepřekonatelná propast, kterou lze chápat pouze prostřednictvím janovského dualismu. Stejně jako nemohl Nikodém dosáhnout království Božího, aniž by se znovu narodil z vody a Ducha (srov. 3,5), nemůže ani „svět“

²⁷⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 139.

²⁷¹ Srov. tamtéž, s. 154.

²⁷² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 187.

²⁷³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 114.

²⁷⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 187.

²⁷⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 114.

přijmout Ducha, protože „ho nevidí ani nezná“ (14,17).²⁷⁶ „Svět“ nemá k Duchu žádný vztah, Duch je mu cizí a jeví se mu jako nepřítomný. To ale neplatí o věřících, kteří jej znají, protože Ducha je možné přijmout, vidět a poznat jen díky víře.²⁷⁷

Větu „S vámi zůstává a ve vás bude.“ (14,17) je nutné chápat v kontextu celého Písma. Ve SZ i NZ označuje „s vámi“ (s tebou) pomoc, ochranu a podporu, kterou Bůh dává lidem (srov. např. Ex 3,12; Jer 15,20; Lk 1,28; Sk 18,9n; Jan 16,32). „Ve vás“ označuje niterné přebývání Ducha ve věřících. Hlavním úkolem „Ducha pravdy“, který je dán učedníkům, je především svědčit o pravosti zjevení, které obdrželi od Ježíše, a pomáhat při jeho předávání.²⁷⁸

12.2. „Ještě malou chvíli a svět mne už neužrjí.“ (14,19)

Veršem 14,18 se Ježíšova řeč obrací k novému tématu, k Ježíšovu opětovnému příchodu. Poprvé přijde Ježíš zpět o velikonocích, kdy se po svém vzkříšení ukáže učedníkům, a později také v Duchu, protože přítomnost Ducha je přítomností vzkříšeného Ježíše.²⁷⁹ Opětovný Ježíšův příchod (14,18n) znamená pro Jana nejen jeho příchod po vzkříšení a v Duchu o letnicích, ale i příchod na „konci časů“.²⁸⁰ U Jana se eschatologický „soud na konci časů“ (či „Poslední soud“) přesouvá do přítomnosti, protože již v přítomnosti člověk zaujetím postoje pro/proti víře v Ježíše (jako Otcova Vyslance) rozhoduje o své spáse.²⁸¹ Proto „onen den“ (14,20) Ježíšova příchodu nenastává až na konci časů, ale tehdy, když v Ježíše jako Zmrtvýchvstalého člověk uvěří.²⁸²

Zmínka, že „svět mne už neužrjí“ (14,19) znovu jasně zdůrazňuje, že nejde o návrat Ježíše jako „Syna člověka“, eschatologického soudce, který přichází „v oblacích s velikou mocí a slávou“ (srov. Mk 13,26) a kterého všichni uvidí. Hovoří se o příchodu v Duchu, skrze kterého přichází ke společenství sám Ježíš. „Užrjí“ znamená to samé jako ve v. 16,16. Vidět je možné pouze skrze víru, a tak je „uzření“ nevěřícímu „světu“ uzavřeno, nikoliv ale pro

²⁷⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 187.

²⁷⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 146.

²⁷⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 145.

²⁷⁹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 146.

²⁸⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 190.

²⁸¹ Ke vztahu „přítomnostní“ a „konečné“ eschatologie Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, např. s. 32-34 a 42-43. Dále srov. ZUMSTEIN, *Slovo*, s. 66. „Přítomnostní“ eschatologii se věnuje Porsch ve zvláštním exkurzu. Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 68-69.

²⁸² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 146.

věřící.²⁸³ Skutečnost, že není řeč pouze o „Posledním soudu“, dokazuje i to, že „oním dnem“ (14,20) je myšlen den opětovného Ježíšova příchodu.²⁸⁴

Ježíš ubezpečuje učedníky, že se brzy šťastně shledají.²⁸⁵ Je to demonstrováno jeho výrokem „já jsem živ“ (14,19), ve kterém se ukazuje jako ten, nad kterým nemá smrt moc a který ji svým vzkříšením přemohl. Zmrtvýchvstalý tak může být „garantem“ trvalého (věčného) života pro věřící, který je obsažen v příslibu „také vy budete živi“ (14,19).²⁸⁶ Působení Ducha není „slabší“ než bylo působení (pozemského) Ježíše, přítomnost Ducha je zároveň přítomností Vzkříšeného a Oslaveného. Ježíš je skrze Ducha v obci věřících přítomný a „doba Ducha“ se tak stává dobou spásy.²⁸⁷

12.3. „Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?“ (14,22)

Judova otázka²⁸⁸ (14,22) patří stejně jako ostatní nechápavé otázky učedníků v této kapitole (srov. 14,5.8) k typickému janovskému nedorozumění – zde na straně učedníků. Navazuje na část, které jsme se věnovali výše, ve které se hovořilo o tom, že Ježíše „svět“ už neužít (srov. 14,19). Zmínili jsme se, že „světem“ jsou ve v. 14,19 myšleni nevěřící. Domníváme se, že „světem“ (14,22) je míněno totéž. Juda požaduje po Ježíši, aby zjevil svou moc úplně všem lidem, protože její zjevení pouze pro společenství věřících se mu nezdá dostačující.²⁸⁹ V Judově námitce se zřejmě ozývá otázka protivníků janovské obce, kteří nechápali, proč se zjevil Ježíš po svém vzkříšení pouze učedníkům a nikoliv všem lidem.²⁹⁰ Domnívali se, že „zjevení se“ nevěřícím by bylo více „objektivní“, protože ti by byli „nezaujatými“ svědky. Ježíš ve své odpovědi upozorňuje, že k víře nemůže mít člověk „neutrální“ vztah, ale buď ji přijme, nebo odmítne. Ježíšovu přítomnost je možno vnímat jen ve víře a lásce (14,23n),²⁹¹ navíc ani pozemský Ježíš neměl nikdy žádné ambice stát se světským vládcem a vyhýbal se tomu, aby byl takto chápán.²⁹² Jak se dozvíme později, není žádným „světským“ králem, ale králem, jehož „království není z tohoto světa“, protože jeho úkol je jiný (srov. 18,36n).

²⁸³ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 190.

²⁸⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 146.

²⁸⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 190.

²⁸⁶ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 115.

²⁸⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 146.

²⁸⁸ „Řekl mu Juda, ne ten Iškariotský: „Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?““ (14,22)

²⁸⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 191.

²⁹⁰ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 115-116.

²⁹¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 146-147.

²⁹² Srov. LÉON-DUFOUR, *Slovník*, s. 495.

12.4. „Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám.“ (14,27)

Přání „pokoj“ (14,27) je součástí pozdravu při příchodu i odchodu, které bylo známé v židovství i u prvních křesťanů. Zde znamená něco více, protože ve SZ ani v židovství nenalezneme jediný příklad použití pozdravu „pokoj“ v první osobě.²⁹³ „Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám“ (14,27) není pouhým přáním, „pokoj“ je samotným darem. „Pokoj“ je souhrnným pojmem, který označuje všechny ostatní dary, které jsou v něm obsaženy (např. život, radost, spása). Ježíšův pokoj je jiný než „pokoj“, který dává „svět“, protože „svět“ jej dosahuje násilím nebo jinými nevhodnými prostředky.²⁹⁴ „Pokoj“, který dává „svět“ vlastně není žádným skutečným a trvalým pokojem. Nositelem Ježíšova pokoje má být společenství věřících, které se stává znamením naděje pro všechny lidi, a ti se nemají rmoutit, že Ježíš odchází. Mají mít radost, protože tak se naplní Ježíšův úkol a on se bude moci vrátit k Otci (14,27). Proto ani jeho smrt na kříži není ničím, co by mělo jeho učedníky vyděsit (14,28).²⁹⁵

12.5. „Již s vámi nebudu mnoho mluvit, neboť přichází vládce tohoto světa.“ (14,30)

„Vládce tohoto světa“ (14,30) jsme již dříve identifikovali se satanem.²⁹⁶ Teď „vládce“ (satan) přichází, protože se přiblížila „Ježíšova hodina“ – hodina utrpení a návratu k Otci. Ježíše to v žádném případě nepřekvapuje.²⁹⁷ „Již s vámi nebudu mnoho mluvit“ (14,30) naznačuje, že čas Ježíšova pozemského působení a předávání zjevení, které přijal od Otce, pomalu končí. „Vládce tohoto světa“, kterým je satan, přichází, aby dosáhl svého zdánlivého triumfu nad Ježíšem tím, že jej zabije. Ježíšova smrt je jednoznačně připisována satanovi, jehož „nástrojem“ se stává Jidáš Iškariotský, jeden z Ježíšových učedníků (srov. 13,27). „Vládce tohoto světa“ si neuvědomuje, že zabití Ježíše není jeho vítězstvím, ale porážkou, protože skrze svou smrt na kříži je Ježíšovo spásné působení mezi lidmi dovršeno a on se navrácí k Otci. Proto nad ním nemá „vládce tohoto světa“ žádnou moc.²⁹⁸ Není pochyb, že „vládce tohoto světa“ představuje vrcholně negativní pojem, protože je opoziční silou proti Ježíši a Otci, který jej vyslal.

²⁹³ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 192-193.

²⁹⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 149.

²⁹⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 116.

²⁹⁶ O „vládci tohoto světa“ jsme pojednali v kapitole 10.3.

²⁹⁷ Viz exkurz „Ježíšova hodina a jeho svobodné přijetí utrpení u Jana. Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 75-76.

²⁹⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 193. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 116.

12.6. „Svět má poznat, že miluji Otce a jednám, jak mi přikázal.“(14,31)

„Jednám, jak mi přikázal“ (14,31) navazuje na předchozí a znamená splnění Otcova příkazu předat zjevení lidem a umožnit jim víru. Protože působení Vyslance je pomalu dovršeno, přiblížila se hodina jeho zatčení, smrti a tím i návratu k Otci (srov. 14,30). Ježíš Otcův příkaz splnil, a tím projevil svou lásku k němu. Ježíš je pokorným a milujícím Synem, který jedná pouze ve shodě s Otcovou vůlí, a proto také může říci, že Otce miluje a jedná tak, jak mu Otec přikázal (14,31).²⁹⁹

Zajímavý je dovětek „Vstaňte, pojd'me odtud!“ (14,31b), protože se po něm nikdo z učedníků nezvedá a neodchází, ale janovský Ježíš pokračuje dál v řeči o pravém vinném kmenu (srov. 15,1nn). Řeč na rozloučenou již evidentně skončila a mohla by pokračovat zpráva o umučení (srov. 18,1), ale ještě následují tři další kapitoly (15,16 a 17). I když později došlo k redakci, nechtěl zřejmě pozdější redaktor do textu zasahovat, a tak zde tento dovětek ponechal.³⁰⁰

12.7. Shrnutí

„Svět“ nemůže přijmout „Ducha pravdy“, protože ho „nevidí ani nezná“ (14,17). Ducha je možné vidět a poznat pouze skrze víru, a protože „svět“ víru nemá, je mu toto poznání skryto. Neplatí to o společenství, kterému byl dán úkol vydávat svědectví a předávat zjevení, které obdrželo. **„Svět“ je nutno chápat ve smyslu janovského dualismu jako negativní pojem (nevíra), který je ve vztahu kontradikce ke společenství věřících (víra).**

„Svět mne už neuzří“(14,19) znamená, že není řeč o eschatologickém návratu Ježíše jako Syna člověka a Soudce na konci časů, kterého všichni uvidí. Hovoří se o návratu Ježíše skrze působení Ducha, který působí pouze ve věřících, a proto jej nemohou nevěřící ani vidět ani pochopit. **„Svět“ jsou myšleni nevěřící, pro které je vidění Vzkříšeného i Ducha uzavřené.**

„Svět“, o kterém se hovoří v Judově otázce „Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?“ (14,22) znamená totéž, jako v předchozím úryvku (srov. 14,19). **„Svět“ znamená opět nevěřící a Juda namítá, proč se Ježíš nezjeví i jim.**³⁰¹ Za tím zřejmě můžeme slyšet otázku protivníků janovské obce, kteří namítali, proč se Ježíš nezjevil po svém

²⁹⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 116.

³⁰⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 150.

³⁰¹ Protože jsou pojmy „věřící“ a „nevěřící“ ve vztahu kontradikce, dalo by se říci, proč se nezjeví všem lidem.

vzkříšení i nevěřícím, kteří by byli lepšími, „neutrálnějsími“ svědky než věřící. Ježíš zdůrazňuje, že je možné jej poznat pouze skrze víru a lásku, a proto zůstává toto poznání nevěřícím skryto.

Ježíšův pokoj je odlišný od „pokoje“, který dává „svět“ (14,27). „Svět“ „pokoje“ dosahuje nevhodnými prostředky (např. násilím), ale Ježíšův pokoj je nutno vnímat jako souhrnný pojem, který v sobě zahrnuje i všechny ostatní dary (život, radost, spásu). **„Svět“ musíme opět chápat jako dualistický (tudíž negativní) pojem, proto je i jeho „pokoj“ odlišný od pokoje, který dává Ježíš.**

„Vládce tohoto světa“ (14,30) je satan, který představuje nepřátelskou postavu bojující proti Ježíšovi a jeho Otci. **Není proto pochyb že jsou „svět“ a jeho „vládce“ navýsost negativními pojmy.** Satanův příchod – nebo lépe řečeno příchod Jidáše Iškariotského, který je jedním z jeho „nástrojů“ – značí začátek konce Ježíšova pozemského působení. Satan chce Ježíše zabít, ale neuvědomuje si, že mu tím paradoxně pomáhá, neboť v Ježíšově smrti bude naplněno jeho poslání a jeho smrt bude návratem do slávy u Otce.

„Svět“ (14,31) je stejný jako v předchozím verši a má zde poznat, že Ježíš miluje Otce a plní jeho přikázání. Otcův Vyslanec své dílo téměř dokončil, a proto se přiblížila „jeho hodina“, kdy jej čeká smrt na kříži, která je integrální součástí jeho návratu k Otci. Domníváme se, že Ježíšovým „jednáním“ je myšleno především předat lidem zjevení, které přijal od Otce, a tak jim umožnit přijetí spásy skrze víru.

Pokud bychom se pokusili shrnout vnímání pojmu „svět“ v celé 14. kapitole, došli bychom k tomu, že „svět“ zde představuje negativní pojem ve smyslu janovského dualismu. Je téměř opoziční silou, kterou charakterizuje nevíra v Ježíše a v jeho poslání.

13. Nenávist „světa“ vůči učedníkům (15,18-16,4a)

Úryvku (15,18-16,4a) předchází řeč o pravém vinném kmeni (15,1-17) a následuje jej úryvek o příchodu Ducha jako přímluvce, soudce světa a zjevitele těch „jeho“ (16,4b-15). Zatímco předcházející úryvek o pravém vinném kmeni byl provázán pojmem „láska“, stává se v tomto úryvku hlavním slovem „nenávist“. Lze jej rozdělit na čtyři části: nenávist světa (15,18-20), hřích světa (15,21-25), svědectví Přímluvce (15,26n) a pronásledování učedníků (16,1-4a).³⁰²

13.1. „Nenávidí-li vás svět“ (15,18); „nejste ze světa, ale já jsem vás ze světa vyvolil, proto vás svět nenávidí“ (15,19)

Ještě o verš dříve se hovořilo o lásce mezi učedníky (srov. 15,17), nyní ovládá celý úryvek téma nenávisti. Nalezneme zde silný dualismus mezi Ježíšovou obcí a „světem“. Ježíšova obec je charakterizována vzájemnou bratrskou láskou, zatímco „svět“ je vůči ní nepřátelský a chová k ní nenávist. V tomto vyjádření můžeme spatřit konkrétní situaci janovské obce, která se stává cílem pronásledování „světa“.³⁰³ Učedníci by kvůli tomu neměli pochybovat o své víře, protože Ježíše nenáviděl „svět“ již předtím než nenáviděl je (15,18). Nenávist „světa“ pramení ze dvou důvodů (15,19): 1) učedníci ani Ježíš nemají původ ve „světě“, ale skrze víru a „narození znovu“ mají původ v Bohu a 2) jsou vyvoleni a vyjmuti ze „světa“.³⁰⁴ „Svět“ má totiž rád ty, kteří jsou stejné podstaty jako on. Ježíš je ze světa vyvolil, a proto je „svět“ nenávidí.³⁰⁵

Dostáváme se k tomu, že hřích tohoto „světa“ a důvod nenávisti k Ježíšovi a k jeho učedníkům spočívá v neznalosti Boha (15,21). Potvrzuje to domněnku, že hlavním adresátem výtky byli „Židé“, kteří byli pyšní, že znají Boha nejvíce. Jde opět o Ježíšův božský původ, který je neustálým bodem sporu mezi „Židy“ a janovskou obcí.³⁰⁶ Ježíšova slova a činy jasně ukázaly, že je skutečně Otcovým Synem, Vyslancem a eschatologickým Spasitelem a Soudcem, a proto měli jeho protivníci možnost v něj (a v jeho Otce) uvěřit (15,22-24).³⁰⁷ Hříchem (15,22,24) je míněna nevíra.³⁰⁸ Poznámka o „jejich zákoně“ ukazuje jasné oddělení

³⁰² Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 120. Pozn. část „příchod Přímluvce“ jsme spojili s předchozí částí, protože toto téma není pro naše zkoumání zásadní.

³⁰³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 158.

³⁰⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 120.

³⁰⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 201.

³⁰⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 158. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 201.

³⁰⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 201

³⁰⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 201.

církve a synagogy.³⁰⁹ Učedníkům je přislíbeno svědectví Přímluvce (15,26n), takže nebudou v době pronásledování sami. U Jana je svědectví Ducha protikladné vůči chování nevěřícího („světa“), neboť dosvědčuje Ježíšův původ a pravdivost jeho zjevení. Jedná se spíše o „vnitřní svědectví“, které působí ve svědomí učedníků a utvrzuje je v pravdě.³¹⁰

Ježíšova slova, která jsme mohli slyšet v předchozích verších, mají chránit učedníky před odpadem od víry a tím od ztráty spásy (16,1). Dochází ke konkretizaci nepřátelského „světa“ a jeho zásahů proti učedníkům.³¹¹ Za tím je nutné vidět konkrétní situaci janovské obce, což dosvědčuje zvláště zmínka o „vylučování ze synagóg“³¹² (16,2). „Svět“ byli myšleni „Židé“, především farizejská vedoucí vrstva.³¹³ Je to pouze začátek mučednictví, protože jejich pronásledovatelé si nejen budou myslet, že jsou v právu, ale budou také předpokládat, že tím „uctívají Boha“. Příčinou jejich jednání je to, že nepoznali ani Ježíše ani Otce (16,3). Uvedená slova mají varovat učedníky, aby je tato situace nepřekvapila (16,4) a aby si vzpomněli na Ježíše, který za ně položil svůj život.³¹⁴

13.2. Shrnutí

„Svět“ (15,18.19) představuje vysloveně negativní pojem, neboť je nepřátelský vůči Ježíši a jeho učedníkům. Učedníci nemají být touto nenávistí zaskočeni, protože Ježíše nenáviděl „svět“ dříve než je. Nenávist má dva důvody: učedníci nemají původ ve „světě“ (skrže víru a „narození znovu“ mají původ v Bohu), jsou z něj vyvoleni a vyjmuti. „Svět“ je později více konkretizován (srov. 15,21.25; 16,2n). Tak se dozvídáme, že tímto „světem“ jsou míněni „Židé“ a především představitelé farizeů, a jejich hříchem je nevíra a neznalost Otce a jeho Vyslance. Za tím můžeme vidět historickou situaci janovské obce, která se dostávala do konfliktu s tehdejšími židovstvími.

---

³⁰⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 121.

³¹⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 159-160.

³¹¹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 122.

³¹² Křesťané byli po r. 85 n. l. vylučováni jako nepravověrní ze společenství židovského národa. Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 158.

³¹³ Srov. tamtéž.

³¹⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 202.

14. Ježíšova druhá řeč na rozloučenou (16,4b-33)

Úryvek (16,4b-33) je součástí druhé řeči na rozloučenou (15,1-16,33).³¹⁵ Předchází mu úryvek o nenávisti „světa“ k učedníkům (15,18-16,4a), kterému jsme se věnovali v minulé kapitole, a následuje jej 17. kapitola, kterou budeme rozebírat později. Studovaný pojem můžeme najít v šesti verších (16,8.11.20.21.28.33).

14.1. Přímluvce, který „ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud“ (16,8); „vládce tohoto světa je již odsouzen“ (16,11)

Ježíšův odchod je nutný proto, aby mohl přijít Přímluvce (16,7), je ale obtížné výpověď správně pochopit, protože na otázku „proč?“ Jan neodpovídá přímo³¹⁶ a existují různé teorie, proč vlastně musel Ježíš odejít.³¹⁷

„On přijde a ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud“ (16,8) je výpovědí o tom, co bude Duch konat, až přijde. Dalo by se říci, že se jedná o „revizi procesu“ s Ježíšem, kdy „svět“ Ježíše nepoznal (srov. 1,10), a proto jej odsoudil k smrti. „Hřích“, „spravedlnost“ a „soud“ jsou tři záležitosti, které mají být v procesu zkoumány.³¹⁸ Duch má obhajovat Ježíše a jeho učedníky, kteří po jeho odchodu zažívají nepochopení a pronásledování ze strany „světa“. Zároveň se ale Přímluvce stává žalobcem světa, který usvědčuje z hříchu. **Již na začátku je zřejmé, že „svět“ (16,8.11) představuje nepřátelskou oblast, která je zaměřena proti Ježíšovi a jeho učedníkům.** Jedná se o eschatologický soud na „konci časů“, který byl vyvolán Ježíšovým příchodem (srov. 3,19-21) a v němž Duch po Ježíšově odchodu pokračuje.³¹⁹ Pro jistotu ještě poznamenejme, že „na konci času“ neznamená apokalyptické dění. Tato doba již nastala v příchodu Ježíše a Ducha. Dění bude završeno nebeským sjednocením Ježíše s „jeho“ (srov. 17,23n).³²⁰ Není již řeč o tom, že soud se děje v rozhodnutí pro/proti víře, ale hovoří se pouze o usvědčení a odhalení viny.³²¹

³¹⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 154.

³¹⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 161.

³¹⁷ Můžeme to vysvětlit tím, že Ježíšova fyzická přítomnost by mohla být překážkou čistoty víry. Jiným vysvětlením je, že za tímto vyjádřením stojí přesvědčení janovské obce, že není v nevýhodě proti těm, kteří přímo a osobně zažili Ježíšovo působení, protože nyní – díky Duchu – je na tom ještě lépe. Srov. tamtéž, s. 161-162.

³¹⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 163.

³¹⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 123.

³²⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 203.

³²¹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 123.

„Hříchem světa“ je nevíra (16,9) v Ježíše jako Otcova Vyslance a ve slovo, které hlásá janovské společenství.³²² „Hřích“ nespočívá v nějakém konkrétním činu (tj. morálním prohřešku), je jím spíše určující postoj uzavřenosti a nevíry vůči Otci a jeho Vyslanci, o kterých svědčí společenství věřících.³²³ K pochopení odsuzujícího tónu celého úryvku vůči „světu“ je nutné si uvědomit, že janovské společenství bylo „nevěřícími“ ohrožováno a pronásledováno, což zajisté evangelistu ovlivnilo.³²⁴

„Spravedlností“ je myšlen Ježíšův návrat k Otci (16,10). Pojmu „spravedlnost“ musíme rozumět nikoliv v morálním smyslu (jako dát každému, co mu náleží), ale je nutné jej chápat jako slávu nebo oslavení. Proti nevíře bude Duch dokazovat, že Ježíš byl skutečně oslaven, a proto ho učedníci nemohou vidět (16,10).³²⁵ „Svět“ soudí křesťany, ale přitom si neuvědomuje, že on sám je tím, kdo je souzen. I když Ježíše odsoudil k smrti, Bůh jej ve smrti nenechal, a tak Ježíš vyšel z celého procesu jako vítěz.³²⁶

„Vládce tohoto světa je již odsouzen“ (16,11) připomíná, že Ježíšova smrt na kříži je zároveň soudem nad „světem“ a jeho „vládcem“, kterým je satan (srov. 12,31). Soud je důsledkem neochoty „světa“ uvěřit v Ježíše (srov. 3,19). Soud nad „světem“ neprobíhá viditelně, ale v první řadě v srdcích věřících, které Duch ujišťuje o tom, že oni stojí na straně pravdy a nikoliv „svět“.³²⁷ Ve skutečnosti odsouzeným není Ježíš, který byl popraven na kříži, ale skrze jeho smrt je paradoxně souzen „svět“ a jeho „vládce“ (satan). Soud je pak vykonáván v hlásání obce věřících.³²⁸

14.2. „Vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude radovat“ (16,20)

Věta „Vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude radovat“ (16,20) odkazují k téže skutečnosti, kterou je Ježíšova smrt – nebo řečeno Janovými slovy jeho „odchod“. **Zlý „svět“ má radost, protože si myslí, že se zbavil toho, který připomínal jeho nevíru. Ježíšovi učedníci jsou smutní, protože on odchází.**³²⁹ Navíc jsou vystaveni nenávisti „světa“ a jeho pronásledování, což ještě více posiluje jejich pocit opuštěnosti a smutku. To je zdůrazněno slovy „plakat a naříkat“ (16,20), což jsou slova převzatá ze SZ, kde popisují smutek nad smrtí

³²² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 204.

³²³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 162.

³²⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 123.

³²⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 162.

³²⁶ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 123.

³²⁷ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 162-163.

³²⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 204.

³²⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 125.

blízkého člověka (srov. Jer 22,10).³³⁰ „Zanedlouho“ (16,16) znamená dvě věci, je to blížící se Ježíšova smrt (tj. už jej nespatří), ale také doba mezi smrtí a zmrtvýchvstáním, po které se znovu setkají. Ježíš příslibem krátké doby, po jejímž uplynutí se znovu uvidí, povzbuzuje učedníky, aby se nebáli. Proto teď obrací jejich pozornost ze smutku z odloučení na opětovné setkání, díky kterému budou mít opět radost, a používá k tomu přirovnání k rodící ženě (16,21).³³¹

14.3. Když žena porodí, má „radost, že na svět přišel člověk“ (16,21)

„Podobenství“ o rodící ženě (16,21) navazuje na předchozí verš (16,20) a má povzbudit učedníky k odvaze a k tomu, aby očekávali radost z brzkého shledání s Ježíšem. Jako žena, která rodí a má bolesti, zapomene díky radosti z narození dítěte na nepříjemnosti spojené s porodem, bude to tak i s učedníky. Kvůli Ježíšovu blízcímu se odchodu (skrže smrt na kříži) mají sice bolest, ale po opětovném shledání na všechno zlé hned zapomenou.³³² Nejedná se pouze o obraz převzatý z každodenní moudrosti ve smyslu poučení, že dobrý výsledek pomůže překonat trápení, která byla spojena s jeho dosažením. Ježíšův odchod není jen historickou reminiscencí, která se promítá v tomto úryvku. V příchodu Ducha mohou učedníci všech dob znovu zakoušet zkušenost s Ježíšem a přijmout radost, která nepomíjí.³³³ „Na svět přišel člověk“ (16,21) je zde pouze součástí slovního obratu, který je totožný se slovesem „narodit se“. „Svět“ je myšlen historický svět lidí.

14.4. „Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět. Ted’ svět opouštím a navracím se k Otci.“ (16,28)

Tato věta odpovídá janovské kristologii a je jakousi věroučnou poučkou, která opakuje to, co již bylo dříve řečeno.³³⁴ K tomu, aby Otec splnil jejich prosby, je nutné, aby byli učedníci v jednotě lásky s Ježíšem a aby uznali jeho poslání od Otce, které je znovu shrnuto (16,28).³³⁵ Janovský Ježíš ví o své preexistenci u Otce v jeho slávě. Jako Otcův Vyslanec přišel na svět (vtělení), aby lidem zjevil Otce a umožnil víru v něj, a po splnění svého poslání

³³⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 206.

³³¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 165-166.

³³² Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 165-166.

³³³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 125.

³³⁴ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 208.

³³⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 166.

musí zase odejít zpátky k Otci. Smrt na kříži a vzkříšení je jeho návratem k Otci, a tak patří k Synovu poslání a je jeho završením a tím paradoxně i jeho žádoucí součástí. V janovské dvojznačnosti je jeho smrt označována jako „oslavení“ či „vyvýšení“.³³⁶ **Příchod/odchod ze „světa“ označuje odchod/příchod Ježíše do/ze „světa“ u Otce, který je plný lásky, pokoje a Ducha, a proto je může Ježíš přinést i do pozemského „světa“, který sám v sobě nemá život, ale může jej přijmout pouze ze světa „nahore“.**

14.5. „Ve světě máte soužení. Ale vzchopte se, já jsem přemohl svět.“ (16,33)

Závěr řeči navazuje na předchozí verš (16,32), ve kterém se hovoří o tom, že Ježíše učedníci během pronásledování opustí. Je to upozornění, že víra je stále ohrožena a že ještě nedosáhla svého cíle, protože v pronásledování mohou učedníci ztratit svou jistotu.³³⁷ I když učedníci Ježíše opustí, mohou v něm nalézt pokoj (16,33). Je zřejmé, že není řeč jen k učedníkům pozemského Ježíše, ale především k učedníkům všech dob, kteří mají být posilněni, aby vytrvali ve víře i během pronásledování. Ježíšova smrt na kříži je jeho triumfem a vítězstvím nad „světem“ (16,33), protože skrze ni Ježíš dokončuje své spásné působení a navrací se opět k Otci.³³⁸ **„Svět“ opět představuje nepřátelskou veličinu, která bojuje proti Ježíšovi a jeho učedníkům.** Nemá však moc Ježíše zničit, protože i jeho smrt na kříži je součástí Božího plánu, protože se skrze ni vrací zpět k Otci. Úryvek zřejmě reaguje na ohrožení obce nepřátelským „světem“. Cílem evangelisty bylo pravděpodobně posílit skrze tuto řeč těžce zkoušenou a pronásledovanou obec věřících.³³⁹

14.6. Shrnutí

Přímluvce po svém příchodu „ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud“ (16,8). Jedná se o jakousi „revizi Ježíšova procesu“, ve které má Duch stát na straně věřících a zastávat se jich proti zlému „světu“, kterými jsou myšleni nevěřící, kteří Ježíše zabili a kteří pronásledují janovskou obci. Přímluvce se ale stává zároveň žalobcem „světa“, který bojuje proti věřícím. „Hřích“, „spravedlnost“ a „soud“ jsou tři aspekty působení Ducha. Hříchem je myšlena nevíra „světa“ (16,9), spravedlností je Ježíšův návrat k Otci a jeho oslavení po jeho

³³⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 208.

³³⁷ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 126-127.

³³⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 208.

³³⁹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 168.

umučení (16,10) a soudem je odsouzení „vládce tohoto světa“, kterým je satan a který byl paradoxně odsouzen skrze Ježíšovu smrt na kříži (16,11). **„Svět“ je v obou verších (16,8.11) negativním pojmem, který představuje opozici vůči Ježíši a věřícím.**

„Vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude radovat“ (16,20) jasně vyjadřuje dualismus mezi „světem“ a učedníky. **Na první pohled se ukazuje, že „svět“ představuje v tomto verši Bohu a učedníkům nepřátelskou mocnost.** „Svět“ se bude radovat, protože se domnívá, že se konečně zbavil Ježíše, který mu byl obtížný, protože mu připomínal jeho hřích (nevíru). Učedníci mají smutek, protože se cítí opuštěni a navíc vystaveni pronásledování a nenávisti ze strany „světa“.

„Podobenství“ o rodící ženě (16,21) navazuje na předchozí verš a má učedníkům dodat odvahy, že se s Ježíšem brzy opět setkají. **„Na svět přišel člověk“ (16,21) považujeme za synonymum pro „narodit se“.** „Světem“ je míněn historický svět lidí.

Příchodem do „světa“ (16,28), tedy tím, že se stal člověkem, opouští Ježíš „svět“ nahore (u Otce), který je plný lásky, pokoje a Ducha a je schopen je odtud přinést i do „světa“ dole. Ten nemá život sám ze sebe, ale může jej pouze přijmout ze „světa“ nahore. Janovský Ježíš ví o své preexistenci u Otce a opět se do ní po splnění svého úkolu navrácí.

Výroky, že ve „světě“ mají učedníci soužení, ale Ježíš jej přemohl (16,33) ukazují, že „svět“ je negativním pojmem. „Svět“ jako místo nevíry bojuje proti Ježíši i jeho učedníkům. I když se zdá, že „svět“ nad Ježíšem zvítězil tím, že jej ukřižoval, není tomu tak, protože Ježíšova smrt na kříži je integrální součástí jeho poslání, protože skrze ni se vrací k Otci.

15. Ježíšova „velekněžská“ modlitba (17,1-26)

Celou 17. kapitolu evangelia jsme již dříve zevrubně rozebírali,³⁴⁰ proto bychom se chtěli věnovat pouze tomu, co je v 17. kapitole klíčové pro pochopení pojmu „svět“, který nalezneme v celé kapitole ve třinácti verších (17,5.6.9.11.13.14.15.16.18.21.23.24.25). Kapitole předchází „zaslíbení opětovného setkání“ (16,16-33)³⁴¹ a následuje Ježíšovo zatčení (18,1-12).³⁴²

15.1. „Dříve než byl svět“ (17,5)

Protože Ježíš, Otcův Vyslanec, dokončil své dílo soudu a ožívování, které mu Otec svěřil, a tím Otce oslavil (17,4), může nyní požádat Otce, aby oslavil i jej (17,5).³⁴³ „Otče, oslav mne svou slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než byl svět.“ (17,5) ukazuje, že janovský Ježíš ví o své preexistenci u Otce a ví, že se do ní navrací.³⁴⁴ „Slávou“ je myšleno bytí u Otce, kde jsou spolu Syn a Otec v jasu života a lásky. Oslavení je návratem do slávy u Otce skrze Ježíšovo ukřížování, smrt a vzkříšení, které jsou zároveň dovršením jeho poslání Vyslance.³⁴⁵ Jan k tomu používá pojmy sestup/výstup. Návrat k Otci a Synovo oslavení je naplněním jeho úkolu a nikoliv odměnou, kterou dostane od Otce (získání důstojnosti) za své ponížení (srov. např. Fil 2,6-11).³⁴⁶ Dalo by se říci, že tato „modlitba“ říká znovu to, co již na začátku řekl Prolog.³⁴⁷

Pozemský „svět“ je použit k vyjádření toho, že Syn existoval „od počátku“³⁴⁸ u Otce, kde byl do svého vtělení, kdy přišel do „cizího světa“, který však není jeho domovem, protože jeho pravý domov je ve společenství lásky u Otce.

15.2. „Lidem, které jsi mi ze světa dal“ (17,6)

Ježíš může nyní říci: „Zjevil jsem tvé jméno lidem, které jsi mi ze světa dal. Byli tvoji a mně jsi je dal; a tvoje slovo zachovali.“ (17,6). Zjevením Otcova jména je myšleno zjevení

³⁴⁰ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 65-75. Budeme zde využívat poznatky z této práce, které jsou pro pochopení našeho tématu podstatné.

³⁴¹ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 165.

³⁴² Srov. tamtéž, s. 177.

³⁴³ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 215.

³⁴⁴ Proto také ví, že jeho smrt je žádoucím završením jeho úkolu, protože skrze ni se k Otci zase navrací.

³⁴⁵ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 171.

³⁴⁶ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 128.

³⁴⁷ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 69.

³⁴⁸ Jinak řečeno, že nebyla chvíle, kdy by ještě Syn neexistoval, jak se později domnívali někteří heretikové (např. Arius).

jeho nositele – tedy Otce.³⁴⁹ Ježíš učedníkům zjevil Otce a oni v něj uvěřili a také uvěřili v Ježíšův „nebeský“ původ (tj. že je skutečně Otcovým Vyslancem). Učedníci zde reprezentují celou pozdější církev.³⁵⁰

Pro nás je především zajímavé, že Ježíš zjevil Otcovo jméno „lidem, které jsi mi ze světa dal“ (17,6). Může se zdát téměř šokující, že učedníci byli „jeho“ ještě předtím, než se s Ježíšem setkali (k tomu srov. 6,37.44n; 8,47; 10,26-29; 11,52). Lze to vyjádřit i tak, že Bůh sám dává lidem víru, a proto pozná, že nejsou ze „světa“ (tj. nevěřící), ale jsou „jeho“.³⁵¹ Chápání, kdy učedníci jsou „jeho“, protože si je už předem vyvolil, směřuje až k predestinaci. Pro správné pochopení úryvku je nutná znalost historických okolností, ve kterých se nacházela janovská obec. Byli malou skupinou, která byla ohrožována okolím, které ji nechápalo a pronásledovalo. Proto měla janovská obec vědomí výlučnosti a striktního oddělování, kdo je uvnitř ní nebo venku. Nelze za tím hledat žádné teologické spekulace, ale pouze historickou situaci janovské obce, která se proto považovala za vyvolenou.³⁵² **„Svět“ (17,6) jsou myšleni nevěřící, z nichž byli učedníci (věřící) Bohem vyvoleni.**³⁵³

15.3. „Ne za svět prosím“ (17,9)

Když Vyslanec zhodnotil splnění úkolu na této zemi a mohl konstatovat, že bylo úspěšné, protože v něj ti „jeho“ uvěřili (17,6-8), může následovat samotná přímluvná modlitba za společenství (17,9).³⁵⁴ Překvapující je, že „svět“ je přímo a explicitně z Ježíšovy přímluvy vyloučen, protože janovský Ježíš výslovně říká: „Ne za svět prosím, ale za ty, které jsi mi dal“ (17,9b). **Je zřejmé, že stejné negativní vnímání „světa“ (tj. „svět“ jako nevěřící lidé), o kterém jsme hovořili před chvílí (srov. 17,6) se nachází i zde (17,9).** Jak uvidíme později, není „svět“ úplně opuštěn Bohem, protože věřící se mají připravit k tomu, aby před ním předložili svědectví a aby i „svět“ mohl skrze ně uvěřit (srov. 17,20n).³⁵⁵

Protože Otec a Syn tvoří jednotu, „patří“ učedníci jak Synu, tak Otci (17,10). Podobnou jednotu, jakou tvoří Otec se Synem, tvoří se Synem i učedníci. Jednota není chápána v gnostickém smyslu (tj. jako příbuzenství na základě stejného bytí), ale na základě víry

³⁴⁹ Srov. BROWN, *The Gospel (XIII-XXI)*, s. 754-756. Dále srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 70.

³⁵⁰ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 129.

³⁵¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 215

³⁵² Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 171-172.

³⁵³ Srov. WIKENHAUSER, *Das Evangelium*, s. 305.

³⁵⁴ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 71.

³⁵⁵ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 71.

v Ježíše jako Otcova Vyslance (tj. přijetí víry v nadpozemský původ Ježíše a jeho zjevení).³⁵⁶ Není to Bůh, kdo odmítl „svět“, ale „svět“ se od Boha odloučil tím, že v něj a v jeho Vyslance odmítl uvěřit. Nemělo by žádný smysl, aby Ježíš prosil Otce, aby „svět“ „zachoval“ (17,11) a „posvětil pravdou“ (17,17).³⁵⁷

15.4. „Již nejsem ve světě, ale oni jsou ve světě“ (17,11); „toto mluvím ještě na světě“ (17,13)

Ježíš již není ve „světě“ (17,11), protože odchází k Otci a jeho sláva již není ve „světě“ viditelná. Jeho učedníci sice jsou „ve světě“, ale nejsou „ze světa“, protože jejich pravý původ je v Bohu.³⁵⁸ Získali jej tak, že Bůh těm, „kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi“ (1,12). Přijetím rozumíme přijetí Ježíše a jeho posláním být Otcovým Vyslancem.³⁵⁹ „Světlem“ (17,11) je zde myšlen pozemský svět. Protože je Ježíš opouští, již je nemůže chránit a oni zůstávají osamoceni, prosí Otce, kterému je svěřuje (17,11n).³⁶⁰

„Toto mluvím ještě na světě“ (17,13) jsou slova odcházejícího Vyslance, který se navrácí k Otci. „Světlem“ (17,13) je zde myšlen znovu pozemský svět. Ježíš dokončil své dílo, a proto odchází. Učedníci v sobě mají mít „plnost mé (Ježíšovy) radosti“ (17,13), která je „poznávacím znamením“. Podobná „radost“ byla dříve spojována s budoucí eschatologií, ale pro Jana je zde přítomna už nyní, protože Ježíš své dílo dokončil.³⁶¹ Není zde řečeno, jaký je přesně původ radosti, jedná se ale o Ježíšovu radost, kterou čerpá ze společenství s Otcem.³⁶²

Mohli bychom si položit otázku, jaký je úkol učedníků, kteří jsou „ve světě“. Mají pouze „přežít“ krátkou dobu své pozemské existence a těšit se z toho, že je čeká bytí s Ježíšem a Otcem? Společenství věřících trpí pronásledováním ze strany nevěřících („světa“), přesto tento „svět“ nezatrácuje. Připravuje se na svědectví, které má „světu“ předložit, aby i on mohl uvěřit (srov. 17,20n).³⁶³

³⁵⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 216.

³⁵⁷ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (III. Teil)*, s. 202.

³⁵⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 216.

³⁵⁹ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 22.

³⁶⁰ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 130.

³⁶¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 217.

³⁶² Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 130.

³⁶³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 130.

15.5. „Svět k nim pojal nenávist, poněvadž nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa“ (17,14); „Nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa“ (17,16); „Neprosím, abys je vzal ze světa“ (17,15)

Pro pochopení těchto veršů je důležité si uvědomit rozdíl mezi „ve světě“ a „ze světa“. Zatímco „ve světě“ (17,15) představuje místo, kde se věřící nacházejí, „ze světa“ (17,14.16) vyjadřuje vlastní podstatu těchto učedníků. Být „z“ je u Jana vyjádření vlastní podstaty.³⁶⁴ Učedníci „nejsou ze světa“ (17,14.16). To znamená, že svůj původ nemají ve „světě“, ale v Bohu (srov. 1,12). **„Světlem“ (17,14.16) znovu rozumíme nevíru.** „Svět“ miluje to, co je „jeho“, a protože učedníci „jeho“ nejsou, chová k nim nenávist. Nenávist „světa“ nemá učedníky děsit, ale má pro ně být důkazem, že nepatří „světu“, ale Otcí.³⁶⁵ „Svět“ nenáviděl Ježíše a stejně tak bude nenávidět i jeho učedníky. Ti mají mít na paměti, že nebudou žít v trvalém pokoji se „světem“, ale že budou vystaveni zkouškám a pronásledování.³⁶⁶

Přesto Ježíš neprosí, aby je Otec „vzal ze světa“, ale aby je „zachoval od zlého“ (17,15). I když jsou učedníci pronásledováni, nemají podlehnout „blouznění“ pro „onen svět“, ale spíše se mají snažit, aby vydávali dobré svědectví o Bohu a aby se nenechali ovlivnit zkaženým „světem“.³⁶⁷ Nejnebezpečnějším ohrožením ze strany „světa“ je pro věřící nevíra, která je největším zlem „světa“.³⁶⁸ Je možné, že verš je zaměřen proti chybnému očekávání blízkého apokalyptického konce, ve kterém bude společenství věřících „triumfující církví“.³⁶⁹ **„Světlem“ (17,15) je myšlen pozemský „svět“, ve kterém učedníci sice zažívají pronásledování, ale nemají se snažit z něj „uniknout“, protože v něm mají svůj úkol.** Domníváme se, že i když se tento verš nachází v kontextu s verši, ve kterých je „svět“ chápán nepřátelsky (17,14.16), neznámá to nutně, že by „světem“ nemohl být míněn pozemský svět.

15.6. „Jako ty jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal do světa“ (17,18)

Myšlenka poslání do „světa“ (17,18) je asociována s misijním působením. Otázka misie nehraje v celé 17. kapitole zásadní roli, přesto není osud „světa“ společenství věřících úplně

³⁶⁴ Zmíněná koncepce odpovídá Janovu dualistickému chápání. Více informací lze nalézt v exkurzu „janovský dualismus“. Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 39.

³⁶⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 217.

³⁶⁶ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 172-173.

³⁶⁷ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 131.

³⁶⁸ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 173.

³⁶⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 217.

lhostejný. K tomuto úkolu byli Ježíšem učedníci uschopněni a posvěceni (17,17). Protože oni sami zjevení přijali, mají je předávat dál,³⁷⁰ svatost si nevystačí sama se sebou, ale touží se sdílet dál, a je tudíž spojena s posláním do „světa“ (17,18). Když Ježíš odchází k Otci, nemohou učedníci přestat s ohlašováním jeho zjevení, ale musí v něm pokračovat. Misie proto patří k poslání učedníků.³⁷¹ **„Svět“ (17,18) nelze vnímat negativně, protože do tohoto „světa“ byl poslán Ježíš, aby mu daroval život.**³⁷² A stejně jako Otec poslal do „světa“ Ježíše, posílá i Ježíš své učedníky. Misie je nutnou součástí jejich života.

15.7. „Aby tak svět uvěřil, že jsi mě poslal“ (17,21); „Svět aby poznal, že ty jsi mě poslal“ (17,23)

Ježíšův pohled se obrací k věřícím, kteří v něj uvěří v budoucnosti (17,20) a jeho pohled prostupuje myšlenka jednoty. Jednota věřících (17,21) je Božím darem, skrze který bude moci „svět“ uvěřit v Ježíše jako Otcova Vyslance, a tak ani „svět“ není úplně vyloučen. Skrze věřící může poznat lásku a jednotu mezi Ježíšem, Otcem a věřícími. Tím mají věřící určitým způsobem za „svět“ odpovědnost a mohou být zodpovědní dokonce za jeho nevíru.³⁷³ „Aby byli uvedeni v dokonalost jednoty“ (ἵνα ὡσιν τετελειωμένοι εἰς ἕν; 17,23), odkazuje na eschatologický cíl, který bude završený v budoucnosti. Sloveso završit (τελειόω) je spojeno s eschatologickým významem (srov. 1 Jan 2,5; 4,12.17n), ale pro Jana se eschatologický děj děje již v přítomnosti.³⁷⁴ **Domníváme se, že „světem“ jsou zde (17,21.23) myšleni nevěřící, protože mohou skrze jednotu věřících uvěřit v Ježíše jako Otcova Vyslance. Nejsou vnímáni negativně, protože je jim nabídnuta víra.**

15.8. „Nebot’ jsi mě miloval již před založením světa“ (17,24)

„Ať hledí na mou slávu, kterou jsi mi dal“ (17,24) je souhrnným vyjádřením všeho, co věřící přijali a ještě v budoucnosti přijmou. Věta má stejný význam jako nový život, který byl věřícím darován, když jim bylo předáno Otcovo zjevení, které přijali. Život mají již nyní,

³⁷⁰ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 131.

³⁷¹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 217.

³⁷² Ježíšův příchod vyvolává soud nad lidmi, kteří se při setkání s ním musí rozhodnout, jestli uvěří nebo ne. Hlavním cílem jeho poslání je předat jim život, odsouzení je až nutným následkem jejich vlastního rozhodnutí proti víře.

³⁷³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 173-174.

³⁷⁴ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 132. Dále srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 218. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 74.

protože jej přijali skrze víru, ale vše bude završeno, až budou i věřící v Otcově slávě.³⁷⁵ Věčný život mají tady a teď, ale konečné naplnění bude až tehdy, kdy budou společně s Ježíšem v Otcově slávě. Toto završení leží mimo prostor a čas a není jím myšlena parúzie, ale bytí po smrti.³⁷⁶ Hovoří se o Ježíšově slávě, kterou měl ještě předtím, než vznikl „svět“. Jeho slávu mají vidět v budoucnu i věřící, neboť pro Jana smrt není v žádném případě koncem víry, ale ve smrti dochází víra jejího naplnění.³⁷⁷ **„Svět“ (17,24) je myšlen stvořený svět, který je sám o sobě dobrý, protože je Božím výtvorem.**

15.9. „Spravedlivý Otče, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal“ (17,25)

Oslovením „spravedlivý Otče“ označuje Ježíš svůj požadavek za oprávněný. Otec má přijmout věřící do své slávy a společné jednoty s ním a s Ježíšem, protože věřící – na rozdíl od „světa“ – Ježíše přijali.³⁷⁸ **„Svět“ označuje nevěřící a je chápán negativně.** Otcova spravedlnost je spojena s jeho spravedlivým soudem, ale věřící se nemají čeho obávat, neboť podle Jana se tento soud odehrává již nyní. Věřící tak už nyní skrze víru přijali věčný život.³⁷⁹ V posledních dvou verších (17,25n) je shrnuto vše podstatné. Ani lidé, kteří se s pozemským Ježíšem nesečkali, se nemusí ničeho obávat, protože jej mohou poznat skrze obec věřících.³⁸⁰

15.10. Shrnutí

„Otče, oslav mne svou slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než byl svět.“ (17,5) je vyjádřením Synovy preexistence, protože nebyl moment, kdy Syn nebyl. Syn byl „u Otce, tedy v jednotě s ním, kde přebývali v jasu světla a lásky, odtud přišel do „cizího světa“, který není jeho pravým domovem, protože jeho pravý domov je u Otce. **„Svět“ (17,5) představuje stvořený svět, který není negativní, přesto není Ježíšovým pravým domovem, protože ten je u Otce.**

Vyvolení „ze světa“ (17,6) směřuje téměř k predestinaci k víře. Musíme si uvědomit, že za tím nestojí snaha o teologické spekulace, ale spíše historická situace janovské obce, která je pronásledována „světem“. Proto měla obec vědomí výlučnosti a vymezovala se proti

³⁷⁵ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 174.

³⁷⁶ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 132.

³⁷⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 219.

³⁷⁸ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 219.

³⁷⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 132.

³⁸⁰ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 74.

„světu“, který ji ohrožoval. **„Svět“ (17,6) je zde negativním pojmem, jsou jím myšleni nevěřící a učedníci byli ze „světa“ Bohem vyvoleni.**

Modlitba pokračuje v podobných intencích a stejné zůstává i chápání „světa“. Jestliže byli dříve (srov. 17,6) učedníci ze „světa“ vyvoleni, nyní Ježíš výslovně říká, že za „svět“ neprosí (17,9). **„Svět“ (17,9) jsou opět míněni nevěřící a za ně Ježíš neprosí, a proto je „svět“ negativním pojmem.** Jak se ale dozvíme později (srov. 17,20n), není ani „svět“ úplně vyloučen, protože obec věřících se připravuje na to, aby před ním vydala svědectví.

„Svět“ (17,11.13) je myšlen pozemský svět lidí. Protože Ježíš odchází zpět k Otci a jeho sláva už není ve „světě“ přítomná, svěřuje své učedníky Otci, aby je zachoval a aby oni nezůstali ve „světě“ osamoceni (17,11n). Ježíš jim zanechává plnost své radosti, která má být poznávacím znamením jeho učedníků (17,13), ale její původ není přesně určen.

„Svět“ (17,14.16) jsou znovu rozuměni nevěřící. „Svět“ nenávidí učedníky, protože v něm nemají svůj pravý původ, který mají v Bohu. Nenáviděl i Ježíše, takže se nemají obávat. Nenávist „světa“ je pro učedníky zároveň důkazem, že mu nepatří.

Ježíš neprosí Otce, aby je vzal „ze světa“ (17,15). **Tento „svět“ (17,15) považujeme za pozemský svět.** Učedníci v něm sice zažívají pronásledování, ale mají zde svůj úkol, a proto nemají podlehnout „blouznění“ pro „onen svět“. Ježíš neprosí Otce, aby je ze „světa“ vzal, ale aby je „zachoval od zlého“ (17,15). Tím je zřejmě myšleno především ochránit je před zlem, kterým je nevíra, která učedníky ohrožuje.

„Svět“ (17,18) vnímáme pozitivně, protože byl do něj poslán Ježíš, aby mu daroval život. A jako Otec poslal do „světa“ Ježíše, Ježíš posílá své učedníky. I když otázka misie nehraje v 17. kapitole příliš velkou roli, je přesto nutnou součástí života učedníků.

„Svět“ (17,21.23), který má uvěřit díky jednotě učedníků s Ježíšem, která pramení z jednoty Ježíše a Otce, jsou podle našeho názoru myšleni nevěřící. Nejsou vnímáni negativně kvůli tomu, že (zatím) neuvěřili a skrze tuto jednotu je jim dána šance k víře.

„Svět“ (17,24) je stvořený svět, který je sám o sobě dobrý, protože je Božím výtvorem. Ježíš ví o své preexistenci a vrací se do své slávy, kterou měl už před stvořením „světa“.

„Svět“ Otce nepoznal (17,25) ukazuje na to, že „svět“ jsou míněni nevěřící a „svět“ je chápán negativně. Otcova spravedlnost je spojena s představou soudu. Věřící se ale nemusí ničeho obávat, neboť vírou v Otcova Vyslance a jeho zjevení již přešli ze smrti do života, a nemusí se proto bát Božího soudu.

16. Výslech před Annášem a před Pilátem

(18,13-19,16)

V 18. kapitole bychom se chtěli zabývat výslechem Ježíše před Annášem a před Pilátem. Úryvku (18,13-19,16) předchází Ježíšovo zrazení a zatčení (18,1-12), na což navazuje Ježíšovo ukřižování a pohřeb (19,17-42). V úryvku, který následuje po Ježíšově zatčení, tedy odvedení k Annášovi a posléze ke Kaifášovi, nás zajímá pouze rozhovor s Annášem, protože se zde hovoří o „světě“ (18,20).³⁸¹ V následujícím „procesu“ před Pilátem³⁸² se chceme věnovat pouze veršům, ve kterých se mluví o „světě“ (18,36.37), protože celý proces před Pilátem (18,28-19,16) jsme rozebírali v dřívější práci.³⁸³

16.1. „Já jsem mluvil k světu veřejně.“ (18,20)

Po svém zatčení (18,12) je Ježíš předveden před velekněze³⁸⁴ Annáše (18,13), který se ho dotazuje pouze obecně na „jeho učedníka a jeho učení“ (18,19). Annáš měl zřejmě stále velkou moc, a proto je prvním, ke komu Ježíše přivádí. Není to ale oficiální a „řádný“ nýbrž „neformální“ a obecný výslech. Proto ani Ježíš slavnostně nevyznává, že je Mesiáš (na rozdíl od výslechu u synoptiků; srov. Mk 14,61 par) a není zde konfrontace s nepřátelskými „Židy“, ke které dochází později při rozhovoru s Pilátem.³⁸⁵ Cílem tohoto předběžného výslechu bylo zřejmě určit, jestli je Ježíš buřič a měl by tedy být vydán Římanům ke stíhání.³⁸⁶ Přímý veleknězův dotaz na Ježíšovy učedníky je s největší pravděpodobností reminiscencí z janovské obce, kdy byli křesťané židovskými autoritami vyslýcháni a pronásledováni.³⁸⁷ Že by se jednalo o skutečný historický dotaz velekněze (historickému) Ježíšovi během procesu, je spíše nepravděpodobné.³⁸⁸

---

³⁸¹ Kromě toho je ještě řeč o Petrově zapření, to však není pro naše zkoumání podstatné.

³⁸² „Výslech“ uvádíme v uvozovkách, protože v celém příběhu se spíše zdá, jako by byl souzen Pilát.

³⁸³ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 77-88.

³⁸⁴ Úřadujícím veleknězem byl Kaifáš (srov. 18,13), ale Annáš byl tímto titulem označován, protože dříve tento úřad také vykonával. Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 136.

³⁸⁵ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 178-179.

³⁸⁶ Srov. BROWN, *Kristus vo veľkom týždni*, s. 57.

³⁸⁷ Srov. PORSCHE, *Evangelium*, s. 178-179.

³⁸⁸ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 268. Jedná se o evangelistovo přepracování. Zajímavá je souvislost s v. 10,24-26. Otázka „Židů“, jestli je Ježíš Mesiáš, je velmi podobná otázce velekněze u synoptiků (srov. 22,67 par). Srov. tamtéž, s. 269.

Ježíš odmítá odpovědět na přímou otázku a vzdoruje veleknězi (18,20). Na rozdíl od synoptiků není Ježíš mlčenlivý, ale aktivně odporuje svému obvinění.³⁸⁹ Ježíš na velekněžovu otázku odpověděl již dříve, protože vždy učil veřejně („v synagóze“ a „v chrámě“) a každý, kdo ho slyšel, o tom může podat svědectví. **Jeho svědectví bylo určené „světu“, kterým jsou zde myšleni všichni lidé a každé tajnůstkářství a mluvení ve skrytu je Ježíši cizí (18,20).**³⁹⁰ Ježíš tuto otázku dávno zodpověděl a od v. 12,36nn nemluví ke „světu“, ale pouze ke svým učedníkům, a proto veleknězi na jeho otázku neodpovídá.³⁹¹ Velekněz se může obrátit na všechny, kteří slyšeli Ježíšovo učení, aby mu o něm řekli (18,21). Jeden ze strážců pak udeří Ježíše do obličeje, protože považuje jeho odpověď za urážku velekněze (18,22). Ježíš si to „nenechává líbit“ a ostře jej kárá (18,23),³⁹² ale nemluví z něj „uražená ješitnost“, chce ukázat, že je nevinný a nikdo jej nemůže usvědčit z bezpráví.³⁹³ Káravou otázkou, která zůstává bez odpovědi, je ukončen celý výslech a můžeme vidět, že je to Ježíš a ne Annáš, kdo ovládá celou situaci. Ježíš lehce dokáže svou převahu nad Annášem a „provokativní“ otázkou ukončuje celý výslech (18,23).³⁹⁴ Potom už následuje Ježíšovo předání Kaifášovi (18,24) a následně Pilátovi (18,28).

16.2. „Moje království není z tohoto světa“ (18,36)

Celý proces před Pilátem budí dojem divadelního představení, během kterého se mění různé „scény“.³⁹⁵ Oba verše, ve kterých se hovoří o „světě“ (18,36.37), patří do tzv. „druhé scény“ (tj. prvního výslechu před Pilátem; 18,33-38a), kde se Ježíš představuje jako „zvláštní král“.³⁹⁶

Hlavním tématem Ježíšova výslechu před Pilátem je najít odpověď na otázku „Ty jsi král židovský?“³⁹⁷ (18,33). Stejnou otázku můžeme nalézt i u synoptiků.³⁹⁸ Tato otázka je ve

³⁸⁹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 136. Ani při rozhovoru s Annášem, ani při rozhovoru s Pilátem janovský Ježíš nemlčí, ale obratně odpovídá a je pánem celé situace (jinak je tomu ale u synoptiků; srov. Mk 15,5), takže by se dalo dokonce říci, že je to on, kdo soudí Piláta. Srov. BROWN, *Kristus vo veľkom týždni*, s. 57-58, 59-60.

³⁹⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 227.

³⁹¹ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 269. Dále srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 178.

³⁹² Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 227.

³⁹³ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 136-137.

³⁹⁴ Srov. BROWN, *Kristus vo veľkom týždni*, s. 57-58.

³⁹⁵ Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 77.

³⁹⁶ Budeme se dále věnovat pouze těmto dvěma veršům (18,36.37). K celému úryvku, který se týká druhé „scény“ (18,33-38a) srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 80-81. Celý proces před Pilátem srov. tamtéž, s. 77-88.

³⁹⁷ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων (18,33)

všech evangeliích stejná a ukazuje na základní obvinění, kvůli kterému byl Ježíš vydán ke stíhání Pilátovi. Piláta nezajímají teologické důvody, proč „Židé“ Ježíše vydávají, zajímá ho pouze to, jestli je tento člověk možným nebezpečím pro Řím. Proto Pilát neuzívá titulu „Mesiáš“, který v sobě skrývá náboženskou konotaci, ale čistě sekulárního pojmu „král Židů“ (ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων).³⁹⁹ Pilát jde již zmíněnou otázkou přímo k „jádro věci“, protože se chce dozvědět, jestli je Ježíš „politicky nebezpečný“ pro Římskou říši. Nestará se o Ježíšovo učení z náboženského ale z politického úhlu pohledu, protože politicky pojaté mesiášství bylo pro Řím nebezpečné tím, že vyvolávalo protiřímské napětí. Pilátova otázka by mohla být přeformulována např. takto: „Jsi mesiášský revolucionář a protiřímský rebel?“⁴⁰⁰ Ke strachu z politicky chápaného mesiášství měl Pilát velmi dobré důvody.⁴⁰¹

Ježíšova odpověď „Moje království není z tohoto světa.“ (18,36) je odmítnutím výše zmíněného politicky chápaného mesiášství a ukazuje, že jeho království není hrozbou pro Římskou říši, protože si Ježíš nedělá žádné „politické“ ambice.⁴⁰² Ježíšova odpověď byla velmi chytrá. Nemohl odpovědět přímo: pokud by řekl ANO, Pilát by to zřejmě pochopil nesprávně jako politicky chápané mesiášství; nemohl říci ani NE, protože pak by zapřel svůj mesiášský nárok. Ježíš je králem, ale ne ve „světském smyslu“, nedělá si ambice na světské vládnutí.⁴⁰³ Že Ježíš opravdu nemá žádné politické ambice, dokazuje další část jeho výroku: „Kdyby mé království bylo z tohoto světa, moji služebníci by bojovali, abych nebyl vydán Židům; mé království však není odtud.“ (18,36b). Jeho království není světské, protože jinak by jeho učedníci neodešli bez boje⁴⁰⁴ a zabránili by tomu, aby byl Ježíš zajat a tupen. Proto nepředstavuje jeho „království“ pro Římskou říši žádnou hrozbu.⁴⁰⁵ **Pojem „tento svět“ nelze chápat vysloveně negativně. Označuje především pozemský prostor, ve kterém žijí lidé,**

---

³⁹⁸ V ČEP je výše zmíněná věta překládána různým způsobem: u Jana: „Ty jsi král židovský?“ (18,33) a jinak u synoptiků: „Ty jsi král Židů?“ (Mk 15,2; Lk 23,3; Mt 27,11). V řečtině je znění této otázky u všech paralelních textů totožné: σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων

³⁹⁹ Srov. SOUČEK, *Utrpení*, s. 152.

⁴⁰⁰ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 228.

⁴⁰¹ V Ježíšově době bylo mezi lidmi velmi živé očekávání politického mesiáše, který měl zbavit lid Římanů. Podobné smýšlení ohrožovalo suverenitu Říma, a proto bylo považováno za velké nebezpečí. Srov. SOUČEK, *Utrpení*, s. 152.

⁴⁰² Srov. POKORNÝ, *Židé*, s. 72. Pojem βασιλεία je zde nutné chápat jako „funkční označení“, nejedná se o označení určitého politického útvaru, ale o Ježíšovo sebepojetí (viz dále). Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 284.

⁴⁰³ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 182.

⁴⁰⁴ Že Ježíšovi učedníci (ani on) nebojovali, znamená, že nepoužívali žádné „světské“ prostředky (tj. především zbraně) k prosazení svých zájmů. Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 285.

⁴⁰⁵ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 229. Podle Schulze je v tomto výroku zřejmý apologetický záměr: Římská říše by neměla křesťany pronásledovat, protože jejich učení Řím nijak neohrožuje. Srov. tamtéž.

kteřý se odlišuje od transcendentního „světa“ u Otce, kam Ježíš a jeho učedníci směřují (srov. 13,1; 12,25).⁴⁰⁶

16.3. „Proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě.“ (18,37)

Piláta zřejmě příliš nezajímalo Ježíšovo sebepojetí. Dalo by se říci, že se Pilát nestaral o to, jestli Ježíš chápe sám sebe jako krále. Zajímal se především o to, jestli to může představovat ohrožení pro římské zájmy. Proto se znovu ptá, jestli je Ježíš král (18,37a). Ježíš už vysvětlil, že jeho království je jiného druhu než předpokládal Pilát, a proto se nyní může ke svému království přiznat (18,37b).⁴⁰⁷ Jestliže se předtím vyjádřil Ježíš negativně o tom, co jeho království není, dostává nyní skrze Pilátovu otázku možnost vyjádřit se pozitivně.⁴⁰⁸

Ježíšovým královským nárokem je jen jediný požadavek, kterým je víra lidí v něj a v Otce. Smyslem jeho příchodu na svět je, aby „vydal svědectví pravdě“, které má vést každého, kdo se s Ježíšovým zjevením setká, aby se rozhodl pro víru.⁴⁰⁹ **„Vydání svědectví pravdě“ znamená zjevit moc Boží slitovné lásky v tomto světě, to je také důvodem Ježíšova příchodu na svět.** Ježíšovo království se sice neprosazuje pomocí prostředků „světské moci“, přesto má za cíl proměnu „světa“.⁴¹⁰ Piláta pouze zajímá, jestli je Ježíš hrozbou pro Římskou říši. O jeho zjevení se nejeví ani trochu zájem.⁴¹¹ Ježíšovo svědectví může pochopit každý, kdo je „z pravdy“. Být „z pravdy“ je vyjádřením podstaty daného člověka.⁴¹² **„Svět“ (18,37) je vnímán pozitivně, protože Ježíš byl vyslán do něj ze své preexistence u Otce, protože „svět“ Bůh miluje (srov. 3,16nn) a přeje si jeho spásu. Světem jsou míněni lidé a Bůh si přeje jim zjevit svou lásku a nabídnout spásu skrze víru.**⁴¹³

⁴⁰⁶ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 285.

⁴⁰⁷ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 229.

⁴⁰⁸ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 285.

⁴⁰⁹ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 229. Dále srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 139-140.

⁴¹⁰ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 182-183.

⁴¹¹ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 140.

⁴¹² Domníváme se, že se jedná o další vyjádření janovského dualismu, ve kterém neexistuje prostřední varianta – buď je člověk (nebo cokoliv jiného) z pravdy (světla, Ducha, ...) nebo je ze lži (tmy, těla, ...). Nic mezi tím není.

⁴¹³ Srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium 3. Teil*, s. 286.

16.4. Shrnutí

„Svět“ (18,20) je určeno Ježíšovo poselství a k tomuto „světu“ mluvil Ježíš otevřeně a nikoliv ve skrytu. Chápeme tím všechny lidi, kterým je Ježíšovo poselství určeno. „Svět“ Ježíše odmítl a neuvěřil v něho, a proto dále mluvil pouze ke svým učedníkům (srov. 12,36nn). Proto také ani veleknězi přímo neodpovídá a odkazuje jej na ty, kteří jeho slovo slyšeli (18,21). „Svět“ je historickým světem lidí, ke kterým přichází Ježíš se svým zjevením („učením“), ale velká část lidí ho odmítla. Troufáme si říci, že i když Ježíš pak přímo ke „světu“ nemluvil, mluví k němu dále skrze janovské společenství.

Ježíšův výrok „Moje království není z tohoto světa.“ (18,36) zní na první pohled negativně, ale ve skutečnosti to tak není. Především zde „svět“ označuje pozemský prostor, ve kterém žijí lidé. Je však odlišný od „světa“ u Otce, odkud Ježíš přišel a kam se navrácí a kam také směřují i jeho učedníci.

Potvrzuje to i následující verš (18,37), kde je „svět“ vnímán vysloveně pozitivně, protože do něj byl vyslán Ježíš. „Svět“ je myšlen svět lidí (všichni lidé), Bůh jej miluje a přeje si mu nabídnout svou spásu skrze svého Syna a Vyslance (srov. 3,16).

17. Druhý dovětek evangelia (21,24.25)

Dovětek se (logicky) nachází na konci evangelia (21,24n) a předchází jej pouze zmínka o učedníkovi, který zůstává (21,20-23).⁴¹⁴ „Svět“ je zmíněn pouze jednou (21,25).

17.1. „Celý svět (by) neměl dost místa pro knihy o tom napsané“ (21,25)

V zájmu úplnosti bychom chtěli jen velmi krátce zmínit poslední dva verše Janova evangelia (21,24.25). Objevuje se zde nová zmínka o „milovaném učedníkovi“ (21,24), který byl svědkem Ježíšových činů a na jehož autoritu se společenství, které užívalo toto evangelium, odvolává.⁴¹⁵ V obratu „my víme“ se ozývá janovské společenství, v jehož středu evangelium vznikalo. Toto prohlášení by mělo být vnímáno čtenáři všech časů, kteří se s evangeliem setkají, a mělo by sloužit k tomu, aby i oni mohli uvěřit. Závěrečný verš je druhým koncem evangelia, který je podobný jiným závěrečným rétorickým nadsázkám, které se vyskytují na konci různých knih antické literatury.⁴¹⁶ **Pojem „svět“, který se zde vyskytuje, není pro naše zkoumání nijak důležitý, neboť je pouze součástí běžného řečnického obratu.**⁴¹⁷

17.2. Shrnutí

Pojem „svět“ (21,25) není pro nás důležitý, protože je pouze součástí běžného řečnického obratu.

---

⁴¹⁴ Srov. PORSCH, *Evangelium*, s. 208.

⁴¹⁵ Srov. GNILKA, *Johannesevangelium*, s. 161.

⁴¹⁶ Srov. SCHULZ, *Das Evangelium*, s. 253. Dále srov. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium (III. Teil)*, s. 448.

⁴¹⁷ Se zřejmou nadsázkou to komentuje Porsch: „Nějaký přepečlivý neznámý vydavatel, kterému v 20,30n nestačilo upozornění, že evangelium představuje jen výběr, považoval za svou povinnost doplnit ještě druhou – učenou a šroubovanou – závěrečnou formuli na způsob soudobých literárních děl (21,24n). O významu evangelia však neříká nic nového.“ PORSCH, *Evangelium*, s. 208.

Závěr

V úvodu jsme se zmínili o tom, že pojem κόσμος zpracovali před námi jiní autoři, ale pouze formou lexikonu nebo exkurzu, kde uvádějí, v jakém smyslu je κόσμος použit (např. „svět“ jako lidstvo), ale pojem není dále analyzován ani není probírán jeho kontext. Proto byla cílem naší diplomové práce exegeticko-teologická studie, která se pokusí odpovědět na otázku, jak evangelista Jan chápe pojem κόσμος. Bylo by ke škodě věci, kdybychom se snažili „násilným způsobem“ rozčlenit texty do jednotlivých skupin, protože tím by se i naše práce stala „pouhým“ „lexikálním“ zpracováním dané problematiky. Vzhledem k tomu, že pojem κόσμος rozebíráme ve 48 podkapitolách, není možné uvést krátké resumé všech kapitol. Pokud se čtenář zajímá o konkrétní verše, odkázali bychom jej k obsahu, kde je může snadno vyhledat.

Na závěr bychom chtěli načrtnout způsob, jakým Jan κόσμος chápe a ukázat, že jeho vidění pojmu není černobílé. Dobrým příkladem, který ilustruje různé významy „světa“, je 17. kapitola evangelia. „Svět“ je Božím stvořením, které je dobré (17,5.24), místem, kde žijí lidé (17,11.13.15), může se ale jejich rozhodnutím stát místem, kde panuje nevíra a temnota (17,14.16.25), z takového „světa“ Bůh věřící zachraňuje (17,6), Ježíš za něj neprosí (17,9), ale na rozdíl od gnostiků není ani „zlý svět“ zavrhován a úplně „odepsán“, může uvěřit (17,21.23) a je k němu poslán Spasitel i jeho učedníci (17,18).

Jinde v evangeliu je „svět“ na první pohled negativním pojmem: nepřijímá Otcova Vyslance (1,10c), Ježíš jej usvědčuje ze zlých skutků (7,7), nenávidí Ježíše a jeho učedníky, protože oni mu nenáleží (15,18n) a vládce tohoto „světa“ je již odsouzen (16,11). Na jiných místech je chápán na první pohled pozitivně: Bůh miluje „svět“ (3,16), neposlal svého Syna, aby „svět“ odsoudil, ale spasil (3,17), Ježíš je Spasitelem „světa“ (4,42) a dává mu život (6,33; 6,51c). Uvedené příklady jsou poměrně jednoznačné, ale existuje řada veršů, které podobně jednoznačné nejsou (např. 3,19; 7,4; 8,26). Proto bylo nutné věnovat se všem veršům důkladněji.

Na jednu stranu Jan chápe „svět“ na některých místech vysloveně negativně, především když hovoří o nevíře v Ježíše jako Otcova Vyslance nebo špatné pochopení jeho poslání. Evangelista někdy chápe „Židy“ jako určité „reprezentanty“ zlého „světa“.⁴¹⁸ Na druhé straně

---

⁴¹⁸ Např. „svět“ nenávidí Ježíše a učedníky, protože mu nepatří (15,18n). Z kontextu celého úryvku (15,18-16,4a) lze identifikovat „svět“ s „Židy“: paradoxně neznají Boha (15,21; 16,3), poznámka o „jejich zákoně“ (15,25) a o vylučování učedníků ze synagóg (16,2). Srov. kapitola 13.1. Jinde není ztotožnění „světa“ a „Židů“ vyloučeno: „jeho vlastními“, kteří Ježíše nepřijali (1,11), mohou být myšleni „Židé“, kteří jej měli poznat a přijmout jako první, a proto mohou být oni „světem“ (1,10c). Srov. LIŠKA, *Pojetí moci*, s. 15-16. Domníváme

nalezneme i řadu míst, kde výslovně hovoří o tom, že Bůh „svět“ úplně „neodepisuje“ a především mu nabízí víru, která je v pojetí janovské přítomnostní eschatologie „soudem“, kterým o sobě člověk rozhoduje už tady a teď. Lze najít i pojmy, které bychom označili jako neutrální, např. příchod Ježíše na „svět“ je především nabídkou spásy, ale stává se zároveň (sebe)odsouzením pro člověka, který nabídku víry odmítne. **Závěrem bychom chtěli říci, že užívání pojmu κόσμος či „svět“ není v Janově evangeliu vůbec černobílé, nýbrž je daleko pestřejší.**

---

se však, že není možné automaticky identifikovat „svět“ s „Židy“, protože ani „Židy“ nevidí Jan úplně negativně. Srov. POKORNÝ, *Židé*, s. 79-80. Naše práce může být podkladem pro další zkoumání, které by mohlo objasnit vztah „světa“ a „Židů“ v Janově evangeliu.

Seznam použité literatury

Prameny:

ALAND, K. ad. *The Greek New Testament* (with dictionary). 4. revidované vyd. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1994. ISBN 3-438-05113-3.

Bible. Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 1985. ISBN 80-85810-08-5.

Prameny – počítačové programy:

BIBLEWORKS, LLC *BibleWorks 6.* Verze 6.0.005y [počítačový program na disku knihovny TF JČU]. Norfolk: BibleWorks, LLC, 2003.

JURIK, I. *Theophilos.* Verze 3.1.6 [freeware počítačový program na disku]. Bratislava: Ivan Jurik, 2003. Dostupné na WWW: <<http://www.theophilos.sk>>.

PLANETA, J. *Davar3 beta 1.* Verze 3.0.0.264 [freeware počítačový program na disku]. Brno: J. Planeta, 2007. Dostupné na WWW: <<http://www.faithofgod.net/davar/>>.

Slovníky a lexikony:

BALZ, H., SCHNEIDER, G. *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament.* Band II. Zweite, verbesserte Auflage mit Literatur-Nachträgen. Stuttgart: Kohlhammer, 1992. ISBN 3-17-011205-8.

KITTEL, G. *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament.* Band III. Stuttgart: Kohlhammer, 1990. ISBN 3-17-011204-X.

LÉON-DUFOUR, X. ad. *Slovník biblické teologie.* Velehrad: Křesťanská akademie Řím, 1991. ISBN neuvedeno.

LURKER, M. *Slovník biblických obrazů a symbolů.* Praha: Nakladatelství Vyšehrad, s r. o., 1999. ISBN 80-7021-254-3.

NEWMAN, B. M. A Concise Greek-english Dictionary of the New testament. In ALAND, K. ad. *The Greek New Testament* (with dictionary). 4. revidované vyd. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1994. ISBN 3-438-05113-3.

TICHÝ, L. *Slovník novozákonní řečtiny.* Olomouc: Mgr. Jiří Purget, 2001. ISBN 80-902798-5-6.

Komentáře:

- BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův. Malý Stuttgartský komentář. Nový zákon 17.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-517-9.
- BROWN, R. E. *The Gospel according to John (I-XII).* The Anchor Bible. New York: Doubleday, 1966. ISBN 0-385-01517-8.
- BROWN, R. E. *The Gospel according to John (XIII-XXI).* The Anchor Bible. New York: Doubleday, 1970. ISBN 0-385-03761-9.
- FARKAŠ, P. *Vybrané perikopy z evanjelia podľa Jána.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 2003. ISBN 80-88696-36-4.
- GNILKA, J. *Johannesevangelium. Die neuer echter Bibel.* 3. Auflage. Würzburg: Echter Verlag, 1989. ISBN 3-429-00841-7.
- PORSCH, F. *Evangelium sv. Jana. Malý stuttgartský komentář. Nový zákon 4.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-262-5.
- PRUŽINSKÝ, Š. *Prvý list svätého apoštola Jána Teológa.* Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2000. ISBN 80-88885-74-4.
- SCHNACKENBURG, R. *Das Johannesevangelium.* I. Teil. Siebte Auflage. Freiburg: Herder, 1992. ISBN 3-451-14318-6.
- SCHNACKENBURG, R. *Das Johannesevangelium.* II. Teil. 2. Auflage. Leipzig: St. Benno-Verlag GMBH, 1979. ISBN neuvedeno.
- SCHNACKENBURG, R. *Das Johannesevangelium.* III. Teil. Sechste Auflage. Freiburg: Herder, 1992. ISBN 3-451-17335-2.
- SCHULZ, S. *Das Evangelium nach Johannes. Das Neue Testament Deutsch.* Teilband 4. 16. Auflage. Göttingen und Zürich: Vandenhoeck & Ruprecht, 1987. ISBN 3-525-51312-7.
- WIKENHAUSER, A. *Das Evangelium nach Johannes. Regensburger Neues Testament.* 4. Band. Zweite, überarbeitete und erweiterte Auflage. Regensburg: Friedrich Pustet, 1957. ISBN neuvedeno.

Monografie:

- BROWN, R. E. *Kristus vo Veľkom týždni.* Trnava: Dobrá kniha, 2001. ISBN 80-7141-331-3.
- PORSCH, F. *Mnoho hlasů jedna víra.* Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-077-X.

SOUČEK, J. B. *Bláznovství kříže*. Heršpice: EMAN, 1996. ISBN 80-901854-0-1.

SOUČEK, J. B. *Utrpení Páně podle evangelií*. Praha: Kalich, 1951. ISBN neuvedeno.

ZUMSTEIN, J. *Slovo v setmělém světě*. Třebenice: Mlýn, 1995. ISBN 80-901589-3-5.

Diplomové práce:

LIŠKA, J. *Pojetí moci v Janově evangeliu*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. České Budějovice, 2008.

POKORNÝ, P. *Židé v Janově evangeliu*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. České Budějovice, 2006.

POLÁČEK, M. *Eucharistie v Janově evangeliu*. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. České Budějovice, 2007.

Abstrakt

LIŠKA, J. *Pojetí κόσμος v Janově evangeliu*. České Budějovice 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra biblických věd. Vedoucí práce J. Pavelčík.

Klíčová slova: κόσμος, svět, víra, nevíra, věřící, nevěřící, soud, Bůh a svět, věřící a svět, Janovo evangelium.

Diplomová práce se zabývá otázkou, jak je v Janově evangeliu chápán pojem κόσμος, který lze do češtiny přeložit jako „svět“. Zkoumá všechny verše v Janově evangeliu, ve kterých se o κόσμος hovoří a samozřejmě i jejich kontext, který je nutný k pochopení zkoumaného pojmu. Cílem diplomové práce je určit, v jakém smyslu evangelista pojem κόσμος používá.

Abstract

LIŠKA, J. *Concept of κόσμος in the Gospel of John*. České Budějovice 2009.

Key words: κόσμος, the world, belief, disbelief, believers, unbelievers, judgement, God and the world, believers and the world, the Gospel of John.

The thesis deals with the question how to understand the concept of κόσμος in the Gospel of John. The term κόσμος can be translated into the Czech language as „the world“. The thesis engages in all verses in the Gospel of John in which κόσμος is mentioned. Of course, it examines its context which is needed to understand this term. The aim of the thesis is to determine in which meaning the evangelist uses the term κόσμος.